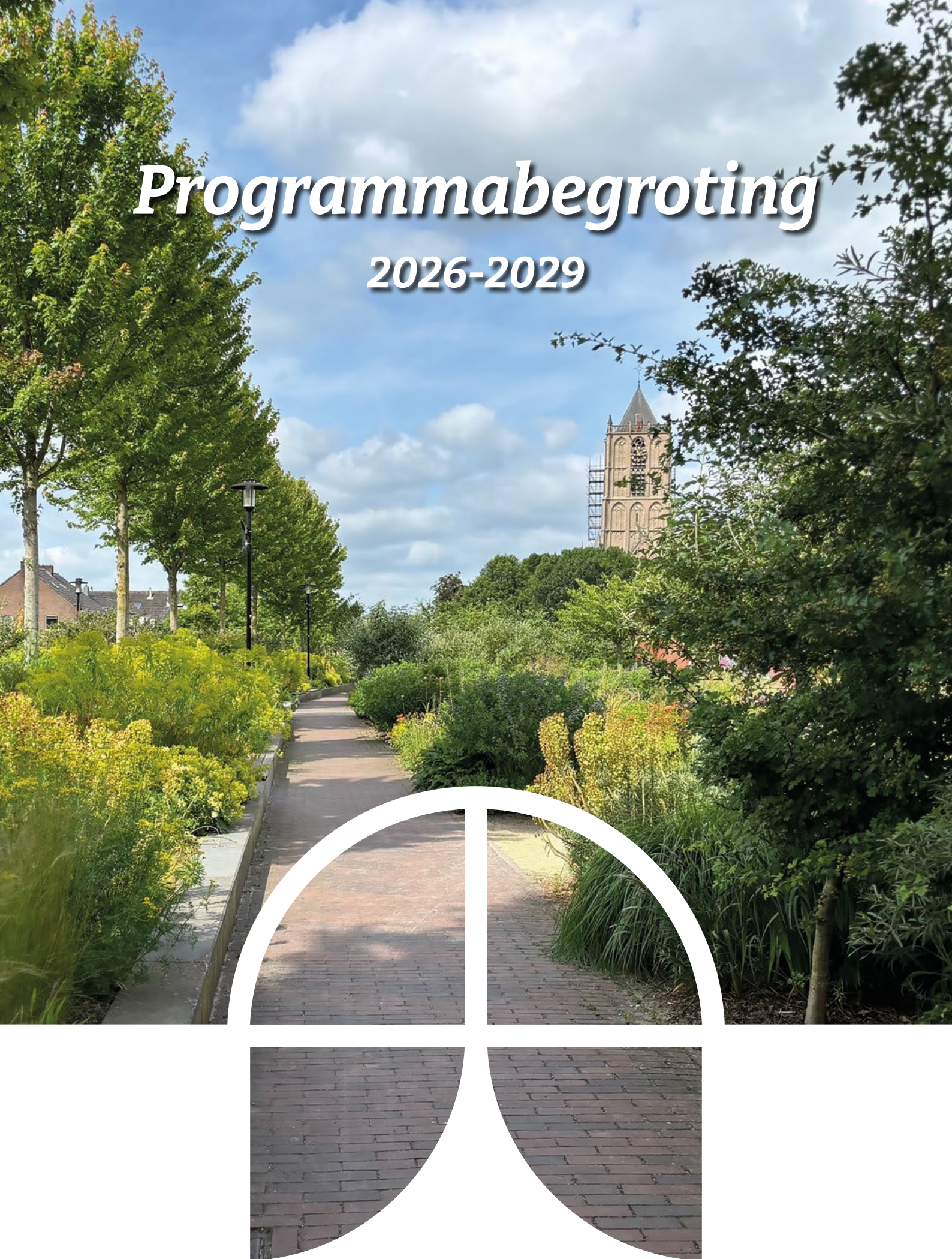


Programmabegroting

2026-2029



Programmabegroting **2026-2029**

Inhoudsopgave

A: Algemene en financiële beschouwingen	4
1. Inleiding	5
2. Algemene beschouwingen	6
3. Financiële beschouwingen	11
4. Vaststellingsbesluit	19
B: Programmaplan	20
1. Leefomgeving	21
1.1 Openbare ruimte	21
1.2 Verkeer, parkeren en mobiliteit	23
Wat mag het kosten?	27
2. Vitale stad	30
2.1 Wonen en ruimtelijke ontwikkeling	30
2.2 Binnenstadseconomie en bedrijventerreinen	33
2.3 Cultuur, cultuurhistorie, recreatie en toerisme, evenementen en citymarketing	35
2.4 Klimaat, duurzaamheid en energie	38
Wat mag het kosten?	40
3. Mens en Samenleving	43
3.1 Zorg, participatie en zelfredzaamheid	43
3.2 Jeugd en onderwijs	46
3.3 Sport, gezondheid en bewegen	48
Wat mag het kosten?	51
4. Inwoners	53
4.1 Veiligheid	53
4.2 Wijkgericht werken, inwonerparticipatie en regionale samenwerking	55
Wat mag het kosten?	60
Algemene baten en lasten	62

C: Paragrafen	71
1. Lokale heffingen	72
2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing	83
3. Onderhoud kapitaalgoederen	91
4. Financiering	101
5. Bedrijfsvoering	108
5.1 Robuust financieel beleid	108
5.2 Dienstverlening en gemeentelijke organisatie	110
Wat mag het kosten?	114
6. Verbonden partijen	117
7. Grondbeleid	132
8. Wet Open Overheid	136
9. Subsidies	138
D: Financiële begroting	141
Inleiding	141
Overzicht van baten en lasten	142
Uiteenzetting financiële positie	147
Geprognosticeerde balans	150
EMU-saldo	151
Investeringsplan	152
Bijlagen	155
1. Financiële overzichten	156
2. Verplichte indicatoren BBV	169
3. Ombuigingen	172
4. Gerealiseerde acties coalitieakkoord	173
5. Lijst met afkortingen	179

A: Algemene en financiële beschouwingen

1. Inleiding

Algemeen

In het voorjaar van 2025 is de Perspectievennota 2026 vastgesteld. Deze nota vormt het uitgangspunt voor de begroting 2026, die tevens de laatste begroting is van deze raadsperiode. In aansluiting op de eerdere begrotingen wordt hierin uitvoering gegeven aan het coalitieprogramma 'Samen Door'. Het merendeel van de voorgenomen acties uit dat programma is inmiddels gerealiseerd of bevindt zich in de afrondende fase. Daarmee markeert deze begroting het slotstuk van een periode waarin veel in gang is gezet én afgemaakt. Ook de Toekomstvisie Tiel blijft een belangrijke leidraad voor het handelen van de gemeente.

2. Algemene beschouwingen

1. Leefomgeving

Openbare ruimte

Tiel investeert volop in de verbetering van de openbare ruimte. Zowel in aanleg als in onderhoud. Van plannen maken gaan we steeds meer naar plannen uitvoeren. Met de renovatie van hoofdfietspaden maken we Tiel steeds fietsvriendelijker.

Dit jaar zijn bewoners echt gaan merken dat we aan de slag zijn om de openbare ruimte mooier te maken. De Laan van Westroijen is daar een sprekend voorbeeld van. En de binnenstad wordt steeds mooier en groener. Ook daarbuiten zorgt de aanplant van bomen en de renovatie van plantvakken dat Tiel steeds aantrekkelijker en meer biodivers wordt.

We zijn gestart met de herinrichting van de Nieuwe Tielseweg en we gaan Tiel West grootschalig aanpakken. Veiligheid en duurzaamheid gaan hand in hand door het structureel onderhouden en vervangen van de openbare verlichting. We treffen maatregelen tegen vervuiling en verromming rond ondergrondse containers.

Verkeer, parkeren en mobiliteit

De gemeente werkt aan een goede bereikbaarheid van Tiel. Eind 2024 heeft de Raad het voorkeursalternatief vastgesteld voor de nieuwe westelijke ontsluitingsweg. De komende jaren werken we het gekozen tracé samen met onze partners in de regio

en de Provincie verder uit en doorlopen we de procedure om de weg planologisch goed in te passen.

De rondweg Passewaaij wordt in de eerste fase van de ontwikkeling van de nieuwe buurten 9, 10 en 11 aangelegd. De ontbrekende schakel om de 'ronde' te voltooien is een niet weg te denken deel van deze gebiedsontwikkeling.

De invoering van de autoluwe binnenstad draagt merkbaar bij aan de leefbaarheid in het centrum. In de eerste helft van 2026 voeren we een evaluatie uit.

2. Vitale Stad

Wonen en ruimtelijke ordening

Tiel onderzoekt de mogelijkheden voor een versnelde groei van de inwoners, een zogeheten schaalsprong, met als ambitie om door te groeien naar 50.000 inwoners in 2035.

Bij de schaalsprong richten we ons op het behouden en versterken van voorzieningen, het aantrekken van nieuwe bewoners, ruimte bieden aan de groei van werkgelegenheid en het verbeteren van de leefbaarheid.

De schaalsprong is nodig om de stad aantrekkelijker te maken voor midden- en hogere inkomensgroepen, de leefbaarheid

te verbeteren en de economische vitaliteit te versterken. Kortom, noodzakelijk om de stad in balans te brengen en voorzieningen robuust te houden.

De gemeente streeft daarom naar een evenwichtige woningmarkt met voldoende aanbod in alle segmenten, zodat zowel starters, doorstromers als hogere inkomensgroepen een geschikte woning kunnen vinden. De druk op infrastructuur, voorzieningen en openbare ruimte vraagt om een integrale benadering. Het gaat niet alleen om woningbouw maar om een langetermijnvisie op stedelijke ontwikkeling, met aandacht voor leefbaarheid, mobiliteit en economische groei.

De schaalsprong richt zich op het realiseren van circa 5.000 nieuwe woningen, met de nadruk op het middeldure en dure segment. Daarnaast omvat het plan een analyse van noodzakelijke maatregelen in infrastructuur, voorzieningen en economische ontwikkeling. De schaalsprong wordt integraal benaderd met ruimtelijke, sociale en economische componenten.

Naast woningbouw wordt ook gekeken waar het essentieel is om in te zetten op herstructurering van onderdelen van de bestaande voorraad, maar ook verduurzaming. Hierbij ligt de focus op de naoorlogse wijken. De stad moet aantrekkelijk blijven voor zowel huidige als nieuwe inwoners. Thema's als klimaatadaptatie, mobiliteit en energietransitie spelen een belangrijke rol.

Om de groei beheersbaar, betaalbaar en duurzaam te laten plaatsvinden stelt het college voor de bestemmingsreserve Tiels Toekomstfonds op te richten met een stor-

ting van €9 miljoen. Dit lichten wij verder toe in de Financiële beschouwingen

Binnenstadseconomie en bedrijventerreinen

We zijn en blijven flink aan de slag met onze binnenstad, die autoluw is geworden. We vergroenen het centrum, knappen onze historische steegjes op, passen bewegwijzering en bestrating aan en vervangen het riool. Dit doen we in goed overleg met inwoners en ondernemers.

De Burense poort wordt beter aangesloten op de binnenstad. Dat betekent niet alleen een mooie route naar het centrum, maar ook een fijne verblijfsplek.

We blijven inzetten op de verplaatsing van de coffeeshops naar één gezamenlijke locatie. De leegkomende panden krijgen een andere functie.

Samen met andere gemeenten werken we aan een sterke en welvarende regio. Voor de regionale economie doen we dat door de ambities uit het Regionaal Economisch Ambitiedocument te realiseren. Een mooi voorbeeld hiervan is de ontwikkeling van het bedrijvenpark Medel, onze bijdrage aan het versterken van regionale fiets- en wandelroutes en regionale promotie.

In 2026 gaan we samen met de regio aan de slag om deze ambities te herijken en zullen waar nodig bijsturen. Ook in 2026 wordt het Regionaal Investeringsfonds ingezet om projecten te stimuleren die bijdragen aan de realisatie van onze regionale ambities.

Cultureel, cultuurhistorie, recreatie en toerisme, evenementen en citymarketing

In het jubileumjaar '6.000 jaar Tiel' staan we stil bij onze geschiedenis. We organiseren van zomerzonnewende tot zomerzonnewende allerlei activiteiten om de rijke historie van Tiel aan een breed publiek te laten zien.

De voorbereidingen voor het vernieuwen van het erfgoedbeleid zijn begonnen. In 2026 leggen we dat voor aan de gemeenteraad. Tegelijkertijd werken we aan een update van het Erfgoedhandboek.

De Waalkade wordt beter uitgerust voor evenementen en recreatie en we zorgen ervoor dat daarmee het groene karakter niet verdwijnt. Samen met de organisatoren van het Fruitcorso en Appelpop bekijken

we hoe we deze evenementen kunnen behouden voor de toekomst. We faciliteren daarnaast kleinere evenementen in onze stad en onderzoeken de mogelijkheid voor een nieuw zomerfestival.

Klimaat, duurzaamheid en energie

Naar verwachting treedt in 2026 de 'Wet gemeentelijke instrumenten warmtetransitie' in werking. Deze geeft gemeenten de bevoegdheid om de regie te nemen in de overstap naar duurzame warmte. Dat komt voort uit het Klimaatakkoord, waarin is afgesproken dat Nederland in 2050 aardgasvrij is. Deze wet verplicht gemeenten om hun Transitievisie Warmte te herzien en vast te leggen in een Warmteprogramma. Dit laatste moet eveneens in 2026 door het college van burgemeester en wethouders worden vastgesteld.



Het Warmteprogramma laat zien waar, wanneer en hoe Tielse wijken en buurten in de komende tien jaar kunnen overstappen van aardgas naar duurzame warmtebronnen. Naast een plan voor de toekomst is het een proces om gezamenlijk via keuzes naar uitvoering te komen. We betrekken hierbij allerlei partijen om kennis en ervaringen te delen. Uiteraard worden de inwoners en bedrijven die nu nog aardgas gebruiken er actief bij betrokken, want hun deelname is cruciaal voor een goede overgang.

3. Mens en Samenleving

Zorg, participatie en zelfredzaamheid

Onze gemeente is aanjager van het Armoedepact en ook in 2026 bouwen we verder aan de samenwerking met bestaande en nieuwe partijen. We streven ernaar om elkaar nog beter aan te vullen om de beschikbare voorzieningen voor inwoners die ondersteuning nodig hebben nog effectiever te benutten. Daarnaast willen we het begrip voor inwoners die in armoede leven vergroten.

Tegelijkertijd zetten we als gemeente in op een samenleving waarin inwoners zo lang mogelijk zelfredzaam zijn en actief kunnen meedoen. We bieden passende zorg en ondersteuning waar dat nodig is, met oog voor maatwerk en nabijheid. Daarbij investeren we steeds meer in preventie, vroegsignalering en nazorg, om problemen eerder te herkennen en duurzaam op te lossen. We ontwikkelen de Sociale Poort verder als één centrale toegang voor hulpvragen over zorg, welzijn en onder-

steuning. Samen met onze partners in het sociaal domein bouwen we zo aan een vangnet dat niet alleen ondersteunt, maar ook versterkt.

Jeugd en onderwijs

Goed en volwaardig onderwijs is belangrijk voor de toekomst van onze kinderen. De komende jaren gaan we veel investeren in onze schoolgebouwen.

Het uitvoeringsprogramma voor de projecten uit de eerste termijn van het Integraal Huisvestingsplan is in de maak, inclusief de daarbij behorende haalbaarheidsonderzoeken.

Voor jongeren willen we ook buitenactiviteiten gaan faciliteren. We gaan hierover in gesprek met de jongeren(raad) en andere betrokkenen.

Sport gezondheid en bewegen

We blijven proberen om meer mensen aan het bewegen te krijgen, omdat beweging bijdraagt aan een betere gezondheid, sociale verbindingen worden versterkt en inwoners actiever en meer betrokken raken in hun leefomgeving. We investeren in buurtsportcoaches en we breiden de mogelijkheden om buiten te bewegen uit. Bijvoorbeeld door fiets- en wandelroutes aan te leggen.

We voeren metingen uit om erachter te komen of het sportaanbod aansluit op de behoefte van onze inwoners en welke drempels Tielenaren ervaren om te gaan sporten. Het aanbod stemmen we daarop af. We voeren renovaties en groot onderhoud uit aan de buitensportvelden om de bestaande accommodaties op orde te

houden. Financiële en andere belemmeringen om te bewegen nemen we zoveel mogelijk weg bij onze inwoners.

4. Inwoners

Veiligheid

We pakken ondermijnende criminaliteit structureel en projectmatig aan en voeren regie op de samenwerking met onze ketenpartners, met een strakkere handhavingslijn. Dat doen we zowel preventief als repressief via controles vanuit toezicht en handhaving en met behulp van bestuurlijke instrumenten, zoals de Wet Bibop.

Waar mogelijk versterken we onze aanpak met regionale, provinciale of landelijke gelden. We stimuleren de weerbaarheid van onze inwoners en ondernemers tegen ondermijning en criminaliteit via voorlichtings- en bewustwordingscampagnes.

Ook gaan we met behulp van landelijke gelden door met het project 'Aanstormend Talent'. Daarmee verstevigen we de jeugdaanpak om te voorkomen dat jongeren in de criminaliteit belanden. Dit doen we in samenhang met de borging van het Talenthuis, het verstevigen van samenwerking met scholen op het vlak van veiligheid en de versterking van jongerenwerk.

Wijkgericht werken, inwonerparticipatie en regionale samenwerking

We gaan door met het ontwikkelen van wijkgericht werken en versterken de inzet van onze wijkregisseurs als eerste aanspreekpunt in onze wijken.

Wensen voor de openbare ruimte zijn opgehaald bij bewoners en vertaald in wijkplannen met concrete acties die integraal worden uitgevoerd. De leden van het college van burgemeester en wethouders en de gemeenteraad gaan actief de wijken bezoeken.

We gebruiken allerlei tools voor burgerparticipatie, waaronder een (digitaal) participatieplatform en een inwonerspanel. Daarmee kunnen we samen met onze inwoners beleidsplannen maken en werken aan projecten voor onze stad.

We zetten in op lobby en verbinding met Regio Rivierenland, de provincie Gelderland en de rijksoverheid. Verder bekijken we in gelegenheidscoalities hoe we onze gezamenlijke ambities kunnen waarmaken. Zo gaan we meer kennis en ervaringen uitwisselen met de middelgrote (of RS4?) gemeenten in Gelderland (Doetinchem, Harderwijk en Zutphen).

3. Financiële beschouwingen

Inleiding

Het meerjarig financieel perspectief sluit aan bij het beeld dat eerder is geschetst in de Perspectievennota 2026. Voor de jaren 2026, 2027 en 2029 wordt een positief resultaat verwacht. Daarbij doen we, conform de nieuwe financiële regelgeving, onttrekken we op verantwoorde wijze één miljoen per jaar uit de algemene reserve in de eerste jaren. Dit sluit volledig aan bij de eerdere presentatie in de Perspectievennota 2026.

Bij het opstellen van die nota is al rekening gehouden met het verschuiven van het zogenoemde 'ravijnjaar' van 2026 naar 2028. Door de effecten van de meicirculaire is dit beeld enigszins verslechterd, maar de impact blijft gelukkig beperkt. Voor 2028 wordt nu een tekort van € 626.000 voorzien. Afgezet tegen een totale uitgavenraming van ruim € 189 miljoen komt dit neer op slechts 0,3%, wat de beheersbaarheid van dit tekort onderstreept.

De afgelopen jaren heeft Tiel bovendien ruimte gevonden om te sparen, ook in 2025. Dit heeft geleid tot een solide weerstandsvermogen, waarmee de gemeente goed is voorbereid op eventuele financiële tegenvallers. Deze buffer draagt bij aan de stabiliteit van de begroting en versterkt het vertrouwen in de uitvoeringskracht van de organisatie.

Vanaf 2028 worden gemeenten structureel geconfronteerd met tekorten, doordat het gemeentefonds daalt en compensatie voor loon- en prijsontwikkelingen achterblijft. Ook Tiel ondervindt hiervan de gevolgen. Hoewel het tekort in 2028 zichtbaar wordt, laat het huidige perspectief zien dat dit effect in 2029 grotendeels is uitgevlakt. De septembercirculaire bevestigt echter dat de druk op de rijksmiddelen op de middellange termijn blijft bestaan.

Desondanks presenteren we, conform het advies van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG), een sluitende begroting voor 2026 en 2027. Ook 2029 is sluitend, waarmee we een stevig fundament leggen voor de volgende raadsperiode. Een onmisbaar onderdeel van dit fundament is de inrichting van het Tielse Toekomstfonds. Dit fonds is randvoorwaardelijk voor de schaa sprong naar 50.000 inwoners: zonder het fonds zijn de noodzakelijke investeringen in woningbouw, infrastructuur en voorzieningen niet tijdig en verantwoord te realiseren. Het Toekomstfonds legt de financiële basis om te kunnen te investeren. Hiermee zorgt het Toekomstfonds dat de schaa sprong mogelijk wordt, waarmee de leefbaarheid, de kwaliteit van ons voorzieningenniveau en infrastructuur verzekerd worden.

Het Tiels Toekomstfonds nader toelicht

Tiel staat aan de vooravond van een schaalessprong. Met de schaalessprong beoogt de gemeente Tiel via groei de leefbaarheid te vergroten en woon- en leefkwaliteit te verbeteren. Deze groei vraagt om forse investeringen in woningbouw, infrastructuur, onderwijs, sport en andere voorzieningen die de stad leefbaar en toekomstbestendig houden. De omvang van deze investeringen overstijgt de huidige financiële draagkracht van de gemeente. Om dit op verantwoordelijke wijze mogelijk te maken, wordt per 1 januari 2026 het Tiels Toekomstfonds ingericht: een strategisch instrument dat de noodzakelijke investeringen bundelt en richting geeft.

Het fonds fungeert als vliegwiel. Met een initiële storting van 9 miljoen euro ontstaat ruimte om de komende tien jaar circa 30 miljoen euro aan kapitaallasten te dekken. Zo kan Tiel investeren in de voorzieningen

die nodig zijn om de schaalessprong te realiseren. Gedurende deze periode worden de baten van bevolkingsgroei en woningbouw zichtbaar, zoals hogere inkomsten uit het gemeentefonds en meer opbrengst uit lokale belastingen door uitbreiding van het aantal opgeleverde woningen. Deze extra opbrengsten worden gereserveerd om na tien jaar de structurele lasten binnen de reguliere bedrijfsvoering op te vangen.

Het Toekomstfonds is daarmee meer dan een financiële constructie: het is een bewuste keuze om te investeren in de toekomst van Tiel. Het fonds zorgt ervoor dat de stad kan groeien zonder dat de financiële stabiliteit in gevaar komt. Voor bestuurders biedt het een solide kader om keuzes te maken waarbij de voorzieningen op niveau blijven. Zo is de schaalessprong geen doel op zich, maar een middel om de financiële huishouding van de gemeente toekomstbestendig te maken en meer in balans te brengen.



Financiële uitgangspunten

Bij de Perspectievennota 2026 hebben we de onderstaande uitgangspunten vastgesteld en de begroting is hierop gebaseerd.

- Algemene uitkering: inclusief het meenemen van de mei- en september-circulaire.
- Lonen en prijzen op basis van Centraal Economisch plan 2024:
 - Salarissen +2,0% t.o.v. 2025 (loonvoet sector Overheid)
 - Prijzen +2,1% t.o.v. begroting 2025 (prijs materiële overheidsconsumpties)
- Rente wordt gebaseerd op basis van 1%.
- Trendmatige stijging van onze tarieven met 2,7% (prijsontwikkeling BBP).
- Vastgestelde begrotingen verbonden partijen.
- Begrotingssubsidies indexeren we met 5,1% (dit is inclusief nacalculatie 2024).

Financieel meerjarenbeeld 2026-2029

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de ontwikkeling van het financiële perspectief zoals dat is gepresenteerd in de Perspectievennota 2026. Daarnaast toont het de wijzigingen die zijn doorgevoerd in het financiële beeld tussen 9 juli 2025 en de definitieve Begroting 2026–2029.

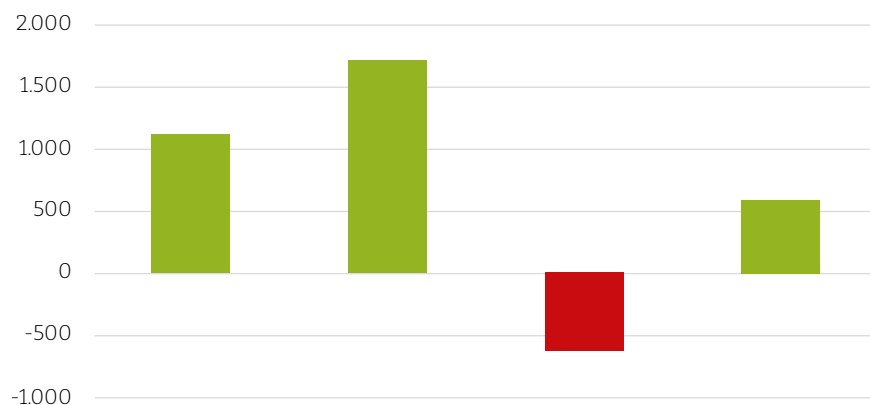
Hoewel 2028 nu als het formele ravijnjaar geldt, is de financiële impact aanzienlijk minder groot dan eerder werd aangekondigd. De daling in de rijksbijdragen is nog steeds voelbaar, maar het negatieve saldo blijft beperkt. Daarmee is het beeld voor 2028 weliswaar negatief, maar beheersbaar en minder ingrijpend dan eerder werd gevreesd.

Actueel financieel beeld voor de begroting 2025-2028	2026	2027	2028	2029
Financieel beeld vanuit de PPN op basis VJN rijk	1.482	1.289	373	707
Algemene uitkering	-84	254	-1.743	-982
Overige ontwikkelingen	-285	185	744	863
Bijgewerkt financieel beeld	1.113	1.728	-626	588

Onderstaande grafiek laat de ontwikkeling van het financiële beeld zien zoals dat zich de afgelopen periode heeft ontwikkeld. In 2028 worden negatieve cijfers verwacht, waarmee dat jaar het nieuwe zwaartepunt

is van het financieel ravijn. Oorspronkelijk werd deze terugval in rijksmiddelen voorzien in 2026, maar door besluitvorming is dit moment doorgeschoven naar 2028.

Bijgewerkt financieel beeld



	2026	2027	2028	2029
Bijgewerkt financieel beeld	1.113	1.728	-626	588

1. Algemene uitkering

Verlaging loon- en prijsontwikkeling

Het Centraal Planbureau heeft nieuwe ramingen gemaakt voor de prijsontwikkeling, deze is iets lager dan in de Voorjaarsnota nog werd verwacht. Deze raming is daarom verlaagd. De geraamde compensatie voor dekking van de loon- en prijsstijgingen verlagen we structureel.

Taakmutaties

De belangrijkste taakmutatie is de omzetting van de CDOKE (Capaciteit Decentrale Overheden Klimaat- en energiebeleid)-middelen van een doeluitkering naar het gemeentefonds, voor nu alleen voor 2026. Deze middelen worden nu vrij besteedbaar. Vooralsnog oormerken we

deze middelen, op een later moment zullen we voorstellen doen voor de besteding hiervan.

Overige verschillen

De verlaging vanaf 2028 wordt veroorzaakt door een korting op het gemeentefonds en inboeking van bezuinigingen op de jeugdzorg.

Voor een gedetailleerde toelichting verwijzen we u naar het onderdeel algemene dekkingsmiddelen op pagina 63.

2. Overige ontwikkelingen

Deze begroting is beleidsarm opgesteld, zoals vastgelegd in de Perspectievennota. Tegelijkertijd zijn diverse autonome en

beleidsmatige ontwikkelingen financieel vertaald, zodat het meerjarig beeld actueel en realistisch is. De financiële verschillen met een impact van meer dan € 75.000 tussen de begroting 2025 en 2026 worden nader toegelicht bij de verklaringen per programma. Daar wordt inzicht geboden in de onderliggende mutaties en verschuivingen die op programmaniveau spelen.

In het onderstaande overzicht worden de belangrijkste financiële ontwikkelingen tussen 2026 en 2029 benoemd. Deze zijn geordend naar mate van financiële impact, van groot naar klein. Het betreft zowel structurele als incidentele posten die het meerjarig perspectief beïnvloeden en daarmee relevant zijn voor de duiding van het begrotingsbeeld.

- **Besparingen Hervormingsagenda jeugd: voordeel € 820.000 structureel vanaf 2028**

Het Rijk hanteert de uitkomsten van de Hervormingsagenda jeugd als uitgangspunt voor de bekostiging van jeugdzorg. Deze zijn één-op-één vertaald in de septembercirculaire. Dit betekent dat gemeenten geacht worden vanaf 2028 een structurele besparing te realiseren. Voor Tiel betreft dit een voordeel van circa € 820.000 per jaar.

- **Structureel tekort jeugdzorg: nadeel € 600.000 vanaf 2025**

In 2025 ontstaat een structureel tekort op het onderdeel jeugdhulp. Het regio-team Sociaal Domein is gevraagd om te analyseren waar deze kostenstijging haar grondslag heeft. De eerste indruk is dat het vooral gaat om prijs- en product-componenten, en niet om een toename van het aantal cliënten. Het tekort bedraagt circa € 600.000 structureel.



- **Treasury: incidenteel voordeel € 500.000 in 2026–2027, aflopend naar € 100.000 in 2029**

Doordat er in de afgelopen jaren geen langlopende leningen zijn geherfinancierd, dalen de rentelasten tijdelijk. Daarnaast wordt een tijdelijke rente-ontvangst verwacht uit de winstdeling Medel. Dit leidt tot een incidenteel voordeel van circa € 500.000 in 2026 en 2027, € 300.000 in 2028 en € 100.000 in 2029.

- **Parkeren: incidenteel tekort € 470.000 in 2026**

Al enige jaren hebben we te maken met een tekort op de parkeerexploitatie. De reserve van het parkeerfonds is jaarlijks ingezet om dit tekort te dekken, maar de verwachting is dat deze per 1-1-2026 is uitgeput. Daarom ramen we voor 2026 een incidenteel tekort van € 470.000. Er worden acties ondernomen om de lasten en baten structureel in balans te brengen.

- **Vervallen stelpost nieuw beleid: voordeel € 400.000 in 2026, oplopend met € 200.000 per jaar**

Voorgesteld wordt om de stelpost voor nieuw beleid te laten vervallen. Dit levert een voordeel op van € 400.000 in 2026, oplopend met € 200.000 per jaar in de daaropvolgende jaren.

- **Areaaluitbreiding OZB: voordeel € 200.000 structureel**

De opbrengst uit de onroerendezaakbelasting (niet-woningen) stijgt structureel met circa € 200.000. Dit komt hoofdzakelijk door de oplevering van nieuwe bedrijfspanden op Medel.

- **Stijging onderhoudslasten vastgoed: nadeel € 200.000 structureel**

Door de aankoop van zes panden nemen de vaste lasten toe. Dit betreft met name kosten voor klein onderhoud en instandhouding. De lasten stijgen met circa € 200.000 per jaar. Omdat we van plan zijn de panden na verloop van tijd weer af te stoten ramen we deze kosten voor 2026 en 2027.

Overige onderwerpen

Toets provincie: Structureel sluitende meerjarenbegroting

In het kader van het provinciaal toezicht verwacht de provincie dat de gemeente Tiel een structureel sluitende begroting vaststelt. Hiervoor wordt het saldo van de begroting gecorrigeerd met de incidentele baten en lasten. In deel D, De financiële begroting, is een overzicht opgenomen van deze incidentele baten en lasten.

Dit leidt tot de volgende berekening voor de toets van de provincie:

Bedragen x €1.000	2026	2027	2028	2029
Saldo begroting 2026-2029	1113	1728	-626	588
Correctie incidentele baten en lasten	-532	-130	226	224
Saldo excl. Incidentele baten en lasten	581	1.598	-400	812



Dekking structurele lasten via reserves

Eind november 2023 hebben de VNG, IPO en UVW nieuwe financiële afspraken gemaakt met de ministeries van Financiën en Binnenlandse Zaken. Deze afspraken bieden gemeenten meer mogelijkheden om hun financiële ruimte optimaal te benutten. Voor Tiel betekent deze verruiming dat wij het vrij besteedbare deel van de algemene reserve, bestaande uit de som van de algemene reserve minus de benodigde weerstandscapaciteit, mogen inzetten. Dit komt neer op een afgerond bedrag van 16,5 miljoen euro (30,9 miljoen min 13,4 miljoen). Dit bedrag mogen we gebruiken voor de structurele dekking van de begroting. De voorwaarden zijn tweeledig: maximaal 10% van dit bedrag mag worden ingezet voor structurele lasten, en de solvabiliteit moet minimaal 20% zijn. In Tiel kiezen we er voor om in 2026 en 2027 twee keer € 1 miljoen uit de algemene

reserve aan te wenden, dit is verwerkt in bovenstaande tabel bij de correctie van de incidentele baten en lasten.

Tiel presenteert een sluitende begroting voor 2026 en 2027 conform advies van de VNG. 2028 laat een klein tekort, vooral door het doorschuiven van het ravijnjaar van 2026 naar 2028. 2029 laat alweer een sluitend beeld zien; enige nuance hierbij is gepast, naar mate de tijd vordert neemt de zekerheid van de getallen af. Echter dit laat onverlet dat ook 2029 reëel sluitend is.

Investerings 2026

We blijven investeren in de toekomst van Tiel. Voor een deel zijn dit investeringen die al eerder door u beschikbaar zijn gesteld en deels zijn het nieuwe investeringen. In deel D van de financiële begroting hebben we een overzicht van alle lopende en nieuwe investeringen opgenomen met een globale

planning van de omvang per jaar. Dit is van belang voor onze liquiditeitsprognose.

Sommige lopende investeringen moeten worden verhoogd als gevolg van de toegenomen inflatiecijfers of andere oorzaken. Mocht hier sprake van zijn, dan staat dit in de begroting vermeld in de kolom Bijstelling.

Bij de programma's zijn de nieuwe investeringen vermeld met de bijbehorende jaarlasten die daaruit voortvloeien. Wij stellen voor om tegelijk met de vaststelling van deze begroting, ook de bijstellingen van de vermelde lopende en nieuwe investeringskredieten 2026 beschikbaar te stellen.

Weerstandsvermogen

Uit de paragraaf *Risicobeheersing en Weerstandsvermogen* blijkt dat ons weerstandsvermogen momenteel **2,30** bedraagt. Dit wordt door de provincie gewaardeerd met

het label **A-uitstekend**. In de begroting 2025 lag dit nog op **2,72**. De daling doet echter niets af aan de kwalificatie uitstekend.

De daling hangt samen met drie keuzes:

- de reservering van € 9 miljoen voor het Toekomstfonds;
- het inzetten van € 2 miljoen uit de vrije ruimte van de algemene reserve om de begroting 2026 en 2027 sluitend te maken;
- het actief deelnemen in grondexploitatie waardoor het financiële risico vergroot en het benodigde bedrag voor de weerstandscapaciteit toeneemt.

De financiële kengetallen die we in deze paragraaf hebben opgenomen, wijken weinig af van voorgaande jaren en geven een consistent beeld.

4. Vaststellingsbesluit

De raad van de gemeente Tiel;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 14 oktober 2025;

gelet op de artikelen 189 tot en met 191 van de Gemeentewet;

besluit:

A. de Programmabegroting 2026-2029 vast te stellen voor wat betreft de jaarschijf 2026, hetgeen inhoudt:

1. de bestaande exploitatielasten 2026;
2. de nieuwe exploitatielasten en investeringen voor 2026;
3. de daarvoor aangewezen dekking.

B. de Programmabegroting 2026-2029 voor de jaren 2027 t/m 2029 voor kennisgeving aan te nemen en te gebruiken als basis voor het toekomstige beleid.

Aldus besloten in de openbare vergadering van 12 november 2025,

de griffier,

de voorzitter,

B: Programmaplan

1. Leefomgeving

1.1 Openbare ruimte

Wat willen we bereiken?

De openbare ruimte is van iedereen. We moeten ons er dus allemaal thuis kunnen voelen. Dat maakt dat wij als gemeente het belangrijk vinden om te blijven investeren in de openbare ruimte van Tiel.

We vertalen huidige en toekomstige sectorale beheerplannen in een Meerjarenpro-

gramma Openbare Ruimte (MJOR). Hierin geven we aan welke projecten we integraal gaan uitvoeren en waar regulier onderhoud óf herinrichting nodig is.

De kwaliteitsslag in de openbare ruimte wordt voortgezet. Dat betekent dat we investeren in schone straten, verzorgd openbaar groen, een opgeruimde buitenruimte en het onderhoud van wegen en fietspaden.

Wat gaan we ervoor doen?

	Actie	Jaar
1.1.4	Vuilnis rondom afvalcontainers is een doorn in het oog. Samen met inwoners gaan we onderzoeken hoe we dit tegen kunnen gaan, bijvoorbeeld door het aanleggen van containertuintjes. Dit borgen we structureel in de wijkplannen.	C
1.1.5	We werken aan het behoud en herstel van de biodiversiteit in onze gemeente. Dit doen we door het verbeteren van kruidenrijke bermen en het vervangen van een groot aantal planten in de perken van de openbare ruimte omdat deze 'op' zijn. We kiezen als gemeente steeds vaker voor een manier van beheer die biodiversiteit ondersteunt.	C
1.1.6	We stellen jaarlijks een Jaarprogramma Openbare Ruimte (JOR) op, zodat inwoners precies weten wanneer welk onderhoud in hun wordt uitgevoerd. Hierbij sluiten we zoveel mogelijk aan op de gerealiseerde en nog te realiseren wijkplannen.	C
1.1.7	De herinrichting van de Nieuwe Tielseweg is gestart. Daarnaast wordt uitvoering gegeven aan de revitalisering van Tiel-West. Het uitgangspunt is integraal werken waarbij alle verbeteringen in de wijk van riool, verlichting, wegen tot het groen, in samenhang met elkaar moeten gebeuren.	C
1.1.8	Bij uitvoering van het onderhoud kijken we naar hoe onze wegen, het groen, de openbare verlichting, rioleringen, verkeersborden en dergelijke erbij staan. Daarnaast kijken we naar de behoefte van bewoners en bepalen dan of en hoe we het onderhoudsniveau van de wijk kunnen verhogen. De vertaling hiervan vindt plaats in het Jaarprogramma Openbare Ruimte (JOR), het Meerjarenplan Openbare Ruimte MJOR en de wijkplannen.	C

C = continu proces

1.1.10	Het dagelijks onderhoud, de vervanging en het tegelijkertijd verduurzamen van de openbare verlichting brengen we de komende jaren structureel op orde.	C
1.1.11	Het project 'Tiel speelt' is in 2025 afgerond. Met de overdracht van speelplekken blijven we doorgaan. We blijven op deze manier zorgen voor voldoende fijne speelplekken voor alle kinderen van 0-12 jaar in Tiel.	C
1.1.13	De behoefte aan concretisering van het beheer en aanpassingen aan de openbare ruimte vanuit ondersteunend beleid is opgenomen in een Integraal Beheerkader (IMBK). In het Meerjarenprogramma Openbare Ruimte (MJOR) 2026-2030 wordt deze behoefte aan een kwaliteitsslag in de openbare ruimte vertaald in concrete plannen.	2025
1.1.14	We werken aan een inhoudelijk helder en uitvoerbaar gemeentelijk havenbeheer door het eerst op orde brengen van de basis.	2025-2026

Beleidsontwikkelingen en relevante kaders

We zetten ons in om Tiel en de omliggende dorpen mooier en leefbaarder te maken. Verschillende projecten worden opgepakt om straten opnieuw in te richten of groot onderhoud uit te voeren. We gaan voortvarend aan de slag met:

- Het versterken van onze samenwerking met Avri in het zorgen voor een aantrekkelijke openbare ruimte.
- Het jaarlijks omzetten van het Integraal Maatschappelijk Beheerkader (IMBK) in een concreet jaarprogramma met uit te voeren projecten.

Hoe gaan we het meten?

We rapporteren over onderstaande kwalitatieve indicatoren:

- Tevredenheid over de aanwezigheid van groenvoorzieningen en speeltuinen in woonwijken.
- Mate waarin bewoners de schoonmaak en netheid van woonwijken ervaren.

De meting wordt uitgevoerd aan de hand van de volgende vragen uit de leefbaarheidsmonitor:

- Vindt u dat er voldoende groenvoorzieningen en speeltuinen aanwezig zijn in uw wijk en de directe omgeving?
- Hoe schoon vindt u uw wijk in het algemeen?

Daarnaast maken we gebruik van de volgende kwantitatieve indicatoren:

- We leggen verantwoording af over onze investeringen in de openbare ruimte in het Jaarprogramma Openbare Ruimte (JOR), het Meerjarenplan Openbare Ruimte (MJOR) en de wijkplannen.
- We voeren inspecties uit om de technische en functionele staat van het areaal inzichtelijk te krijgen. Deze gegevens worden verwerkt in beheersystemen.
- Elke maand laten we de (beeld)kwaliteiten openbare ruimte toetsen door een onafhankelijke externe partij. Hierbij wordt nagegaan of we voldoen aan de gestelde ambities voor beeldkwaliteiten. Per kwartaal wordt ambtelijk een rapportage opgesteld. Eventuele afwijkingen worden gemeld aan de gemeenteraad in voortgangsrapportages.

Met wie werken we samen?

Avri

(www.avri.nl)

Avri haalt voor de gemeente Tiel het huis-houdelijk afval op en voert dagelijks groot en klein onderhoud uit aan de openbare ruimte en de sportvelden. Daarnaast handhaaft Avri op onderdelen van de Algemene Plaatselijke Verordening (APV).

Omgevingsdienst Rivierenland

(www.odrivierenland.nl)

De Omgevingsdienst Rivierenland voert voor de gemeente Tiel onderstaande werkzaamheden uit:

- Verlenen van omgevingsvergunningen, exclusief de bouwtaken.
- Verlenen van omgevingsvergunningen milieu inclusief toezicht houden op bouw en milieu.

1.2 Verkeer, parkeren en mobiliteit

Wat willen we bereiken?

De gemeente Tiel ligt centraal, tussen de stedelijke gebieden van Arnhem, Nijmegen, Den Bosch en Utrecht. Het trein- en busstation in Tiel is van grote waarde voor de verbinding met andere stedelijke regio's. Samen zorgen weg, water en spoor voor een goede bereikbaarheid en dat willen we zo houden.

Dat betekent dat we in nauw overleg met de regiogemeenten en de provincie Gelderland ons sterk maken voor vermindering van files op de autosnelwegen en het op peil houden van de openbaar vervoer-voorzieningen in de regio.

Lokaal zorgen we dat onze binnenstad en onze woonwijken vlot en veilig bereikbaar zijn per auto, met het openbaar vervoer, de fiets en te voet.

Wat gaan we ervoor doen?

	Actie	Jaar
1.2.1	Via de regionale Mobiliteitsagenda maken we ons sterk voor het verbeteren van de hoofdinfrastructuur. We steunen de regionale aanpak voor de verbreding van de A15 in aansluiting op de A2 (knooppunt Deil). We ondersteunen de plannen om de spoorlijn Tiel-Geldermalsen aansluitende verbindingen naar de grote steden te geven.	C
1.2.3	We creëren een goede parkeerbalans in en rondom onze binnenstad waarbij we rekening houden met toekomstige ontwikkelingen binnen dit gebied.	2024-2026
1.2.4	In het raadsvoorstel voor de vaststelling van het Actieplan Mobiliteit zijn onder andere voorstellen opgenomen voor de herinrichting en/of uitbreiding van parkeerterreinen. In 2025 voeren we de nog openstaande acties uit het Actieplan Mobiliteit uit.	2024 en 2025

C = continu proces

1.2.5	We leggen de rondweg van Passewaaij aan met de ontwikkeling van de buurten 9, 10 en 11.	C
1.2.6	We vormen een bestemmingsreserve voor een betere aansluiting van Passewaaij op het hoofdwegennet. We overleggen met de regio, de Provincie en de Rijksoverheid om dit mede mogelijk te maken.	C
1.2.7	We vinden dat we onze schoolgaande jeugd extra moeten beschermen in het verkeer. Samen met de schoolbesturen, ouders en de buurt werken we aan verbetering van de verkeersveiligheid in en om onze scholen. Hierbij betrekken we ook de schoolroutes.	C
1.2.8	We hebben een besluit genomen over het voorkeursalternatief voor de aanleg van een fiets- en wandelvriendelijke verbinding over het Amsterdam-Rijnkanaal. We zijn een lobby traject gestart om de realisatie van de verbinding mogelijk te maken in het kader van de 'Gastvrije Waaldijk' en het uitgevoerde haalbaarheidsonderzoek. We doen dit samen met Neder-Betuwe.	2024-2027
1.2.9	In het kader van het regionale Uitvoeringsplan bij de Mobiliteitsagenda 2023-2026 werken we een voorstel uit voor de aanleg van een snelle fietsroute Zaltbommel-Geldermalsen-Tiel-Kesteren-Buren.	2024-2026
1.2.10	We gaan voor het in stand houden van de huidige dienstregeling van onze veerpont tussen Wamel en Tiel. Dit is een belangrijke verbinding voor onze schoolgaande jeugd, voor werknemers en voor recreanten. We pakken dit in regionaal en provinciaal verband op.	C
1.2.11	We maken meer onbewaakte fietsenstallingen bij winkels in de Binnenstad en verbeteren de vindbaarheid van de fietsenstalling bij Zinder.	2024-2026
1.2.12	We werken mee aan de implementatie van de Data Top 15 in het kader van het landelijk project 'Digitalisering Mobiliteitsdata'.	C



Beleidsontwikkelingen en relevante kaders

Lokaal

Actieplan Mobiliteit

We houden de gemeente Tiel vlot en veilig bereikbaar met de auto, de fiets en het spoor. Daarvoor hebben we het Actieplan Mobiliteit opgesteld.

In het Actieplan Mobiliteit staan de activiteiten die we vanaf 2025 uitvoeren voor een betere bereikbaarheid, verkeersveiligheid, gastvrijheid en leefbaarheid van Tiel.

Meerjarenprogramma Tiel Fietsvriendelijk

Op 22 mei 2019 heeft de gemeenteraad het Meerjarenprogramma Tiel Fietsvriendelijk vastgesteld. Hierin zijn maatregelen en activiteiten opgenomen om de fietsvriendelijkheid van de gemeente Tiel te versterken en het fietsgebruik te stimuleren.

Maatregelen die we vanaf 2025 willen uitvoeren, zijn opgenomen in het Jaarprogramma Openbare Ruimte (JOR).

Structuurvisie Tiel 2010-2030

In de Structuurvisie Tiel 2010-2030 is het hoofdwegennet van Tiel vastgelegd. Hierin is onder andere een zoekgebied voor een nieuwe ontsluitingsweg aan de westkant van Passewaaij naar de A15 opgenomen.

Eind 2024 heeft de gemeenteraad het voorkeursalternatief vastgesteld. Voor de uitwerking van het voorkeursalternatief doorlopen we vanaf 2025 de planologische procedure en starten we de voorbereidingen voor de realisatie van de weg.

Structuurvisie Binnenstad (2019)

In de Structuurvisie Binnenstad is onder andere opgenomen dat we het doorgaande autoverkeer in de binnenstad willen beperken. Op 17 juni 2020 en 14 juli 2021 heeft de gemeenteraad de kaders autoluwe binnenstad vastgesteld. Begin 2025 is het toegangssysteem in gebruik genomen.

Laadvisie en plaatsingsbeleid 2022

Op 23 februari 2022 heeft de gemeenteraad de Integrale Laadvisie en het Plaatsingsbeleid Laadpalen vastgesteld. Hierin is vastgelegd hoe we zorgen voor voldoende openbare laadpalen voor elektrische auto's. We baseren ons daarbij op de prognoses van het kennisplatform E-laad.

Aanvullend op de plaatsing van openbare laadpalen in woonwijken werken we samen met de provincie plannen uit voor de realisatie van openbare (snel)laadvoorzieningen voor personenauto's en vrachtwagens.

Regionaal

Mobiliteitsagenda 2023-2026 & Uitvoeringsplan Mobiliteit (regio Rivierenland)

In de Mobiliteitsagenda 2023-2026 heeft de regio de thema's beschreven om de komende jaren de regio vlot, veilig en duurzaam bereikbaar te houden, per auto, fiets en met het openbaar vervoer.

In het Uitvoeringsplan Mobiliteit (regio Rivierenland) zijn de ambities uit de Mobiliteitsagenda 2023-2026 uitgewerkt in acties.

Provinciaal

Visie voor een bereikbaar Gelderland

De visie voor een bereikbaar Gelderland gaat in op de belangrijkste ontwikkelingen en bereikbaarheidsopgaven, de strategie en het afwegingskader om te komen tot keuzes en samenwerking met partners.

Dit is een voorwaarde voor het behalen van de doelen uit de provinciale omgevingsvisie, zoals biodiversiteit, circulaire economie en klimaatadaptatie. Daarbij kijkt de provincie naar alle vormen van mobiliteit.

Nationaal

MIRT-verkenning A2 Deil-Vught (inclusief A15 tussen knooppunt Deil en Meteren)

Met het vaststellen van de voorkeursbeslissing (onder andere verbreding van de A2 tussen de knooppunten Deil en Empel) is de verkenning afgerond.

De volgende fase, de planuitwerking, is nog niet gestart in afwachting van de stikstof-prioritering door het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat. Het is niet bekend wanneer de uitwerking wordt hervat.

De partners in het programma starten wel met het opstellen van het brede mobiliteitspakket. De maatregelen op korte termijn die de partners uitvoeren sinds 2018, gaan door als gepland.

Strategisch Plan Verkeersveiligheid 2030

Samen met medeoverheden en maatschappelijke partners wil het Rijk een maximale inspanning leveren om risico's op verkeersongevallen te verkleinen.

Ontwikkelagenda Toekomstbeeld OV 2040

De Ontwikkelagenda Toekomstbeeld OV 2040 schetst de lange termijn keuzes voor het openbaar vervoer met bijdragen aan wonen, werken en recreëren in een duurzaam en welvarend Nederland.

CROW-richtlijnen Parkeerkencijfers 2024

Medio 2024 heeft kennisplatform CROW nieuwe parkeerkencijfers gepubliceerd.

Bij een herziening van de parkeernormen houden we rekening met deze nieuwe kencijfers.

Digitaliseringsopgave: invoeren data top-15

Vanaf 1 januari 2025 geldt nieuwe Europese wetgeving voor de registratie en informatie van maximumsnelheden op wegen. Ook geldt nieuwe wetgeving voor het geven van actuele informatie over afsluitingen van wegen, bijvoorbeeld bij wegwerkzaamheden en evenementen. Dit is onderdeel van de **Data-top 15**.

De Data-top 15 bestaat onder andere uit: geplande werkzaamheden, maximumsnelheden, verkeersborden, logistieke bebording, parkeerdata, evenementen, fiets- en schoolzones en intelligente verkeersregelininstallatie (iVRI's).

In Europees verband gaat op 1 januari 2025 de **RTTI-verordening** (Real Time Traffic Information) in. Vanaf dit moment zijn overheden verplicht de belangrijkste categorieën van de Data-top 15 gevuld en geïmplementeerd te hebben.

Hoe gaan we het meten?

We rapporteren over onderstaande kwalitatieve indicatoren:

- Beoordeling van de ervaren parkeerdruk in woonwijken.
- Beoordeling van de verkeersveiligheid.

De meting wordt uitgevoerd aan de hand van de volgende vragen uit de leefbaarheidsmonitor:

- Vindt u dat er voldoende parkeerplaatsen aanwezig zijn in uw wijk en de directe omgeving?
- Kunt u aangeven hoe vaak of weinig er te hard wordt gereden in uw wijk?

Daarnaast maken we gebruik van de volgende kwantitatieve indicatoren:

- We kijken naar het verloop van het aantal ongevallen en de ernst hiervan.
- We meten de bezetting op de parkeerplaatsen in en rond de binnenstad.

Met wie werken we samen?

Regio Rivierenland

(www.regiorivierenland.nl)

Via Regio Rivierenland werken we met onze regiogemeenten samen aan regionale vraagstukken op het gebied van wonen en leefbaarheid.

Wat mag het kosten?

Ter besluitvorming

In onderstaande tabel zijn de lasten en baten opgenomen die aan dit programma verbonden zijn.

bedragen x € 1.000	werkelijk 2024	begroot 2025	begroot 2026	begroot 2027	begroot 2028	begroot 2029
Lasten	34.907	36.708	37.424	37.190	37.342	38.125
Baten	20.798	18.164	17.879	17.932	17.767	17.606
Resultaat voor bestemming	14.109	18.544	19.545	19.258	19.575	20.519
Mutaties reserves:						
toevoegingen	1.530	3.486	1.258	1.500	881	879
onttrekkingen	1.273	1.545	805	684	441	931
Resultaat na bestemming	14.365	20.484	19.998	20.074	20.014	20.467

Verschillenverklaring met voorgaand jaar

Het voordelige verschil van € 486 wordt als volgt verklaard	V/N	bedragen x € 1.000
Hogere loonkosten, mede als gevolg van formatie-uitbreiding toezicht en handhaving bouwen	N	344
Prijzontwikkelingen 2026 conform richtlijn P-nota of op basis van reële inschatting	N	300
Hogere lasten vastgoed als gevolg van aankoop van een aantal panden in 2025, vooralsnog gaan we er vanuit dat deze lasten na twee jaar weer vervallen doordat deze panden weer afgestoten worden. Daarnaast zijn de onderhoudslasten structureel hoger als gevolg van hogere wettelijke vereisten aan installaties. legionellabeheer, e.d.	N	172
De opbrengst uit parkeergelden is gedaald, hierdoor zijn er exploitatiekortoren. Deze kunnen tot en met 2025 nog opgevangen worden uit de reserve Parkeren, maar deze is daarna uitgeput. Hierdoor komen de tekorten ten laste van de begroting.	N	423
Extra inhuur van een bouwkundig adviseur voor drie jaar, ten laste van algemene reserve conform resultaatbestemming jaarrekening 2024	N	80
Onderwijshuisvesting, storting in reserve IHP t.b.v bouw VMBO	N	562
In 2025 eenmalige storting in reserve afschrijving restauratie St. Maartenstoren	V	2.225
Overige verschillen	V	142
Totaal	V	486

Nieuwe uitgaven

In onderstaande tabel zijn de volgende bij dit programma behorende nieuwe uitgaven (x € 1.000) opgenomen:

Omschrijving Bedragen x 1.000	netto inv. bedrag	jaarlasten 2026	jaarlasten 2027	jaarlasten 2028	jaarlasten 2029
Skatebaan	200		15	15	15

Verrekeningen met reserves

In onderstaande tabel zijn de bij dit programma behorende reserves genoemd en de voorgestelde stortingen en onttrekkingen.

N.B. In de stand per 1-1 is nog geen rekening gehouden met de mutaties van de 2e voortgangsrapportage 2025, hierdoor kan de stand uiteindelijk afwijken van deze begroting.

Naam reserve bedragen x € 1.000	stand per 1-1	toevoegingen	onttrekkingen	stand per 31-12
Dekking afschrijving diverse investeringen	6.922		262	6.660
Gemeentelijke eigendommen	1.455	377	410	1.422
Onderhoud brede zorgschool	436			436
Onderhoud wegen	89			89
Civiele kunstwerken	223			223
Westelijke uitvalsweg	581			581
Parkeren	62			62
Parkeerbijdrageregeling	42			42
Havens	1.420	55		1.475
Onderhoud wisselscholen	579	90	105	564
Huisvesting Lingecollege	0			
IKC Passewaaij	139			139
Uitvoering IHP	852	673		1.525
Onderhoud binnensportaccommodaties	50		25	25
Spelen	100			100
Onderhoud groen	0			0
Financiële herplantplicht bomen	148		3	146
Riolering	0			0
Begraafplaats ter navolging	27			27

2. Vitale stad

2.1 Wonen en ruimtelijke ontwikkeling

Wat willen we bereiken?

We streven naar een groei naar 50.000 inwoners. We streven naar een goede balans tussen huur- en koopwoningen in alle prijscategorieën. We willen dat onze inwoners in een huis kunnen wonen dat past bij hun inkomen en daarmee ook de doorstroming bevorderen.

Ook onze jongeren moeten hun eerste eigen plekje in Tiel kunnen vinden. We binden hogere-inkomensgroepen aan de stad door de bouw van extra koopwoning

gen in het middelhoge en hoge segment. Dit is nodig om onze voorzieningen in de toekomst betaalbaar te houden.

We zijn er voor kwetsbare inwoners en bieden hen mogelijkheden voor begeleid en beschermd wonen. We zorgen voor voldoende huisvesting voor vluchtelingen en statushouders.

De huisvesting van arbeidsmigranten willen we meer groeperen, met oog voor de omgeving. We kunnen dit wellicht combineren met tijdelijke huisvesting van andere woningzoekenden, zoals starters en urgent woningzoekenden.

Wat gaan we ervoor doen?

	Actie	Jaar
2.1.1	We stimuleren de bouw van tenminste 5.000 woningen. Die komen in onder andere de Spoorzone (Veilingkwartier, Teisterbantlaan en Lingehoven), in Passewaaij en langs de Waal. Hierbij focussen we ons op grotere gebiedsontwikkelingen om de schaa sprong mogelijk te maken. We zetten middelen en instrumenten in om de woningbouw te versnellen.	C
2.1.2	Bij nieuwbouwprojecten gaan we uit van 30% sociale woningen, bij Passewaaij rekenen we op 25% sociale huur. De schaa sprong kan aanleiding zijn voor het opstellen van een ander programma. We nemen dit op in de Woon(zorg)visie waarin staat beschreven hoe we willen zorgen voor een goede balans tussen de verschillende prijs categorieën en de verdeling tussen huur- en koopwoningen in de woningvoorraad.	C
2.1.4	Samen met de woningcorporaties zetten we ons in om het bestaande aanbod van huurwoningen aantrekkelijker en duurzamer te maken. We leggen dit vast in de prestatieafspraken.	C
2.1.5	We staan open voor woonvormen met gezamenlijke voorzieningen, zoals speciale senioren hofjes, tiny-houses en woningsplitsing.	C

C = continu proces

2.1.6	Verkamering van woningen gaan we harder aanpakken. Daarbij gebruiken we instrumenten als zelfbewoningsplicht en de inmiddels ingevoerde verhuurvergunning goed verhuurderschap.	C
2.1.7	Voor onze kwetsbare Tielse inwoners realiseren we projecten voor beschermd en begeleid wonen, zoals het project 'Anders Wonen' aan de Lingeweg. In de regio zijn afspraken gemaakt over een goede spreiding van deze voorzieningen.	C
2.1.8	Het streven is om tot centrale huisvesting van arbeidsmigranten te komen. We onderzoeken of dat te combineren is met tijdelijke huisvesting van andere woningzoekenden, zoals starters en spoedzoekers.	C
2.1.9	We realiseren meerdere (semi-) permanente locaties voor de opvang van vluchtelingen en statushouders.	2026
2.1.10	Samen met onze partners werken we aan de realisatie van versneld aanvullende woningbouw. Daarbij maken we gebruik van instrumenten zoals een vereveningsfonds en adviestrajecten. Zo willen we de leefbaarheid en balans in wijken vergroten en doorgroeien naar 50.000 inwoners. (Relatie met 2.1.11)	2026
2.1.11	We gaan voor een Latenstein 2.0 waarbij we verkennen hoe dit gebied beter kan worden gepositioneerd met een herziene functie en toekomst. We richten ons hierbij op verbetering van de uitstraling en een toekomstgerichte verdeling van functies zoals bedrijven, kantoren en wonen. (Relatie met 2.1.10)	2026

Beleidsontwikkelingen en relevante kaders

Lokaal niveau

De Schaalsprong & Toekomstvisie Tiel

We willen de stad toekomstbestendig, leefbaar en aantrekkelijk houden. Om dit te bereiken hebben we, met input van inwoners, bedrijven en lokale organisaties, een ontwikkelstrategie voor de schaalsprong opgesteld. In deze ontwikkelstrategie geven we aan waar onze focus ligt om door te groeien naar een stad met 50.000 inwoners.

Door het bouwen van meer woningen zorgen we voor een evenwichtiger woonaanbod verspreid over onze stad. We verbeteren en behouden hiermee de leefbaarheid van diverse wijken en dorpen en versterken onze voorzieningen.

Inwoners worden actief betrokken bij de diverse plannen waardoor deze grootschalige, structurele groei zoveel mogelijk gedragen wordt door de samenleving.

Regionaal niveau

Geactualiseerde Woondeal

Realisatie van de woningbouwopgave is complex, met invloed en afhankelijkheid van veel direct en indirect betrokken partijen en externe factoren, waaronder prijsontwikkelingen, de rente, de beschikbaarheid van locaties, bouwmaterialen en personeel. In de woondeal is daarom opgenomen dat in Gelderland de volgende randvoorwaarden van groot belang zijn voor de realisatie van woningbouw:

1. Financiering van onrendabele toppen van gemeenten en woningcorporaties
2. Oplossingen voor netcongestie voor elektriciteit

3. Voldoende ambtelijke capaciteit bij gemeenten, onder meer door structurele financiering
4. Investerings in bereikbaarheid (fiets, openbaar vervoer, wegen)
5. Voldoende stikstofruimte om woningbouw mogelijk te maken

Nationaal niveau

Huisvesting en woningmarkt

Landelijk blijft de nieuwbouw van woningen achter bij de gestelde doelen. Ondanks een daling van de rente en stabilisatie van de bouwkosten, blijven de totale investeringskosten voor nieuwbouw hoog. Dit belemmert de voortgang en realisatie van bouwprojecten, terwijl de woningvraag, mede als gevolg van migratie, blijft stijgen.

Daarnaast zijn de marktprijzen van bestaande woningen de laatste jaren fors gestegen. Voor veel starters op de woningmarkt zijn de bestaande woningen niet meer bereikbaar.

Het zorgen voor balans tussen de groeiende vraag naar huisvesting en een goede kwaliteit van wonen en leven blijft een flinke uitdaging. De schaarste op de woningmarkt lijkt voorlopig nog niet ten einde en het aantal (kwetsbare) ouderen die met behulp van zorg steeds langer zelfstandig thuis blijven wonen, neemt alleen maar toe.

Wetsvoorstel Versterking regie op de volkshuisvesting

In het wetsvoorstel Versterking regie op de volkshuisvesting worden de maatregelen en doelen uit het programma 'Een thuis voor iedereen' opgenomen. Dit wetsvoorstel is op 3 juli 2025 door de Tweede Kamer

aangenomen en ligt ter besluitvorming in de Eerste Kamer.

Gemeenten moeten vanaf 2026 verplicht een woonzorgvisie opnemen in hun volkshuisvestingsprogramma.

Hoe gaan we het meten?

We rapporteren over onderstaande kwalitatieve indicatoren:

- Beoordeling van de ervaren woonbeleving in de wijk.
- Beoordeling van de ervaren woonbeleving in de gemeente Tiel.

De meting wordt uitgevoerd aan de hand van de volgende vragen uit de leefbaarheidsmonitor:

- Hoe prettig vindt u het om in uw wijk te wonen?
- Hoe prettig vindt u het om in de gemeente Tiel te wonen?

Daarnaast maken we gebruik van de volgende kwantitatieve indicatoren:

- Aantal toegevoegde woningen per jaar: uitgesplitst naar huur, koop en prijscategorie.
- Voorraad harde plancapaciteit voor woningen binnen bouwprojecten.
- Aantal uitgegeven startersleningen.

Met wie werken we samen?

Verbonden partijen

Regio Rivierenland

(www.regiorivierenland.nl)

In Regio Rivierenland bundelen gemeenten hun krachten. Via Regio Rivierenland werken we met onze regiogemeenten samen aan onder andere onze economische en ruimtelijke opgaven.

GEM Veilingterrein

Binnen GEM Veilingterrein (Gemeenschappelijke Exploitatie Maatschappij) voeren de gemeente en BPD Bouwfonds samen de grondexploitatie van de ontwikkelingen Veilingterrein en Teisterbantlaan. Dit project noemen we het Veilingkwartier.

Samen met onze ondernemers en ondernemersverenigingen zorgen we voor een aantrekkelijk vestigings- en ondernemersklimaat. We vinden het belangrijk dat vertegenwoordigers van overheid, ondernemers, onderwijs, onderzoek en omgeving elkaar blijven ontmoeten. Dat stimuleert saamhorigheid en innovatie.

2.2 Binnenstadseconomie en bedrijventerreinen

Wat willen we bereiken?

De aantrekkingskracht van onze binnenstad willen we vergroten. We streven naar een compact en gezellig centrum. Voor creatieve initiatieven die kleur geven aan de stad maken we graag ruimte. Het hart van onze stad is namelijk dé plaats om elkaar te ontmoeten. In het centrum zorgen horeca, de weekmarkt en de vele evenementen voor vertier en vermaak. Ook de schouwburg en de winkels trekken mensen van buiten naar Tiel.

Door onze centrale ligging aan het snelwegennetwerk en dankzij onze havens zijn we een aantrekkelijke gemeente voor ondernemers. Dat uit zich in een sterke economische groei op de bedrijventerreinen.

In samenwerking met de Regio Rivierland versterken we de speerpuntsectoren van onze regionale economie: Logistiek & Vestigingsklimaat bedrijven, Agribusiness en Recreatie & Toerisme.

Wat gaan we ervoor doen?

	Actie	Jaar
2.2.1	We vergroenen het centrum, knappen onze historische steegjes op, passen de bewegwijzering en de bestrating aan en maken de binnenstad autoluw. Daarnaast vervangen we het riool. Dit doen we in goed overleg met inwoners en ondernemers.	2026
2.2.2	Ook de Burensse poort pakken we aan. Er komt een betere aansluiting op de binnenstad. Zo ontstaat er niet alleen een mooie aanloop van en naar het centrum, maar ook een fijne verblijfsplek voor zowel inwoners als toeristen.	2026
2.2.3	We handhaven de transformatiesubsidie. Daarmee ondersteunen we ondernemers in de binnenstad, bij verplaatsing of verbouwing van hun bedrijf.	C
2.2.5	Vanuit Tiel blijven we participeren in het Regionaal Stimuleringsfonds.	C
2.2.7	We verplaatsen de coffeeshops naar één gezamenlijke locatie. De leegkomende panden krijgen een andersoortige functie.	2026

C = continu proces

Beleidsontwikkelingen en relevante kaders

Lokaal niveau

Detailhandel binnenstad

De herinrichting van de binnenstad heeft gezorgd voor een mooie en fijne openbare ruimte. Het centrum ziet er weer aantrekkelijk uit en is klaar om bezoekers gastvrij te ontvangen.

Met de regeling 'Kwaliteit aanloopstraten en het kernwinkelgebied Binnenstad Tiel 2024' helpen we ondernemers die een winkel willen starten in het centrum. Ook moedigen we het gebruik van leegstaande panden in de aanloopstraten aan. Zo blijft de binnenstad levendig en uitnodigend.

Regionaal niveau

Regionale economie

Samen met andere gemeenten werken we aan een sterke en welvarende regio. Voor de regionale economie doen we dat door in te blijven zetten op de realisatie van de ambities die staan in het Regionaal Economisch Ambitiedocument 2022-2025.

In 2026 wordt dit ambitiedocument herijkt en hierover besluiten genomen. Door inzet van het Regionaal Investeringsfonds wordt ook in 2026 de uitvoering van de ambities extra gestimuleerd.

Regionaal Programma Werklocaties 2025-2029

Om te zorgen voor genoeg plekken waar bedrijven zich kunnen ontwikkelen, zijn er afspraken gemaakt in het Regionaal Programma Werklocaties 2025-2029. Zo blijft er ruimte voor economische groei in de regio.

Nationaal niveau

Geopolitieke ontwikkelingen

Geopolitieke onrust en maatschappelijke en technologische ontwikkelingen maken de economische situatie onzeker. Naast de oorlogen in Oekraïne en Gaza en de impact van veranderende internationale handelstarieven dragen onder andere klimaatveranderingen en de opkomst van nieuwe technologie zoals kunstmatige intelligentie (AI) bij aan deze onzekerheid.

Bovenstaande wereldwijde ontwikkelingen hebben invloed op onze lokale economie. Bedrijven denken goed na voordat ze investeren, omdat de toekomst onzeker is. Daarnaast verandert AI de manier waarop we werken. In sommige sectoren verdwijnen banen, terwijl er in andere sectoren juist nieuwe kansen ontstaan.

Hoe gaan we het meten?

We rapporteren over onderstaande kwalitatieve indicatoren:

- Beoordeling van de ervaren beschikbaarheid van voorzieningen in de wijk en directe omgeving.

De meting wordt uitgevoerd aan de hand van de volgende vraag uit de leefbaarheidsmonitor:

- Vindt u dat er voldoende winkels voor dagelijkse boodschappen aanwezig zijn in uw wijk en de directe omgeving?

Daarnaast maken we gebruik van de volgende kwantitatieve indicatoren:

- Winkelleegstand weergegeven in vierkante meters winkelvloeroppervlak en aantallen.
- Uitgifte bedrijventerreinen in hectares.

Met wie werken we samen?

Verbonden partijen

Gemeenschappelijke regeling

Industrieschap Medel

(www.medel.nl)

Gemeente Tiel en Neder-Betuwe werken binnen deze gemeenschappelijke regeling samen aan de ontwikkeling van het bedrij-venpark Medel.

De Uitvoeringsorganisatie

Breedbandnetwerk Rivierenland

(UBRivierenland)

De Uitvoeringsorganisatie Breedband-netwerk Rivierenland (UBRivierenland) is verantwoordelijk voor de aanleg, het beheer en het onderhoud van het regio-nale glasvezelnetwerk. Dat doet de UBRi-vierenland met name voor adressen in het buitengebied van Rivierenland met onvol-doende bandbreedte.

Regio Rivierenland

(www.regiorivierenland.nl)

In Regio Rivierenland bundelen gemeen-ten hun krachten. Via Regio Rivierenland werken we met onze regiogemeenten samen aan onder andere onze economi-sche en ruimtelijke opgaven.

Samenwerkingsverband FruitDelta Rivierenland

(www.fruitdelta.nl)

In het samenwerkingsverband FruitDelta Rivierenland zetten Overheid, onderne-mers, onderwijs, onderzoek en onderne-mende inwoners (de 5 O's) zich in voor ambities, opgaven en projecten die de drie economische speerpunten Logistiek & Vestigingsklimaat bedrijven, Agribusiness en Recreatie & Toerisme in onze regio

een boost geven. De Regio Deal FruitDelta Rivierenland is mede hierdoor tot stand gekomen.

2.3 Cultuur, cultuurhistorie, recreatie en toerisme, evenementen en citymarketing

Wat willen we bereiken?

Tiel heeft een rijke geschiedenis, vanaf het Romeinse verleden tot aan het heden. We koesteren onze monumenten en de verha-len over onze stad en haar bevolking.

Het Flipje- en Streekmuseum houdt die verhalen levend voor onze inwoners en voor toekomstige generaties. De cultuur-historische waarden en objecten willen we behouden voor de toekomst, want de geschiedenis levert een belangrijke bijdrage aan onze identiteit.

We zijn trots op het cultureel aanbod in onze stad. Met het brede aanbod van het Cultuur Bedrijf Tiel (Agnietenhof en Zinder) verrassen we inwoners en lokken we bezoekers naar onze stad. Een divers aanbod vinden we belangrijk en willen we behouden.

Daarnaast willen we dat al onze inwoners gebruik kunnen maken van ons cultureel aanbod. We willen een gastvrije stad zijn, waar Tielenaren maar ook mensen van buiten Tiel graag verblijven. Daarom gaan we zorgvuldig om met onze historische binnenstad, de Waal en de uiterwaarden, onze mooie Waalkade en unieke evene-menten als het Fruitcorso, Appelpop, Jazzy Tiel en het Dickens festijn.

We hebben een aantrekkelijk buitengebied. Er zijn de uiterwaarden en mooie vergezichten over de rivier de Waal, over (fruit)boomgaarden en over weilanden. Dit

buitengebied draagt bij aan de vitaliteit van onze stad en zorgt voor rust, ontspanning en recreatie.

Wat gaan we ervoor doen?

	Actie	Jaar
2.3.1	We onderzoeken de toekomstige positionering van Cultuur Bedrijf Tiel (CBT). We kijken daarbij onder andere naar programmering, personeel en financiën.	2026
2.3.2	Culturele voorzieningen moeten toegankelijk en interessant zijn voor zowel mensen uit Tiel als daarbuiten. Afspraken hierover leggen we vast in een convenant.	C
2.3.3	We continueren de bestaande cultuurfondsen voor jongeren en volwassenen. Dat geeft volwassenen met een laag inkomen en kinderen uit gezinnen met een laag inkomen de mogelijkheid hun talenten te ontdekken en te ontwikkelen.	C
2.3.4	We zetten ons in voor de komst van een bioscoop.	2026
2.3.5	Voor het nog aantrekkelijker maken van ons Flipje- en Streekmuseum investeren we verder in de herinrichting met de vijf verhaallijnen: • Romeinen en Bataven ('Prehistorie en Oudheid) • Middeleeuwen en Hanzesteden • Tweede Wereldoorlog en wederopbouw • Flipje en de fruitindustrie • Het hedendaagse Tiel	2026
2.3.6	Door de archeologische opgravingen in Passewaaij en op Medel leren we steeds meer over onze geschiedenis. Deze kennis willen we delen en toegankelijk maken voor een breed publiek. Bij ontwikkelingen in het oude stadscentrum geven we inwoners de kans mee te werken aan publieksofgravingen.	C
2.3.7	Bij stadsontwikkeling kijken we hoe we cultuurhistorische waarden en objecten kunnen behouden voor de toekomst.	C
2.3.10	We spreken onze waardering uit voor grote evenementen als het Fruitcorso en Appelpop. Samen met de organisatoren kijken we hoe we deze evenementen kunnen behouden voor de toekomst. De transformatie van de Waalkade in een volwaardig evenemententerrein is in uitvoering. Het terrein wordt geschikt gemaakt voor evenementen en recreatie waarbij het groene karakter van de Waalkade behouden blijft.	C en 2026
2.3.11	We faciliteren kleinere evenementen in onze stad en we onderzoeken de mogelijkheid voor een nieuw zomerfestival.	C
2.3.12	We willen zorgen voor een betere aansluiting op wandelpaden, klompenpaden en struinroutes. Met de aanleg van een Klompenpad Tiel versterken we onze aansluiting op wandelpaden en onze toeristische en recreatieve mogelijkheden.	C en 2026

C = continu proces

2.3.13	In het jubileumjaar 6.000 jaar Tiel staan we stil bij onze rijke geschiedenis. We organiseren in de periode van 21 juni 2025 tot 21 juni 2026, van zomerzonnewende tot zomerzonnewende (zoals ze 6.000 jaar geleden hadden gezegd), verschillende activiteiten om de geschiedenis en de rijke historie van Tiel aan een breed publiek over te brengen.	2026
2.3.14	We brengen een muurschildering aan op de buitenmuur van de grote toren van de Agnietenhof. Deze muurschildering draagt bij aan de uitstraling van het cultuurcluster Westluidense Poort en de entree van de binnenstad.	2026

Beleidsontwikkelingen en relevante kaders

Lokaal niveau

Erfgoed

Op basis van de in maart 2025 vastgestelde Startnotitie Erfgoed zijn de voorbereidingen voor het vernieuwde erfgoedbeleid gestart. In 2026 leggen we het vernieuwde erfgoedbeleid voor aan de gemeenteraad. Tegelijkertijd werken we aan een update van het Erfgoedhandboek.

Regionaal niveau

Geen nieuwe ontwikkelingen.

Nationaal niveau

Geen nieuwe ontwikkelingen.

Hoe gaan we het meten?

We rapporteren over onderstaande kwalitatieve indicatoren:

- Beoordeling van de ervaren beschikbaarheid van voorzieningen in de wijk en directe omgeving.

De meting wordt uitgevoerd aan de hand van de volgende vraag uit de leefbaarheidsmonitor:

- Vindt u dat er voldoende culturele voorzieningen aanwezig zijn in uw wijk en de directe omgeving?

Daarnaast maken we gebruik van de volgende kwantitatieve indicatoren:

- Gegevens Cultuur Bedrijf Tiel.
- Aantal overnachtingen (verblijfsbelasting).
- Verleende evenementenvergunningen.

Met wie werken we samen?

Verbonden partijen

Recreatieschap Nederrijn, Lek en Waal
(www.uitervwaarden.nl)

Het recreatieschap Nederrijn, Lek en Waal behartigt de gezamenlijke belangen op het gebied van openluchtrecreatie, toerisme, landschap en natuurbescherming op bovenlokaal niveau.

Samen met het Natuur- en Recreatieschap Lingeg gebied en het Recreatieschap Overbetuwe wordt deelgenomen in de B.V. Recreatiemaatschappij Rivierengebied. Sinds mei 2008 is de naam gewijzigd en wordt gewerkt vanuit de handelsnaam Uit®waarde.

Regionaal Archief Rivierenland (RAR)
(www.regionaalarchiefrivierenland.nl)

Het Regionaal Archief Rivierenland (RAR) verzorgt het archiefbeheer van archieven ouder dan twintig jaar voor de gemeenten Tiel, Culemborg, Neder-Betuwe, Buren, Maasdriel, West Betuwe en Zaltbommel.

Regio Rivierenland

(www.regiorivierenland.nl)

In Regio Rivierenland bundelen gemeenten hun krachten. Via Regio Rivierenland werken we met onze regiegemeenten samen aan onder andere onze economische en ruimtelijke opgaven.

2.4 Klimaat, duurzaamheid en energie

Wat willen we bereiken?

Om Tiel een duurzame toekomst te geven, omarmen we de 17 wereldwijde duurzame ontwikkelingsdoelen van de Verenigde Naties.

We gaan de gebouwde omgeving verduurzamen. Klimaatadaptatie staat centraal: het tegengaan van hittestress, ecologisch beheer van de openbare ruimte, het zoveel mogelijk vergroenen van onze woon- en leefomgeving, het opwekken van duurzame energie, hergebruik van materialen en een goed waterbeheer (opvang klimaatbuien en omgaan met droge perioden).

Het zijn belangrijke zaken, waar we ons graag voor inzetten. Een goede biodiversiteit beperkt zich niet tot natuurgebieden: juist ook binnen de stadsgrenzen groeit en bloeit de flora en fauna die bijdraagt aan biodiversiteit. En die willen we behouden en versterken.

Wat gaan we ervoor doen?

	Actie	Jaar
2.4.1	We sluiten ons aan bij de Global Goals gemeenten en nemen deze doelen als uitgangspunt voor ons gemeentelijk beleid. We kiezen voor jaarthema's om onze acties te concentreren en een zo groot mogelijk bereik te halen.	C
2.4.2	We zetten ons in om energiearmoede tegen te gaan.	C
2.4.3	Via het Energieloket Rivierenland stimuleren en informeren we onze inwoners over verduurzaming van hun woning.	C
2.4.4	Uitvoering van de Warmtetransitievisie Tiel. We stimuleren het isoleren van gebouwen en besparen van energie, onderzoeken de mogelijkheden voor een warmtenet Tiel-West, zoeken naar toekomstbestendige warmtebronnen en verduurzamen ons eigen vastgoed.	C
2.4.5	We stimuleren energieopwekking door het installeren van zonnepanelen op daken van bedrijfsgebouwen, woningen en overheidsgebouwen. Waar nodig en mogelijk, passen we onze regelgeving hiervoor aan, zodat bijvoorbeeld zonnepanelen geplaatst kunnen worden op garages en schuurtjes die horen bij particuliere gemeentelijke monumenten.	C

C = continu proces

2.4.6	Samen met partijen als Rijkswaterstaat en Prorail, werken we aan het OER-programma (Opwek Energie Rijksvastgoedgronden) waarbij we verkennen waar en hoe we met steun van de omgeving grootschalig energie kunnen opwekken op Rijksgronden. Bij deze verkenning betrekken we ook het initiatief 'De langste boomgaard van Europa': 33 kilometer aan fruit-, laan- en sierbomen, geplant in de groene strook tussen de A15 en het geluidsscherm van de Betuweroute (2.4.10 - vervalt hiermee).	2026
2.4.7	We blijven binnen de regio samenwerken aan de energiestrategie en kijken naar mogelijkheden in de gemeente Tiel. Kansrijke mogelijkheden voor Tiel worden uitgewerkt.	C
2.4.8	We werken samen met het bedrijfsleven aan duurzame bedrijventerreinen.	C
2.4.9	Bij grote stedelijke ontwikkelingen zoals in de Binnenstad, de Spoorzone en Passewaaij, nemen we klimaatadaptatie meteen mee, door wateropvang, waterberging en vergroening.	C
2.4.11	We stellen een ecologisch beleid op en zetten ons in om de bewustwording te vergroten over biodiversiteit en het omgaan met de natuur.	C
2.4.12	Bij alle ruimtelijke initiatieven kijken we welke ecologische waarden ingebracht en versterkt kunnen worden.	C

Beleidsontwikkelingen en relevante kaders

Lokaal niveau

Actieplan Duurzaam Tiel 2025-2027

Op basis van het vastgestelde Actieplan Duurzaam Tiel 2025-2027 zetten we voor de invulling van onze duurzaamheidsambities in op vijf hoofdsporen: energietransitie, klimaatadaptatie, warmtetransitie, energiebesparing en circulaire economie. Hierbij wordt gewerkt aan zowel urgente projecten als lange termijn doelen, gebaseerd op bestaande beleidskaders.

Warmteprogramma

De Transitievisie Warmte uit 2022 wordt verder uitgewerkt tot een Warmteprogramma, dat uiterlijk eind 2026 moet zijn vastgesteld. Dit programma laat zien waar, wanneer en hoe Tielse wijken en buurten in de komende tien jaar mogelijk overstappen van aardgas naar duurzame warmtebronnen.

Het is zowel een toekomstplan als een gezamenlijk proces om stap voor stap tot haalbare keuzes en uitvoering te komen.

In de realisatie van dit programma werken we optimaal samen met betrokken partijen door open communicatie en het delen van kennis en ervaringen.

Ook inwoners en bedrijven die nu nog aardgas gebruiken worden actief betrokken. Hun deelname is cruciaal voor een succesvolle overgang.

Regionaal niveau

Regionale Energiestrategie FruitDelta Rivierenland

Met de Regionale Energiestrategie (RES) FruitDelta Rivierenland zetten we in op duurzame energieopwekking, de warmtetransitie, netcapaciteit en lokale energiegemeenschappen. De opwek neemt toe, maar het behalen van het RES-doel van 1,2 TWh in 2030 vraagt om samenwerking en slimme keuzes.

Innovaties in het netwerk en flexibiliteit zijn belangrijk om deze ambitie te realiseren. Het in februari 2025 vastgestelde Beleidskader Duurzame Energieproductie en -opslag biedt de gemeente Tiel voldoende ruimte voor haar RES-bijdrage.

Nationaal niveau

Wet en Besluit gemeentelijke instrumenten warmtetransitie (Wgiw)

De Wet gemeentelijke instrumenten warmtetransitie (Wgiw) geeft gemeenten de bevoegdheid om de regie te nemen in de overstap naar duurzame warmte. Deze wet komt voort uit het Klimaatakkoord, waarin is afgesproken dat Nederland in 2050 aardgasvrij is.

Gemeenten zijn verplicht hun Transitievisie Warmte te herzien en dit vast te leggen in een Warmteprogramma, dat uiterlijk eind 2026 door het college van burgemeester en wethouders moet worden vastgesteld en vervolgens elke vijf jaar wordt geactualiseerd.

Het bijbehorende Besluit gemeentelijke instrumenten warmtetransitie (Bgiw) van 7 juli 2025 bepaalt de bevoegdheden van gemeenten, stelt regels op voor de overstap van aardgas naar duurzame alternatie-

ven, legt eisen vast voor het Warmteprogramma, de onderbouwing van wijzigingen in het Omgevingsplan en instructieregels over betaalbaarheid.

Let op: de wetgeving kan nog wijzigen door parlementaire behandeling en advies van de Raad van State. De verwachte inwerkingtreding is medio 2026.

Hoe gaan we het meten?

Zie verplichte indicator in de verzamelparagraaf: percentage bekende hernieuwbare elektriciteit.

Met wie werken we samen? Verbonden partijen

Regio Rivierenland (www.regiorivierenland.nl)

Via Regio Rivierenland werken we met onze regiogemeenten samen aan onze regionale energie- en klimaatdoelstellingen.

Wat mag het kosten?

Ter besluitvorming
In onderstaande tabel zijn de lasten en baten opgenomen die aan dit programma verbonden zijn.

Bedragen x € 1.000	werke- lijk 2024	begroot 2025	begroot 2026	begroot 2027	begroot 2028	begroot 2029
Lasten	21.960	18.633	16.286	16.773	17.325	17.424
Baten	6.897	5.634	4.868	5.857	6.669	6.669
Resultaat voor bestemming	15.063	13.000	11.418	10.916	10.656	10.755
Mutaties reserves:						
toevoegingen	678	488	500	509	509	509
onttrekkingen	1.856	1.149	1.056	873	713	806
Resultaat na bestemming	13.885	12.339	10.863	10.552	10.453	10.458

Verschillenverklaring met voorgaand jaar

Het voordelige verschil van € 1.476 wordt als volgt verklaard	V/N	bedragen x € 1.000
Incidentele budgetten in 2025 vanuit Perspectievennota 2025: • Klompenpad 50 • Muurschildering Agnietenhof 50 • Onderzoek Latenstein 50 • Fase 2 Zonnekalender 230	V	380
Incidenteel budget in 2025 voor verplaatsing koffieshops	V	81
Incidenteel budget voor Gastvrije Waaldijk in 2025	V	50
Incidenteel budget duurzaamheid en energietransitie in 2025	V	226
Incidenteel budget voor invoeringskosten omgevingswet in 2025	V	200
Incidentele middelen in 2025 voor promotionele activiteiten (Handels- en Hanzestad)	V	150
Hogere netto opbrengst toeristenbelasting/verblijfsbelasting	V	280
Overige verschillen	V	109
Totaal	V	1.476

Nieuwe uitgaven

In onderstaande tabel zijn de volgende bij dit programma behorende nieuwe uitgaven (X € 1.000) opgenomen:

Omschrijving Bedragen x 1.000	netto inv. bedrag	jaarlasten 2026	jaarlasten 2027	jaarlasten 2028	jaarlasten 2029
Regionale opgave ruimte		34	34	34	34

Verrekeningen met reserves

In onderstaande tabel zijn de bij dit programma behorende reserves genoemd en de voorgestelde stortingen en onttrekkingen:

Naam reserve (bedragen in € 1.000)	stand per 1-1	toevoegingen	onttrekkingen	stand per 31-12
Klimaatbeleid	98			98
Reserves cultuurbedrijf	2.756	463	707	2.512
Reserves Museum	250	99	56	293
Monumenten	78		20	58
Dekking afschrijving infrastructuur WLP	1.912		273	1.639
Grondexploitatie	5.100			5.100
Reserve woonwagens	104			104



3. Mens en Samenleving

3.1 Zorg, participatie en zelfredzaamheid

Wat willen we bereiken?

We willen dat in Tiel iedereen mee kan doen in en aan onze samenleving. De eigen verantwoordelijkheid en mogelijkheden van mensen vormen voor ons het uitgangspunt. Alles begint bij de vraag van de inwoner. Ons uitgangspunt blijft de eigen kracht en verantwoordelijkheid van inwoners.

De gemeente faciliteert en verbindt, maar neemt niet alle verantwoordelijkheden over. Daarmee borgen we duidelijkheid en blijven inwoners primair eigenaar van hun eigen ontwikkeling en welzijn

Ondersteuning organiseren we zo dichtbij mogelijk. We zetten in op preventie en bieden gerichte hulp aan inwoners die het niet op eigen kracht kunnen. We geven ruimte voor persoonlijk contact, bieden maatwerk als de inwoner daar het meest bij gebaat is en houden het financieel beheersbaar. Wij investeren daarom alleen

in maatregelen die direct bijdragen aan onze kernopgaven en blijven kritisch op uitbreiding van structurele lasten

We hebben een goede sociale basis nodig. Deze basis vormt de optelsom van alle voorzieningen die in Tiel ertoe bijdragen dat mensen in staat zijn om voor zichzelf te zorgen en zich in sociale situaties staande weten te houden.

We willen ook in Tiel de krappe arbeidsmarkt benutten om extra mensen die nu aan de kant staan naar werk- of leerwerktrajecten te begeleiden. We versterken werkzoekenden, medewerkers en werkgevers bij het ontdekken, benutten en vergroten van talenten.

Al deze acties bereiken we niet alleen. We doen dit samen met inwoners, verenigingen, stichtingen, ondernemers en andere samenwerkingspartners. Samen kunnen we onze fijne leefomgeving behouden en er voor elkaar zijn!

Wat gaan we ervoor doen?

	Actie	Jaar
3.1.2	Gemeente Tiel is aanjager van het Armoedepact. We bouwen verder aan de samenwerking met bestaande en nieuwe partijen. We streven ernaar om elkaar beter te begrijpen en om de beschikbare voorzieningen voor inwoners die ondersteuning nodig hebben effectiever te benutten. Daarnaast willen we het begrip voor inwoners die in armoede leven vergroten.	C
3.1.3	We organiseren de verdere ontwikkeling van de Sociale Poort: één centrale toegang voor hulpvragen over zorg, welzijn en ondersteuning.	C

C = continu proces

3.1.4	We investeren in de sociale basis en eerste lijn, om (dure) zorg en ondersteuning te voorkomen.	C
3.1.5	We geven invulling aan het convenant huisartsen, onder meer door samen te werken aan preventie, (vroeg)signalering en een gezonde leefstijl.	C
3.1.7	We zetten in op inburgering en inclusie. Iedereen is gelijkwaardig en moet kunnen meedoen in onze gemeente.	C
3.1.8	Binnen de regio monitoren we de resultaten van de nieuwe inkoopstrategie Wmo-zorg en Jeugdhulp.	C
3.1.9	We ondersteunen de ouders die slachtoffer zijn geworden van de kinderopvangtoeslagenaffaire.	2023-2027
3.1.10	We doen mee aan het landelijke actieprogramma Eén tegen eenzaamheid, om Tielse inwoners die zich eenzaam voelen, te helpen.	C
3.1.11	Ook mensen met dementie moeten zo lang mogelijk kunnen meedoen in de Tielse samenleving. Samen met Alzheimer Nederland werken we aan een dementievriendelijke gemeente.	C

Beleidsontwikkelingen en relevante kaders

Iedereen verdient het om mee te kunnen doen. We benaderen mensen die lang aan de kant staan om actief te worden en stimuleren hen om te werken. Hierbij houden we rekening met ieders talent en beperkingen.

Veel inwoners hebben een migratieachtergrond, zijn laaggeletterd en/of financieel kwetsbaar. We proberen samen met onze partners deze inwoners een steun in de rug te geven. De laatste ontwikkelingen wijzen uit dat het aantal huishoudens dat in de bijstand zit lager wordt. Veel mensen stromen uit naar duurzaam werk. Het aantal mensen dat gaat werken met een loonkostensubsidie is hoog. Dit heeft een positieve invloed op het maatschappelijk effect en de financiën.

Actuele beleidsontwikkelingen

- Ontwikkeling programma Tielse Sociaal domein duurzaam in evenwicht
- Actieplan Dichterbij dan je denkt
- Nationaal programma Armoede en Schulden (NPAS)
- Basisdienstverlening Schuldhulpverlening
- Decentralisatie Beschermd Wonen, inclusief invoering woonplaatsbeginsel
- Ontwikkeling Regionaal Actieplan Dak- en Thuisloosheid en Toekomstvisie Maatschappelijke Opvang
- Regionaal Werkcentrum
- Transitie infrastructuur sociaal ontwikkelbedrijven
- Nationaal Plan Dak- en thuisloosheid
- Integraal zorgakkoord (IZA)
- Aanvullend Zorg en Welzijnsakkoord (AZWA), aanvullend op IZA
- Specifieke uitkering Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA)
- Het Hoofdlijnenakkoord Ouderenzorg (HLO)
- Aanpak ter Voorkoming van Escalatie (AVE)

Hoe gaan we het meten?

We gebruiken eigen onderzoeken, cliënt-tervaringsonderzoeken, de leefbaarheidsmonitor en landelijke databronnen om de effecten van de begrotingsdoelstellingen te meten.

We rapporteren voor het programma Mens en Samenleving daarnaast over de volgende kwalitatieve indicatoren:

- De ervaren toegankelijkheid van inwoners tot noodzakelijke informatie, zorg en gemeentelijke ondersteuning.
- De mate waarin inwoners gelijke kansen ervaren op werk, onderwijs en deelname aan het sociale leven in de stad.

Met wie werken we samen?

We werken samen met inwoners en organisaties op het gebied van jeugd, Wet maatschappelijke ondersteuning en participatie.

Met de gemeenten Buren, Culemborg, Maasdiel, Neder-Betuwe, West Betuwe, West Maas en Waal en Zaltbommel hebben we een samenwerkingsovereenkomst op het gebied van het Sociaal Domein, met name voor de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) en Jeugdhulp.

De gemeenten Buren, Culemborg, Neder-Betuwe, West Betuwe, West Maas en Waal en Tiel vormen de Zorgregio Rivierenland. In deze regio geven we regionaal uitvoering aan het Integraal Zorgakkoord.

Voor Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang werken we samen met Centrumgemeente Nijmegen en de regio-gemeenten in Gelderland Zuid

Verbonden partijen

Gemeentelijke Gezondheidsdienst Gelderland Zuid (GGD)

De werkzaamheden van de Gemeentelijke Gezondheidsdienst (GGD) bestaan voor 85% uit wettelijke taken. Vanuit de in april 2024 vastgestelde meerjarenstrategie 2024-2027 wordt gewerkt vanuit twee leidende principes:

1. Aansluiten bij de gemeenten, waarbij gemeenten zowel opdrachtgever zijn als netwerkpartner
2. Netwerkaanpak waarbij verbinding van kennis en samenwerking met partners op lokaal, regionaal en landelijke niveau centraal staat.

De strategische thema's voor 2024-2027 zijn:

1. Informatiegestuurde aanpak als basis voor betrouwbare advisering.
2. Adviseren over preventie en vormgeven groepsgerichte preventie.
3. Versterken samenwerking zorg en veiligheid ten behoeve van een betere inwonersondersteuning.
4. Gezondheidsbescherming en -bevordering in het sociale en fysieke domein.

Werkzaam Rivierenland

Werkzaam Rivierenland legt in 2026 concrete plannen voor aan de gemeenteraad die borging en doorontwikkeling van de toekomstbestendigheid van Werkzaam mogelijk maken. Daarbij staan drie strategische pijlers centraal, namelijk:

- Meerdere (nieuwe) doelgroepen bedienen.
- Verkennen of Werkzaam zelf mensen uit de Participatiewet zonder indicatie beschut in dienst kan nemen.
- Verkennen van de uitbreiding van ondernemerschap.

Arbeidsmarktregio Rivierenland

De hervorming van de arbeidsmarkt-infrastructuur, aangekondigd door het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid in april 2024, markeert een fundamentele verschuiving in de manier waarop Nederland omgaat met arbeidsmarktuitdagingen.

De beoogde inwerkingtreding van 1 januari 2026 is met een jaar uitgesteld. Dan zijn alle 35 arbeidsmarktregio's wettelijk verplicht om te werken met een regionale meerjarenagenda, bestaande uit een strategische beleidsagenda (vijfjarig) en een tactische uitvoeringsagenda (tweejarig).

Het WerkgeversServicepunt (WSP) wordt vanaf 2026 geïntegreerd in het Werkcentrum Rivierenland, als onderdeel van de landelijke hervorming. Daarnaast wordt in het Werkcentrum Rivierenland geëxperimenteerd met nieuwe vormen van dienstverlening, zoals 'Werkcentrum on Tour' en wordt de gidsfunctie verder versterkt.

Regio Rivierenland

www.regiorivierenland.nl

Samen met de regiogemeenten hebben we in Regio Rivierenland meerdere overeenkomsten en convenanten: voor de uitvoering van de Wet inburgering, contract- en leveranciersmanagement Wmo en Jeugdhulp en voor het beheer van het collectief vervoer Versis.

3.2 Jeugd en onderwijs

Wat willen we bereiken?

Elk kind verdient de best mogelijke start in het leven én een optimale kans op een mooie toekomst. De eerste duizend dagen van een kinderleven zijn daarvoor cruciaal. Daar dragen wij graag aan bij. Goed en volwaardig onderwijs is belangrijk voor de toekomst van onze kinderen.

Onderwijshuisvesting

Op het gebied van onderwijshuisvesting staat de gemeente voor een uitdaging. De komende jaren staan grote investeringen in schoolgebouwen op de rol, zoals het Beroepscollege. Soms is verbouwen voldoende, maar in andere gevallen is volledige renovatie of zelfs nieuwbouw noodzakelijk. In 2023 is het Integraal Huisvestingsplan gemeente Tiel (IHP) vastgesteld en op dit moment wordt uitvoering gegeven aan de voorkeursscenario's voor de projecten uit de eerste termijn van het IHP.

Basis lees, schrijf en rekenvaardigheden

Sommige inwoners van Tiel hebben grote moeite met lezen, schrijven en/of rekenen. Zij hebben hierdoor ook problemen met het gebruik van computers of smartphones, wat hen belemmert om volledig deel te nemen aan de maatschappij en de arbeidsmarkt. Dit leidt tot kosten voor de samenleving. We zetten ons in om mensen die hun basisvaardigheden willen verbeteren, te ondersteunen en hen vooruit te helpen.

Wat gaan we ervoor doen?

	Actie	Jaar
3.2.1	We maken een Tielse vertaling van het landelijke actieprogramma 'Kansrijke Start'. De eerste duizend dagen voor een kind zijn cruciaal voor een goede start. We helpen kwetsbare ouders zodat hun kinderen zo gezond en veilig mogelijk hun leven starten.	C
3.2.2	Door corona hebben leerlingen en studenten leervertragingen opgelopen. Het Nationaal Programma Onderwijs (NPO) helpt die vertraging in te lopen. Samen met maatschappelijke partners en onderwijs voeren we het Tielse actieplan uit.	C
3.2.3	We blijven ons inzetten om voortijdig schoolverlaten te voorkomen en onderwijskansen te stimuleren.	C
3.2.4	We organiseren activiteiten voor inwoners met beperkte basisvaardigheden. Hierbij maken we gebruik van een thematische aanpak waarbij we ons richten op onderwerpen zoals geld, gezondheid, werk en gezin.	C
3.2.5	We stimuleren talenten onder meer met de Brede school aanpak, Brede school Academie en inzet van het jongerenwerk.	C
3.2.6	Met het Regionaal Werkbedrijf - Platform Onderwijs en Arbeidsmarkt Rivierenland (RW-POA) werken we aan de praktische uitwerking van de Banenafpraak. We stimuleren activiteiten die het onderwijs beter laten aansluiten op vragen vanuit de arbeidsmarkt.	C
3.2.7	Het uitvoeringsprogramma voor de projecten uit de eerste termijn van het Integraal Huisvestingsplan (IHP) is in de maak, inclusief de daarbij behorende haalbaarheids-onderzoeken.	2024-2026
3.2.8	We werken aan de borging van het Talenhouse, een geschikt talentenprogramma en voldoende begeleiding.	2022-2026
3.2.9	Voor jongeren willen we ook buitenactiviteiten faciliteren. We gaan hierover in gesprek met de jongeren(raad) en andere betrokkenen.	2022-2026
3.2.10	We geven uitvoering aan het onderwijskansenbeleid. Hiermee bieden we kinderen met een onderwijsachterstand de best mogelijke kansen in hun ontwikkeling en bereiden we ze goed voor op hun toekomst.	2023-2026
3.2.11	We sluiten aan op de Hervormingsagenda Jeugd.	2024-2028

C = continu proces

Beleidsontwikkelingen en relevante kaders

We bieden al onze inwoners de kans om zich te ontwikkelen. We werken nauw samen met lokale- en regionale partners om de jeugd een goede start te geven en richten ons de komende jaren onder andere op het verminderen van onderwijs-achterstanden.

Voor kinderen die hulp nodig hebben, bieden we goede, tijdige en passende jeugdzorg. De Hervormingsagenda Jeugd moet ervoor zorgen dat we deze zorg, binnen de financiële kaders, kunnen bieden.

Ontwikkelingen jeugd- en onderwijs

- Lokale startnotitie Sociaal domein duurzaam in evenwicht
- Uitvoeringsprogramma Integraal Huisvestingsplan Onderwijs Tiel (IHP)
- Implementatieplan Hervormingsagenda Jeugd
- Regiovisie Jeugdzorg Rivierenland
- Onderwijskansenbeleid 2023-2026
- Lokale aanpak Nationaal Programma Onderwijs
- Regionaal Taalakkoord Rivierenland 2021-2024
- Regionaal plan aanpak laaggeletterdheid 2020-2024
- Wet van school naar duurzaam werk.
- Toekomstscenario Kind- en gezinsbescherming

Hoe gaan we het meten?

We gebruiken eigen onderzoeken, cliënt-tervaringsonderzoeken, de leefbaarheidsmonitor en landelijke databronnen om de effecten van de begrotingsdoelstellingen te meten.

We rapporteren voor het programma Mens en Samenleving daarnaast over de volgende kwalitatieve indicatoren:

- De ervaren toegankelijkheid van inwoners tot noodzakelijke informatie, zorg en gemeentelijke ondersteuning.
- De mate waarin inwoners gelijke kansen ervaren op werk, onderwijs en deelname aan het sociale leven in de stad.

Met wie werken we samen?

We werken op het gebied van jeugdhulp samen met welzijnsinstellingen, wijkteams jeugd, Regio Rivierenland, onderwijs, bibliotheek, voor- en vroegscholen en huisartsen.

3.3 Sport, gezondheid en bewegen

Wat willen we bereiken?

Sport en bewegen

We willen dat zoveel mogelijk Tielena- ren gezond zijn. Sport en bewegen draagt daaraan bij. Daarom streven we naar een passend sport- en beweegaanbod voor iedereen. Belangrijk is dat het sportaanbod aansluit bij de behoeften van inwoners.

In het Sport en beweegbeleid 2022-2032 hebben we de overkoepelende doelstelling opgenomen dat in 2026 het percentage Tielena- ren dat voldoet aan de beweegrichtlijnen is gestegen.

Met een actieve leefstijl en voldoende beweging kunnen inwoners zich gezond, vitaal en weerbaar voelen. Maar er is buiten gezondheid en vitaliteit nog meer voordeel te behalen. Bewegen en sporten dragen bij aan sociale cohesie en persoonlijke

ontwikkeling. Misschien wel het allerbelangrijkste: mensen beleven er plezier aan.

De gemeente Tiel wil dit bereiken door het wegnemen van drempels die sport- en beweegdeelname in de weg staan en inwoners daarmee stimuleren om (meer) te gaan sporten en bewegen. Dit doet de gemeente samen met sport- en beweegaanbieders.

Bewegen en sporten in de openbare ruimte is in opkomst. Fietsen, wandelen en bootcamps stijgen in populariteit. De openbare ruimte kunnen we dan ook zien als de grootste sportaccommodatie die de gemeente Tiel rijk is.

Gezondheid

Een goede gezondheid is een belangrijke voorwaarde om mee te kunnen doen in de samenleving. We willen de gezondheid én het welbevinden van onze inwoners beschermen en bevorderen. We zorgen ervoor dat het gezond wonen en leven is in Tiel.

Twintig organisaties ondertekenden het Preventieakkoord. Zij zijn bezig om de gezondheidsverschillen tussen inwoners te verkleinen. Uitvloeisel van dit akkoord is dat we de drempels van inwoners verlagen die iets aan gezondheid willen doen. We passen de fysieke omgeving aan zodat bewegen makkelijker wordt.

Wat gaan we ervoor doen?

	Actie	Jaar
3.3.1	We blijven ons inzetten om meer mensen aan het sporten en bewegen te krijgen, onder meer door te investeren in buurtsportcoaches.	C
3.3.2	We voeren metingen uit om erachter te komen of het sportaanbod aansluit bij de beweeg- en sportbehoeften van onze inwoners en welke drempels Tielenaren ervaren om te gaan sporten.	2025 en 2027
3.3.3	We zetten in op de doorontwikkeling van lokale initiatieven zoals het Sportakkoord en het Preventieakkoord.	C
3.3.4	We geven uitvoering aan het Preventieakkoord. Samen met lokale partners zorgen we voor een samenhangend pakket van maatregelen op het gebied van roken, gezond gewicht en psychisch welbevinden.	C
3.3.5	Financiële en andere belemmeringen om te sporten en bewegen, nemen we zoveel mogelijk weg voor onze inwoners. Voor mensen met een beperkt inkomen stellen we het Jeugd- en Volwassenenfonds Sport en Cultuur beschikbaar. Dit zijn landelijke regelingen.	C
3.3.6	We stimuleren een passend sport- en beweegaanbod onder inwoners met een beperking.	C
3.3.7	We creëren meer mogelijkheden om buiten te bewegen. Bijvoorbeeld door fiets- en wandelroutes aan te leggen.	C

C = continu proces

3.3.8	Het aanbod aan accommodaties stemmen we af op de beweeg- en sportbehoefte van de inwoners.	C
3.3.10	We voeren geplande renovaties en groot onderhoud uit aan de buitensportvelden. Hiermee houden we de accommodaties op orde.	C
3.3.11	We verkennen de mogelijkheid om een sportolympiade te organiseren.	2024

Beleidsontwikkelingen en relevante kaders

We willen dat onze inwoners gezond, vitaal en weerbaar zijn én blijven. Daarom richten we ons op het vergroten van de groep Tielenaren die sport en beweegt. We onderzoeken waarom sommige mensen nu nog niet meedoen en zoeken naar manieren om dat te veranderen. Ook willen we meer mogelijkheden creëren om buiten te bewegen.

Daarnaast versterken we de mentale veerkracht van inwoners en zetten we in op een gezonde leefomgeving.

- Volwassenenfonds Sport en Cultuur in regulier aanbod minimabeleid
- Lokale startnotitie Sociaal domein duurzaam in evenwicht en het Uitvoeringsplan Sociaal domein duurzaam in evenwicht
- Uitvoeringsplan Rookvrije Generatie gemeente Tiel 2025-2026
- Lokaal Hitteplan Gemeente Tiel 2022-2025
- Uitvoeringsplan GGZ, Zorg en veiligheid 2025-2027
- Regionaal Actieplan Dak- en Thuisloosheid Gelderland Zuid 2026-2032 (in ontwikkeling)

Ontwikkelingen Sport, Gezondheid en Bewegen

- Wet publieke gezondheid (Wpg)
- Integraal zorgakkoord (IZA)
- Aanvullend Zorg- en Welzijnsakkoord (AZWA), aanvullend op het IZA
- Gezond Actief Leven Akkoord (GALA)
- Sportakkoord
- Preventieakkoord
- Regeling specifieke uitkering sport en bewegen, gezondheidsbevordering, cultuurparticipatie en de sociale basis 2023-2026 (SPUK)
- Sport- en beweegbeleid 2022-2032
- Uitbreiding Jeugdfonds Sport & Cultuur met structurele afspraken voor zwemonderwijs

Hoe gaan we het meten?

We gebruiken eigen onderzoeken, cliënt-tervaringsonderzoeken, de leefbaarheidsmonitor en landelijke databronnen om de effecten van de begrotingsdoelstellingen te meten.

We rapporteren voor het programma Mens en Samenleving over onderstaande kwalitatieve indicatoren:

- De ervaren toegankelijkheid van inwoners tot noodzakelijke informatie, zorg en gemeentelijke ondersteuning.
- De mate waarin inwoners gelijke kansen ervaren op werk, onderwijs en deelname aan het sociale leven in de stad.

Met wie werken we samen?

We werken op het gebied van sport, gezondheid en bewegen onder andere samen met Tiel Beweegt, Federatie Tielse Sportverenigingen, GGD Gelderland Zuid, welzijnsinstellingen, onderwijs en huisartsen.

Wat mag het kosten?

Ter besluitvorming

In onderstaande tabel zijn de lasten en baten opgenomen die aan dit programma verbonden zijn.

Bedragen x € 1.000	werkelijk 2024	begroot 2025	begroot 2026	begroot 2027	begroot 2028	begroot 2029
Lasten	93.163	102.103	104.027	100.953	100.633	98.803
Baten	31.737	33.134	32.513	29.717	29.717	29.717
Resultaat voor bestemming	61.427	68.969	71.514	71.236	70.917	69.086
Mutaties reserves:						
toevoegingen	405	150	0	0	0	0
onttrekkingen	115	404	41	27	22	6
Resultaat na bestemming	61.717	68.715	71.474	71.210	70.895	69.081



Verschillenverklaring met voorgaand jaar

Het nadelige verschil van € 2.759 wordt als volgt verklaard	V/N	bedragen x € 1.000
Regulier prijsindexeringen op inkoop zorgproducten, subsidie aan maatschappelijke instellingen en de GGD	N	1.711
Inzet van verschillende decentralisatie-uitkeringen die worden ontvangen via het gemeentefonds ten behoeve van arbeidsmarktregio (1.077), laaggeletterdheid (-30) en sociale infrastructuur (87)	N	1.133
Structurele doorwerking van de tekorten op de uitgaven jeugdhulp (vanuit de jaarrekening 2024)	N	591
In 2025 incidenteel budget voor overdracht JGZ 0 - 4 jarigen van Santé aan de GGD	V	288
Bezuiniging door GGD (40) en voordeel op middelen Beschermd Wonen en Maatschappelijk opvang (vanuit gemeente Nijmegen 65)	V	105
Overige verschillen	V	283
Totaal	N	2.759

Nieuwe uitgaven

Er zijn in dit programma geen nieuwe uitgaven opgenomen.

Verrekeningen met reserves

In onderstaande tabel zijn de bij dit programma behorende reserves genoemd en de voorgestelde stortingen en onttrekkingen:

Naam reserve (bedragen x € 1.000)	stand per 1-1	toevoegingen	onttrekkingen	stand per 31-12
Reserve sociaal domein	229			229
Reserve uitvoering programma-lijnen	500		41	459

4. Inwoners

4.1 Veiligheid

Wat willen we bereiken?

In Tiel moet iedereen veilig kunnen wonen, werken, leren en recreëren. Naast een stevige repressieve aanpak met bestuursrechtelijke maatregelen in combinatie met strafrecht zetten we extra in op preventie en vroegsignalering.

Dit doen we op zorg- en veiligheidsthema's, zoals (ernstige) overlastgevers, huiselijk geweld en kindermishandeling, stalking en radicalisering. We werken hierin samen met partners verbonden aan het Zorg- en Veiligheidshuis.

Daarnaast bestrijden we ondermijning en zware criminaliteit met oog voor de grootschalige problematiek van Tiel. Tegen gaan van ongeregelde heden, vandalisme en geweld, (drugs)criminaliteit, cybercrime en mensenhandel maken onderdeel uit van onze aanpak.

We willen voorkomen dat jongeren het verkeerde pad op gaan. Dit verdient onze serieuze aandacht. De kwetsbaarheid voor criminaliteit door onze geografische ligging en bereikbaarheid, maar ook onze sociale bevolkingsopbouw met relatief veel sociaaleconomisch kwetsbare inwoners, spelen een belangrijke rol.

In onze aanpak werken we, in het stevig voeren van procesregie vanuit de gemeentelijke rol, samen met een netwerk van onder andere scholen, sportclubs, politie en justitie. We maken gebruik van de betrokkenheid van inwoners en ondernemers bij onze gemeente.

Wederkerigheid, het versterken van meldingsbereidheid en daarmee onze informatiepositie en het stevig en stringent handhaven zijn daarbij sleutelwoorden.

Wat gaan we ervoor doen?

	Actie	Jaar
4.1.1	We zetten structureel en projectmatig in op de aanpak van ondermijnende criminaliteit. We voeren een stevige regie op de samenwerking en het versterken van de informatielijn met onze ketenpartners met een strakkere handhavingslijn. Zowel preventief en repressief met inzet van controles vanuit toezicht en handhaving en bestuurlijke instrumenten als de Wet bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur (Bibob). Waar mogelijk versterken we onze regie met regionale, provinciale of landelijke gelden.	C

C = continu proces

4.1.2	We onderhouden een constructieve samenwerkingsrelatie met politie, justitie en het Zorg- en Veiligheidshuis om de veiligheid binnen onze gemeente te waarborgen. We brengen onze basis met betrekking tot het veilig en wettelijk juist delen en verwerken van gegevens op orde en investeren in informatie gestuurd werken.	C
4.1.3	Met voorlichtings- en bewustwordingscampagnes werken we aan de weerbaarheid van inwoners, bedrijven en verenigingen tegen alle vormen van ondermijning en (zware) criminaliteit. Op basis van wederkerigheid roepen we onze inwoners, bedrijven en verenigingen op om verantwoordelijkheid te nemen en zaken te melden. We communiceren actief over de opvolging van meldingen en de aanpak van overlast, openbare orde en veiligheidsdossiers.	C
4.1.4	Met de gezamenlijke inzet van buitengewoon opsporingsambtenaren (boa's) en politie op (veel voorkomende) criminaliteit, openbare orde en overlastsituaties handhaven we de veiligheid. We zetten de beschikbare capaciteit, inclusief eventuele incidentele uitbreidingen, op basis van prioriteiten in ons handhavingsbeleid en integraal veiligheidsplan, structureel in. Wanneer gevraagd acteren we op urgente veiligheidsrisico's en overlastsituaties. In het bijzonder rondom de jaarwisseling, bij evenementen en bij overlast in de openbare ruimte.	C
4.1.6	We stimuleren Veiliger Wijk Teams, buurtpreventieteams en het gebruik van buurtapp's. Bestaande landelijke apps worden door ons gepromoot. Ook experimenteren we met succesvolle projecten uit andere gemeenten (zoals het project Waaks). Met dit soort projecten benutten we de ogen en oren van onze inwoners en ondernemers.	C
4.1.8	Het project 'Aanstormend Talent' zetten we door, waarbij we gebruik maken van landelijke gelden. Daarmee verstevigen we de integrale (preventieve en repressieve) jeugdaanpak om te voorkomen dat jongeren in de criminaliteit belanden. Dit doen we in samenhang met de borging van het Talenthuis, het verstevigen van samenwerking met scholen op het vlak van veiligheid en de versterking van jongerenwerk (zie onder Mens en Samenleving).	C
4.1.12	We implementeren de organisatie van Boa's Domein 1 (openbare ruimte) en brengen deze onder in de gemeentelijke organisatie	2026

Beleidsontwikkelingen en relevante kaders

Integraal Veiligheidsplan De Waarden en Tiel

Door criminaliteit en overlast samen met onze ketenpartners aan te pakken willen we onze inwoners en ondernemers een veilige leef- en werkomgeving bieden.

Hierbij is het uitgangspunt dat een repressieve aanpak altijd in samenhang moet worden gezien met inzet op preventie vanuit de andere domeinen binnen de gemeente. In het Integraal Veiligheidsplan De Waarden en Tiel (IVP) ligt de focus op:

- Versterking verbinding zorg en veiligheid
- Jeugdoverlast en -criminaliteit
- Ondermijnende (drugs)criminaliteit
- Cybercriminaliteit en digitale veiligheid
- Leefbaarheid- en veiligheidsproblematiek op hotspot en wijkniveau
- Polarisatie, radicalisering en extremisme

Hoe gaan we het meten?

We rapporteren, naast de met de gemeenteraad gedeelde veiligheidscijfers, als onderdeel van de begroting over vier indicatoren:

De onderstaande kwalitatieve indicator uit de leefbaarheidsmonitor:

- Veiligheidsgevoel.

Daarnaast maken we gebruik van onderstaande kwantitatieve indicatoren:

- Politiecijfers totaal (aantal meldingen, incidenten en misdrijven).
- Meldingen BOA's openbare ruimte.
- Aantal opgelegde bestuurlijke maatregelen.

Met wie werken we samen?

Verbonden partijen

Veiligheidsregio Gelderland-Zuid (VRGZ) (www.vrgz.nl)

Brandweezorg, geneeskundige hulpverlening, crisisbeheersing en rampenbestrijding.

Omgevingsdienst Rivierenland (www.odrivierenland.nl)

Vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) met betrekking tot fysieke veiligheidsrisico's bij risicobedrijven.

Avri (taken en capaciteit gaan in 2026 over naar gemeentelijke organisatie)

Toezicht en handhaving bij evenementen, Algemene Plaatselijke Verordening (APV), bijzondere wetten, parkeren en hondenpoep.

Regio Rivierenland (www.regiorivierenland.nl)

Inzet van de Sociale Recherche bij het opsporen van fraudezaken, zoals zwartwerken, werken zonder inkomsten te melden, het verzwijgen van vermogen, woonfraude, fraude met persoonsgebonden budget (PGB) en andere vormen van zorgfraude.

4.2 Wijkgericht werken, inwonerparticipatie en regionale samenwerking

Wat willen we bereiken?

Excellente dienstverlening

De gemeente Tiel heeft de ambitie om zich te ontwikkelen tot excellente dienstverlener voor haar inwoners en partners

(ondernemers, maatschappelijke instellingen en andere organisaties).

Net als alle andere gemeenten heeft de gemeente Tiel in essentie één doel: ten dienste staan van haar inwoners en partners. Dat doen we door elke dag verschillende publieke diensten aan te bieden. Deze diensten dragen bij aan een fijne stad om te wonen en aan de ondersteuning van inwoners die dat nodig hebben. We willen onze dienstbaarheid naar onze inwoners en partners vergroten door onze publieke dienstverlening te verbeteren.

In de uitvoering van de opgave Excellente Dienstverlening werken vanuit de drie kernwaarden: vakmanschap, verbinding en vertrouwen, met wijkgericht werken als belangrijke pijler.

Wijkgericht werken

In 'de wijk' komen veel opgaven, kansen en zorgen samen. Wijkgericht werken draagt bij aan passende oplossingen waarbij we onze inwoners beter van dienst kunnen zijn. We zorgen hiermee voor veerkrachtige wijken.

In de missie om dichterbij onze inwoners te staan, heeft iedere wijk een wijkwethouder en een wijkregisseur. Integraal en samen met inwoners en andere partners werken we aan wat er in een wijk toe doet: fijn wonen, werken en ontspannen.

Deze kansrijke manier van werken ontwikkelen we verder. Zo komt er voor iedere wijk een wijkplan dat actief onderhouden wordt. Onze wijkregisseurs weten wat er in de wijken gebeurt dankzij een sterk intern- en extern netwerk, waarin zij een aanja-

gende en regisserende rol hebben.

We ontwikkelen wijkgericht werken verder door. Op dit moment wordt wijkregie vaak ingezet vanuit het ruimtelijk domein. We streven echter naar een meer integrale aanpak, die als voorbeeld kan dienen voor al onze dienstverlening om thema's als leefbaarheid, veiligheid en toegang tot zorg met elkaar te verbinden in de wijken.

Communicatie en participatie

Onze communicatie ondersteunt het realiseren van maatschappelijke opgaven. We kiezen bewust voor focus en richten ons steeds meer op de uitdagingen en activiteiten uit het Coalitieakkoord.

We willen een open bestuurscultuur, waarbij iedereen kan bijdragen aan de best passende oplossing voor een probleem. Bij relevante opgaven bepalen we samen met management aan het begin van het traject de inzet van communicatie. Daarbij leggen we de nadruk op projecten met grote maatschappelijke impact, waarbij goede communicatie cruciaal is. Naast reguliere communicatieactiviteiten blijven we flexibel, zodat we kunnen inspelen op nieuwe ontwikkelingen.

We streven naar een integrale benadering van communicatie, participatie en dienstverlening, waarbij onze communicatiestrategie nauw aansluit op het Coalitieakkoord, het strategiedocument Veerkrachtig Tiel en de Toekomstvisie Tiel.

Om zo goed mogelijk besluiten te kunnen nemen - en om ieders belangen, zorgen, kansen en vragen inzichtelijk te maken - vinden we vroegtijdige communicatie en/

of participatie belangrijk. De bestuurlijke afweging vindt vervolgens plaats in de raadzaal.

Regionale samenwerking

Samenwerken doen we niet alleen met onze inwoners en maatschappelijke partners, maar ook met medeoverheden. Onze ambitie is hierin een voortrekkersrol te nemen die past bij onze toekomstvisie.

We vinden het belangrijk om ‘samen’ doelen te bereiken. Via FruitDelta Rivierenland werken we al jaren succesvol samen met andere gemeenten in onze regio aan het creëren van een optimale balans tussen economische groei en brede welvaart in de regio Rivierenland.

Wat gaan we ervoor doen?

	Actie	Jaar
4.2.1	We gebruiken een breed instrumentarium voor burgerparticipatie, waaronder een (digitaal) participatieplatform en inwonerspanel. Op deze manier kunnen we samen met onze inwoners actief werken aan beleidsplannen en projecten voor onze stad.	2026
4.2.4	Wij brengen de politiek dichterbij de burgers. Door bijvoorbeeld meer te communiceren over wat we doen en waarom. We komen ook letterlijk dichterbij door bijeenkomsten van ons college van burgemeester en wethouders en de informatieve raadscommissies ook buiten het stadhuis en de raadzaal te houden.	C
4.2.5	We nemen in de realisatie van de ambities voor onze stad bestuurlijk en ambtelijk actief deel aan regionale, provinciale en landelijke netwerken. Op landelijk en provinciaal niveau participeren we actief in de netwerken van de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG).	C
4.2.6	We zetten in op lobby en verbinding richting Regio Rivierenland, de provincie Gelderland en de rijksoverheid. Ook kijken we in gelegenheidscoalities hoe we onze gezamenlijke ambities kunnen waarmaken. Daarnaast willen we meer kennis en ervaringen uitwisselen met de centrumgemeenten in Gelderland (Doetinchem, Harderwijk en Zutphen) en worden we actief lid van het M50-platform van middelgrote gemeenten in Nederland.	C
4.2.7	Wensen en behoeften over de openbare ruimte zijn opgehaald bij bewoners en vertaald in wijkplannen met concrete acties die integraal worden uitgevoerd. De leden van het college van burgemeester en wethouders en de gemeenteraad gaan actief de wijken bezoeken.	C
4.2.8	We organiseren jaarlijks, namens de gemeenteraad, een ‘Kijk in de Wijk’. Op deze manier komt de gemeenteraad op een informele manier in contact met onze bewoners en zien zij meteen wat er speelt en leeft in de wijk.	C

C = continu proces

Beleidsontwikkelingen en relevante kaders

Wijkgericht werken

De werkwijze voor wijkgericht werken wordt verder doorontwikkeld. Doel is om dichter bij onze inwoners te staan en beter aan te sluiten op wat er speelt in de buurt. Door passende en samenhangende integrale dienstverlening ontstaat ruimte voor sterke, veerkrachtige wijken waar mensen zich echt thuis kunnen voelen.

Wijken- en Dorpendeal

De Wijken- en Dorpendeal is een subsidieregeling gericht op het bevorderen van de leefbaarheid van dorpen en wijken in Gelderland. Met deze subsidieregeling ondersteunt de provincie projecten die de sociale verbondenheid versterken. Binnen de gemeente Tiel zijn de eerste deals in ontwikkeling en afronding.

Communicatie en participatie

Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer (Wmebv)

De Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer (Wmebv) regelt dat burgers en bedrijven hun zaken die ze met de overheid moeten doen, digitaal kunnen afhandelen. Zij krijgen daarmee het recht om officiële berichten, zoals aanvragen voor vergunningen en bezwaarschriften, elektronisch aan het bestuursorgaan te zenden. Daarnaast verbetert hun rechtspositie in het digitale contact met de overheid.

Dit betekent dat overheidsorganisaties hun producten en diensten via digitale communicatiekanalen moeten aanbieden. Onze website neemt hier een belangrijke positie in.

De Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer (Wmebv) treedt naar verwachting op 1 januari 2026 in werking.

Single Digital Gateway (SDG)

Bij Annex 1 van SDG ging het vooral om informatie verstrekken over producten in alle EU-landen. In Annex 2 gaat het ook om online formulieren voor Europese inwoners, zodat zij vanuit het buitenland zaken kunnen regelen of aanvragen bij de gemeente.

Er wordt bij Annex 2 een duidelijk onderscheid gemaakt tussen de interne markt en de externe markt. De interne markt gaat over zaken waarvoor iemand in de gemeente zelf moet wonen, zoals afvalinzameling. Voor dit soort onderwerpen hoeven geen formulieren via de Single Digital Gateway (SDG) beschikbaar te zijn.

De externe markt heeft betrekking op situaties waarbij iemand van buiten Nederland toegang nodig heeft tot een procedure, zoals een buitenlandse verhuurder van een vakantiehuis in Nederland die bezwaar wil maken tegen de WOZ-waarde.

Wet Open Overheid (Woo)

Iedereen heeft recht op informatie van de overheid. De Wet open overheid (Woo) regelt welke overheidsinformatie openbaar is en hoe iemand die kan aanvragen. Deze wet zorgt voor een correcte afhandeling van Woo-verzoeken en actieve openbaarmaking: publiceren van alle informatie rondom Woo-verzoeken en eventuele koppeling met een zaaksysteem.

Digitale toegankelijkheid (WCAG 2.2)

Overheidsorganisaties moeten hun websites en apps toegankelijk maken en houden. Hiervoor moet voor iedere website en/of app een toegankelijkheidsverklaring worden gepubliceerd. Realisatie van een organisatie brede aanpak is nodig om grip te krijgen op digitale toegankelijkheid.

Wet digitale overheid (Wdo)

Deze wet legt de taken en verantwoordelijkheden vast voor een veilige toegang tot de digitale overheid. Deze wet is in werking getreden en wordt gefaseerd ingevoerd. In de eerste fase moeten gemeenten kijken naar het instellen van betrouwbaarheidsniveaus voor e-formulieren (met DigiD en eHerkenning). Afhankelijk van het soort (persoons)gegevens waarnaar gevraagd wordt, geldt een hoger betrouwbaarheidsniveau.

Hoe gaan we het meten?

Wijkplannen

Voor de wijken worden wijkplannen opgesteld. Daarbij worden ook mogelijke acties beschreven die gewenst zijn in de wijken. Jaarlijks worden de actielijsten herijkt. We monitoren op de uitvoering van deze acties. Doel is 100% score van de uitvoering.

Leefbaarheidsmonitor

We starten met het gebruik van de leefbaarheidsmonitor. De eerste uitkomsten van de leefbaarheidsmonitor vormen een 0-situatie.

Door het jaarlijks uitzetten van de leefbaarheidsmonitor krijgen we een beeld van de waardering van onze inwoners. We bepalen welk rapportcijfer we minimaal wensen te

bereiken als stad en wijk en gaan daarop sturen. Op dit moment is de 0-situatie nog niet bekend.

In 2026 willen we starten met een doel-groeponderzoek om te achterhalen hoe we onze inwoners het beste kunnen benaderen. Het resultaat uit dit onderzoek is de basis voor de evaluatie van onze communicatie- en participatieplannen.

We blijven de ontwikkelingen op het gebied van communicatie en participatie volgen, zodat we onze inwoners op de juiste manier kunnen bereiken. Om de gemeentelijke website nog relevanter te maken voor inwoners gaan we gebruik maken van data.

Om te kijken of onze inspanningen in de wijken leiden tot fijnere, veiligere en schonere wijken, baseren we ons op monitoringsinstrumenten zoals de lokale Veiligheidsmonitor en landelijke cijfers van onder andere het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) en de gemeentelijke gezondheidsdienst (GGD).

Als gemeente zijn we aangesloten bij de VNG Realisatie die informatie voor en over gemeenten bundelt, bewerkt en presenteert op de openbare website 'waarstaatje-gemeente'. Dit is een belangrijke bron om gemeenten en hun beleidsterreinen te vergelijken.

Met wie werken we samen?

Regionale samenwerking

We werken regionaal samen met partners en medeoverheden. Ook wisselen we kennis en expertise uit met de vier middelgrote gemeenten (RS4) van de provincie

Gelderland (Harderwijk, Doetinchem, Zutphen en Tiel). We nemen actief deel aan landelijke netwerken, zoals de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) en de vereniging van middelgrote gemeenten in Nederland (M50).

Communicatie- en participatie

We wisselen kennis en expertise uit op het vlak van communicatie en participatie. Dat doen we bijvoorbeeld in de Regionale Leerkring Burgerparticipatie.

Tijdens communicatie- en participatietrajecten zijn we in gesprek met inwoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties en strategische partners. Onze gesprekspartners verschillen per traject.

Wijkregie

Wijkgericht werken geven we samen met inwoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties en strategische partners in de wijk vorm. Onze samenwerkingspartners verschillen per wijk en per opgave.

Wat mag het kosten?

Ter besluitvorming

In onderstaande tabel zijn de lasten en baten opgenomen die aan dit programma verbonden zijn.

Bedragen x € 1.000	werkelijk 2024	begroot 2025	begroot 2026	begroot 2027	begroot 2028	begroot 2029
Lasten	15.011	12.520	13.711	13.092	13.093	12.973
Baten	8.223	2.183	2.965	3.041	2.833	2.567
Resultaat voor bestemming	6.788	10.337	10.746	10.051	10.260	10.407
Mutaties reserves:						
toevoegingen	2.890	121	120	120	120	120
onttrekkingen	497	339	339	339	339	339
Resultaat na bestemming	9.181	10.120	10.527	9.832	10.041	10.188

Verschillenverklaring met voorgaand jaar

Het nadelige verschil van € 407 wordt als volgt verklaard	V/N	bedragen x € 1.000
Voor de continuering van het programma Aanstormend Talent ontvangen we in 2025 en 2026 twee keer 500.000 euro. (Deze gelden ontvangen we als decentralisatiegelden. De gelden worden ingezet op het voorkomen van aanwas en doorgroei van jongeren in ondermijnende criminaliteit.	N	500
In P-nota 2025 was incidenteel budget beschikbaar gesteld voor Toekomstvisie Tiel	V	150
In 2026 zijn de gemeenteraadsverkiezingen gepland	N	172
Hogere bijdrage VRGZ door loonindex en inflatie	N	149
In P-nota 2025 incidenteel budget beschikbaar gesteld voor aanpak knelpunten openbare ruimte wijken en kernen	V	300
Overige kleine verschillen oa loonindex	N	36
Totaal	N	407

Nieuwe uitgaven

Er zijn in dit programma geen nieuwe uitgaven opgenomen.

Verrekeningen met reserves

In onderstaande tabel zijn de bij dit programma behorende reserves genoemd en de voorgestelde stortingen en onttrekkingen:

Naam reserve (bedragen x € 1000)	stand per 1-1	toevoegingen	onttrekkingen	stand per 31-12
Wachtgelden en pensioenen wet-houders	121	120		241
Wijkgericht werken	196			196
Opvang Oekraïense vluchtelingen	4.652			4.652
Dekking afschrijving voormalig Lingecollege	3.117		339	2.778

Algemene baten en lasten

In dit hoofdstuk geven wij een overzicht van de baten en lasten die niet direct zijn toe te rekenen aan een specifiek programma. Het betreft de algemene dekkingsmiddelen, de post onvoorzien, de stelposten, de overheadkosten en de te betalen vennootschapsbelasting.

Onderstaand is een totaaloverzicht opgenomen van alle baten en lasten die binnen dit hoofdstuk vallen.

Bedragen x € 1.000	werke- lijk 2024	begroot 2025	begroot 2026	begroot 2027	begroot 2028	begroot 2029
Lasten	20.250	20.434	22.498	21.759	21.064	21.656
Baten	123.026	128.451	134.894	134.265	132.218	132.587
Resultaat voor bestemming	-102.776	-108.017	-112.396	-112.507	-111.154	-110.931
Mutaties reserves:						
toevoegingen	1.056	1.784	1.792	2.406	53	1.267
onttrekkingen	5.185	5.425	2.258	1.567	302	529
Resultaat na bestemming	-106.905	-111.658	-112.861	-111.668	-111.403	-110.193



Algemene dekkingsmiddelen

In onderstaande tabel zijn de algemene dekkingsmiddelen opgenomen.

	Bedragen x € 1.000	werke- lijk 2024	begroot 2025	begroot 2026	begroot 2027	begroot 2028	begroot 2029
0.5	Treasury	641	-417	-572	-301	-227	-53
0.61	OZB woningen	576	662	640	666	687	706
0.62	OZB niet-woningen	143	119	115	110	118	100
0.64	Belastingen overig	30	26	27	27	27	27
0.7	Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds	0	0	0	0	0	0
0.8	Overige baten en lasten	200	410	2.227	1.277	574	864
	totaal lasten	1.591	800	2.437	1.779	1.178	1.644
0.5	Treasury	669	382	311	208	204	204
0.8	Overige baten en lasten	0	0	0	0	0	0
0.64	Belastingen overig	843	769	813	813	813	813
0.61	OZB woningen	6.370	6.541	6.743	6.898	7.052	7.208
0.62	OZB niet-woningen	6.100	6.245	6.752	7.036	7.324	7.616
0.7	Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds	107.397	112.232	117.697	116.833	114.347	114.418
	totaal Baten	121.379	126.169	132.317	131.788	129.741	130.259
	totaal taakvelden	-119.788	-125.368	-129.880	-130.009	-128.563	-128.616

Treasury

Op dit taakveld ramen we het saldo van de rentelasten en de rentebaten, zoals deze door de hele begroting zijn verdeeld. We houden in deze begroting rekening met een rente van 1,0%. Deze rente rekenen we toe aan alle investeringen. Dit wordt gedaan via de renteomslag.

Het renteresultaat is het verschil tussen de werkelijk te betalen rente over de aange-gane leningen en de toegerekende rente aan investeringen. We ramen dat voor

2026 op €806.000 positief. Inmiddels is de rente weer aan het stijgen en verwachten we daarom dat dit positieve resultaat de komende jaren lager zal worden. Hier hebben we in de begroting rekening mee gehouden.

In de paragraaf Financiering is meer informatie opgenomen over de aange-gane en verstrekte leningen. Daarnaast is hier het dividend geraamd van de aandelen BNG. Deze inkomsten ramen we op € 100.000.

Belastingopbrengsten

Voor een toelichting op het door ons voorgestelde tarievenbeleid verwijzen wij u naar de paragraaf Lokale heffingen van deze begroting.

Bij de raming van de opbrengst uit de onroerendezaakbelasting (OZB) is rekening gehouden met een toename van de woningvoorraad met 81 woningen. Voor 2026 zal een correctie op het inflatiepercentage worden toegepast. Voor 2026 bedraagt dit percentage 2,7%.

De overige belastingopbrengsten zijn als volgt samengesteld:

Belastingsoort	Raming opbrengst
Reclamebelasting	479.495
Precariobelasting	43.000
Hondenbelasting	291.000
Totaal	813.495

De opbrengst van de reclamebelasting wordt, na aftrek van de gemaakte kosten (met name die van de BSR), één op één

doorbetaald aan de ondernemersverenigingen. Voor 2026 blijven de tarieven voor de bedrijventerreinen ongewijzigd. De tarieven voor het centrumgebied worden verhoogd met 10% ten opzichte van 2025.

De raming van de opbrengst uit de precariobelasting betreft vanaf 2022 uitsluitend de heffing op terrassen en standplaatsen. Wij stellen voor deze te indexeren met het inflatiepercentage van 2,7%.

De hondenbelasting is formeel een algemene belasting, maar wordt in de praktijk grotendeels ingezet voor de bestrijding van hondenpoepoverlast. Hoewel de bestemming sinds een raadsbesluit in 2021 niet langer formeel is vastgelegd, blijft het merendeel van de opbrengst hieraan besteed. De tarieven worden verhoogd met het inflatiepercentage van 2,7%.

De kosten voor de uitvoering van de Wet WOZ, alsmede de heffing en invordering door de BSR, worden toegerekend aan de verschillende heffingen, conform de opgave in de begroting van de BSR.



Algemene uitkering

In deze begroting zijn zowel de mei- als de septembercirculaire 2025 meegenomen.

Gevolgen meicirculaire

Wij hebben u in juni via een informatienota geïnformeerd over de gevolgen van de meicirculaire. Deze ontwikkelingen hebben we vertaald in budgetten in de begroting. In het kort waren dit de belangrijkste mutaties in de meicirculaire t.o.v. de Perspectievennota:

Bedragen x € 1.000	2026	2027	2028	2029
Loon- en prijsontwikkeling vanaf 2026	2.900	2.970	2.765	2.902
Volume accres	342	627	732	899
Hoeveelheidsverschillen	259	670	859	1.517
Extra middelen jeugdzorg	3.674	3.619	309	388
w.v. al meegenomen in onze 1e VGR/ P-nota	-3100	-3.200	-1.900	-1.900
Ruimte onder plafond BTW-compensatiefonds	-586	-586	-586	-586
Taakmutaties	2.037	1.787	1.751	81
Overige	76	-115	-179	-234
Subtotaal	5.610	5.799	3.783	3.101
Waarvan (voorlopig) te oormerken	-4.937	-4.757	-4.519	-2.986
Op te nemen stelpost besparingen Jeugdzorg			824	824
Totaal effect meicirculaire t.o.v. P-nota	+665	+1.015	+59	+908

Gevolgen septembercirculaire

De belangrijkste ontwikkelingen in de septembercirculaire t.o.v. de meicirculaire zijn:

Algemene uitkering septembercirculaire	2026	2027	2028	2029
Verlaging loon- en prijsontwikkeling	-163	-175	-175	-175
Taakmutaties, te oormerken	2.165	297	97	317
Overige verschillen, waaronder hoeveelheidsverschillen		-145	-242	-337
Totaal effect septembercirculaire	2.002	-23	-320	-195

Toelichting:

Verlaging loon- en prijsontwikkeling

Het Centraal Planbureau heeft nieuwe ramingen gemaakt voor de prijsontwikkeling, deze is iets lager dan in de Voorjaarsnota nog werd verwacht. Deze raming is daarom verlaagd. In onze voortgangsrapportage was een extra budget van € 669.000 opgenomen om hogere lonen en prijzen mee te kunnen opvangen, deze verlagen we nu met € 163.000 in 2026 en € 175.000 vanaf 2027.

Taakmutaties

De belangrijkste taakmutatie is de omzetting van de CDOKE (Capaciteit Decentrale Overheden Klimaat- en energiebeleid)-middelen van een doeluitkering naar het gemeentefonds, voor nu alleen voor 2026. Hiermee is een bedrag van € 1.346.000 gemoeid. In onze begroting is op dit moment een vaste besteding van € 103.000 opgenomen, voor het overige worden deze middelen nu vrij besteedbaar. Vooralsnog oormerken we deze middelen, op een later moment zullen we voorstellen doen voor de besteding hiervan.

Andere taakmutaties waarvan we de middelen voorlopig oormerken zijn:

Bedragen x € 1.000	2026	2027	2028	2029
Wet integrale suicidepreventie	23	23	24	24
Implementatie Participatiewet in balans	43	10	3	3
Participatie	177	188	-2	-3
Preventie aanpak jeugdcriminaliteit	500			
Versterking arbeidsmarktregio's				248
Overheidsbrede Dienstverlening	39	39	39	39
Overige	37	37	33	6

Overige verschillen

De verlaging vanaf 2027 wordt veroorzaakt door een verlaging van de raming van de groei van de maatstaven en van het BBP, waaraan het gemeentefonds is gekoppeld.

Overige lasten en baten

Deze bestaan uit de volgende onderdelen:

Bedragen x € 1.000		werke- lijk 2024	begroot 2025	begroot 2026	begroot 2027	begroot 2028	begroot 2029
Nog te verdelen loon- en prijsstijgingen	Stelposten	0	0	506	569	644	719
Nog te verdelen uitkering gemeentefonds	Stelposten	0	532	1.772	759	-19	196
Nog te verdelen lasten	Stelposten	-50	-120	0	0	0	0
Nog te verdelen lasten	Toevoeging aan voorziening	189	0	0	0	0	0
Bovenformatief en voormalig personeel	Salarissen en sociale lasten	153	0	0	0	0	0
Bovenformatief en voormalig personeel	Salarissen en sociale lasten voormalige personeel	27	0	0	0	0	0
Doorschuif-BTW gemeenschappelijke regelingen	Stelposten	0	-42	-91	-91	-91	-91
Doorschuif-BTW gemeenschappelijke regelingen	Bijdrage Werkzaam rivierenland	17	0	0	0	0	0
Doorschuif-BTW gemeenschappelijke regelingen	Bijdrage BSR	-52	0	0	0	0	0
Doorschuif-BTW gemeenschappelijke regelingen	Bijdrage GGD	-84	0	0	0	0	0
	totaal lasten	200	370	2.187	1.237	534	824
	totaal baten						
	Saldo	200	370	2.187	1.237	534	824

Toelichting overige lasten en baten

Nog te verdelen loon- en prijsstijgingen

Elk jaar stijgen de lonen als gevolg van periodieken, bevorderingen en dergelijke. In de begroting nemen we meerjarig een stelpost op van € 75.000 cumulatief om deze kosten te dekken.

Daarnaast ramen we vanuit de ontvangen middelen uit het gemeentefonds voor loon- en prijsontwikkeling nog € 506.000 voor loon- en prijsstijgingen die mogelijk nog volgen in de loop van 2026 (zie ook onder kopje algemene uitkering).

Nog te verdelen uitkering gemeentefonds

Voor elke woning die in Tiel nieuw gebouwd wordt, ontvangen we extra middelen via de algemene uitkering en de OZB. Een bedrag van € 450 per nieuwe woning reserveren we voor de gevolgen van groei van de stad voor diverse budgetten, zoals onderhoud groen en wegen,

onderwijs, ouderenvoorzieningen en dergelijke.

Daarnaast ramen we hier de verwachte uitgaven waarvoor we bij de septembercirculaire middelen hebben ontvangen onder de noemer taakmutaties.

Doorschuij-BTW gemeenschappelijke regelingen

De BTW die de gemeenschappelijke regelingen terugontvangen, sluizen zij door naar de deelnemende gemeenten. Deze inkomst dient als dekking voor de korting op het gemeentefonds bij de invoering van het BTW-compensatiefonds.

Mutaties reserves

In onderstaande tabel staan de reserves vermeld die niet aan een specifiek programma zijn gekoppeld en daarom in dit hoofdstuk zijn opgenomen, inclusief de voorgestelde stortingen en onttrekkingen voor 2026.

Bedragen x € 1.000	stand per 1-1	toevoegingen	onttrekkingen	stand per 31-12
Algemene weerstandsreserve	31.793		1.736	30.057
Tiels Toekomstfonds	9.000			9.000

Onvoorziene uitgaven

Bedragen x € 1.000	werkelijk 2024	begroot 2025	begroot 2026	begroot 2027	begroot 2028	begroot 2029
Onvoorziene uitgaven	0	40	40	40	40	40
Totaal lasten	0	40	40	40	40	40

Toelichting onvoorziene uitgaven

Het bedrag voor onvoorzien kan worden aangewend ten behoeve van eenmalige zaken die voldoen aan de criteria: onvoorzien, onvermijdelijk en onuitstelbaar.

Hiervoor is per jaar een bedrag beschikbaar van € 40.000.

Overhead

Bedragen x € 1.000	werkelijk 2024	begroot 2025	begroot 2026	begroot 2027	begroot 2028	begroot 2029
Lasten	18.635	19.613	20.031	19.949	19.857	19.982
Baten	1.647	2.282	2.577	2.477	2.477	2.327
Saldo	16.988	17.331	17.454	17.472	17.379	17.655

Overheadkosten zijn kosten die niet direct aan een product of programma binnen de begroting kunnen worden toegerekend. Voorbeelden hiervan zijn huisvesting, ICT, personeelszaken en financiën. Volgens het Besluit Begroting en Verantwoording moeten deze kosten apart inzichtelijk worden gemaakt en niet worden verdeeld over de programma's.

De overheadkosten worden dus niet toegerekend aan andere taakvelden en programma's, maar gepresenteerd in een afzonderlijk overzicht. De loonkosten van medewerkers die direct aan een programma of taakveld werken, worden wel aan dat programma toegerekend.

Uit de bovenstaande tabel blijkt dat de overheadkosten € 17,5 miljoen bedragen. Dit bedrag is onder te verdelen in de volgende onderdelen:

Bedragen x € 1.000	werke- lijk 2024	begroot 2025	begroot 2026	begroot 2027	begroot 2028	begroot 2029
Salarissen	2.540	8.004	8.185	8.185	8.185	8.185
Bijdrage verbonden partijen	7.669	8.237	8.220	8.574	8.613	8.626
Materiële kosten	9.189	4.818	4.943	4.601	4.475	4.592
Kapitaallasten	471	556	560	466	460	456
Verrekeningen	-1.234	-2.002	-1.877	-1.877	-1.877	-1.877
Totaal lasten	18.635	19.613	20.031	19.949	19.857	19.982
Bijdragen van derden	-1.647	-2.282	-2.577	-2.477	-2.477	-2.327
Totaal inkomsten	-1.647	-2.282	-2.577	-2.477	-2.477	-2.327
Saldo	16.988	17.331	17.454	17.472	17.379	17.655

Vennootschapsbelasting

	Bedragen x € 1.000	werke- lijk 2024	begroot 2025	begroot 2026	begroot 2027	begroot 2028	begroot 2029
0.9	Vennootschapsbelasting (VpB)	24	20	30	30	30	30
	totaal lasten	24	20	30	30	30	30

Gemeenten zijn verplicht om vennootschapsbelasting (VPB) af te dragen voor bedrijfsmatige activiteiten waarop winst wordt gemaakt. De te betalen VPB bedraagt 25,8% over de winst indien deze meer bedraagt dan € 200.000 en 19% bij een winst van minder dan € 200.000. Bedrijfsmatige activiteiten waarop verlies wordt gemaakt kunnen deels worden weggestreept tegen de geboekte winsten op andere activiteiten.

Voor deze activiteiten moeten we van de belastingdienst een andere administratie voeren dan die volgens het BBV.

De te betalen VPB kan van jaar tot jaar verschillen. Op basis van de ervaringen tot nu toe ramen we € 30.000 structureel.

1. Lokale heffingen

Algemene inleiding

In deze paragraaf gaan wij in op de lokale heffingen en onze voornemens voor 2026 op dit gebied, voor zover het gaat om heffingen die de gemeente mag opleggen vanuit haar publiekrechtelijke taak. Lokale heffingen bestaan uit belastingen en rechten (retributies), die volgens de Gemeentewet worden aangemerkt als gemeentelijke belastingen.

De gemeente Tiel heft de volgende belastingen:

- onroerende-zaakbelastingen*
- hondenbelasting*
- parkeerbelasting
- precariobelasting
- reclamebelasting*
- rioolheffing*
- toeristen-/verblijfsbelasting

De heffingen, gemerkt met een * worden verzorgd door de gemeenschappelijke regeling Belastingssamenwerking Rivierland (BSR). Tevens verzorgt BSR de uitvoering van de Wet waardering onroerende zaken (Wet WOZ).

De volgende retributies (rechten) worden in Tiel geheven:

- Haven-, kade- en liggelden (Scheepvaartrechten)
- Leges
- Lijkbezorgingsrechten
- Marktgeden

Het gemeentelijke belastinggebied is wettelijk begrensd; alleen de in de

Gemeentewet (art. 219) opgesomde heffingen mogen worden opgelegd. In dit artikel wordt tevens geregeld, dat de gemeente vrij is in het hanteren van heffingsmaatstaven, met dien verstande dat het bedrag van een gemeentelijke belasting niet afhankelijk mag worden gesteld van inkomen, winst of vermogen.

Ten aanzien van de rechten is bepaald dat hierop geen winst mag worden behaald. Dit wordt berekend op begrotingsbasis: de geraamde baten mogen de geraamde lasten niet overschrijden. De systematiek van berekenen is vastgelegd in de financiële verordening. Deze is verder uitgewerkt in een methodiek van vastleggen van gegevens over de hoeveelheid tijd die aan de diverse producten en diensten wordt besteed.

Uitgangspunten beleid

Uitgangspunt bij de heffingen van lokale belastingen is het aanpassen van de tarieven met het inflatiepercentage. Voor de prijsontwikkeling sluiten we aan bij de verwachte prijsontwikkeling van het bruto binnenlands product (bbp) van het CPB. In de publicatie 'Macro Economische Verkenning 2025' gaat het CPB uit van 2,7% prijsontwikkeling in het jaar 2026. Op basis van deze gegevens hanteren we voor de Begroting 2026 ook een ontwikkeling van 2,7%.

Vrijwel alle daarvoor in aanmerking komende tarieven van de lokale heffingen worden (waar mogelijk) met dit inflatiepercentage gecorrigeerd.

Afronding legestarieven

Bij de berekening van de legestarieven worden deze met ingang van het belastingjaar 2023, met uitzondering van de tarieven die door het rijk worden vastgesteld, rekenkundig afgerond zodat de tarieven praktisch werkbaar zijn. De afronding is op 5 eurocent bij bedragen onder de 100 euro, op 50 eurocent bij bedragen boven de 100 euro en op gehele euro's boven de 200 euro.

Kostendekkendheid

Bij de vaststelling van tarieven geldt (volledige) kostendekkendheid als uitgangspunt. Deze wordt niet in alle gevallen volledig gerealiseerd. Per belastingsoort hebben we een overzicht opgenomen van de mate van kostendekkendheid (bron: onderzoek Involon 2019, geactualiseerd op basis van informatie per medio 2025).

Waardering onroerende zaken (WOZ)

Sinds 2008 vindt de herwaardering van de onroerende zaken jaarlijks plaats. De waardepeildatum voor het belastingjaar 2026 is 1 januari 2025.

Waardeontwikkeling

Bij de samenstelling van deze paragraaf is de herwaardering naar waardepeildatum 1 januari 2025 nog in volle gang. Daarom zijn de uitkomsten nog niet bekend en kunnen ook nog geen tarieven worden berekend.

In de meicirculaire 2025 van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties wordt de landelijke marktontwikkeling tussen 1 januari 2024 en 1 januari 2025 voor woningen op +10,5% en voor niet-woningen op 2% geschat (op basis van informatie van de Waarderingskamer).

Uit de ontvangen voorlopige cijfers van BSR ontvangen op 19 september 2025 volgt de verwachting dat de gemiddelde waarde van woningen in de gemeente Tiel stijgt met 11,3%. Voor de niet-woningen verwacht BSR, op basis van de voorlopige cijfers, dat de gemiddelde waarde stijgt met ca. 6,3%. De definitieve cijfers worden begin december 2025 verwacht.

Onroerende zaakbelastingen (OZB)

Tarieven 2026

Voor 2026 zal een correctie op het inflatiepercentage worden toegepast. Voor 2026 bedraagt dit percentage 2,7%.

Aangezien de herwaardering nog niet is afgerond, is het op dit moment niet mogelijk realistische tariefberekeningen te maken. In de raadsvergadering van december volgen de tariefvoorstellen.

Hondenbelasting

De hondenbelasting is, conform artikel 226 van de Gemeentewet, een algemene belasting. Op basis van een raadsbesluit uit 2005 is, via een gefaseerde invoering, de hondenbelasting in Tiel sinds 2010 geheel bestemd als doelbelasting voor de bestrijding van de hondenpoepoverlast. In 2021 is door middel van een raadsbesluit besloten om dit principe los te laten. Wel wordt de hondenbelasting nog steeds voor het grootste deel ingezet voor dit doel.

Door BSR worden ieder jaar controles uitgevoerd, waardoor het aantal geregistreerde honden op peil blijft. In totaal zijn er in Tiel circa 3.100 geregistreerde honden.

De nieuwe, met het inflatiepercentage verhoogde, tarieven worden:

Omschrijving	2025	2026
voor 1 hond	€ 88,75	€ 91,15
voor de 2e en volgende hond, per hond	€ 93,85	€ 96,35
voor kennels	€ 460,00	€ 472,00

Parkeerbelastingen

Met ingang van 2020 is de verordening op de heffing en invordering van parkeerbelastingen, inclusief de daarbij behorende tarieventabel aangepast aan de maatregelen zoals deze voortkwamen uit een evaluatie van het parkeren in de Tielse Binnenstad.

In 2026 worden de tarieven voor bewonersvergunningen verhoogd met 2,7%.

In het coalitieakkoord 2022-2026 staat vermeld dat de parkeertarieven aan de parkeerautomaten niet worden verhoogd voor deze periode.

Kosten naheffingsaanslag

Indien niet of niet-voldoende wordt betaald bij parkeerapparatuur volgt bij controle een naheffingsaanslag parkeerbelasting. Deze bestaat uit het tarief voor één uur verhoogd met kosten.

Voor 2025 bedroegen deze kosten € 78,80. De minister van BZK stelt jaarlijks het maximum bedrag vast dat mag worden doorberekend. Voor 2026 is dit bedrag vastgesteld op € 82,00.

De berekening heeft plaatsgevonden op basis van de consumentenprijsindex.

Indexering

Consumentenprijsindex

De consumentenprijsindex conform de definitie daarvan in artikel 3, derde lid, van voormeld besluit is:

Basis: 2015 (= 100)

Index april 2024: 129,42

Index april 2025: 134,72

In 2025 was het maximumbedrag € 78,80. Gelet op de consumentenprijsindex is het tarief voor 2026 vastgesteld op € 82,00. Berekening: $(134,72 : 129,42) \times € 78,8 = € 82,00$ (afgerond op het dichtstbijzijnde veelvoud van 10 eurocent).

Het verhogen van het maximumbedrag leidt er niet automatisch toe dat gemeenten het bedrag dat zij in rekening brengen verhogen tot het (nieuwe) maximumbedrag. De kosten die zijn verbonden aan het opleggen en innen van een naheffingsaanslag parkeerbelasting verschillen namelijk per gemeente. Advies is om het maximale tarief van € 82,00 in rekening te brengen.

Kostendekking naheffingsaanslag parkeren, bedragen x 1.000		
Directe lasten (inclusief rente)	€ 197	
Directe baten (exclusief heffingen)	€ -	-/-
Netto lasten	€ 197	
Toe te rekenen lasten:		
Overhead (inclusief rente)	€ -	
BTW	€ 53	
Totale lasten	€ 250	
Opbrengst heffingen	€ 170	
Dekking		68%

Precariobelasting

Deze belasting is gebaseerd op artikel 228 van de Gemeentewet.

Hierin is geregeld dat “ter zake van het hebben van voorwerpen onder, op of boven voor de openbare dienst bestemde gemeentegrond, een precariobelasting kan worden geheven”.

Belast worden de verkoopstandplaatsen (vaste en tijdelijke) en de terrassen.

Verkoopstandplaatsen en terrassen

Voor de tarieven voor verkoopstandplaatsen en terrassen stellen wij voor deze te indexeren met het inflatiepercentage van 2,7% voor 2026.

Met ingang van 2026 wordt een vrijstelling opgenomen voor een mobiele onderzoeks-unit voor het doen van bevolkingsonderzoeken gedurende dat gebruik en voor voorwerpen uitsluitend gebezigd ten dienste van instellingen die vermeld staan in het ANBI of SBBI-register.

Reclamebelasting

Sinds 2009 wordt reclamebelasting opgelegd aan ondernemers op de bedrijven-terreinen Kellen, Latenstein en Westroijen en in het Centrumgebied. De opbrengst van deze belasting wordt, na aftrek van de kosten, gestort in het Ondernemersfonds. De gehanteerde tarieven zijn gebaseerd op de begrotingen die door de ondernemersverenigingen OCT en HvT worden ingediend.

Op verzoek van het bestuur van Hart van Tiel is de heffingsmaatstaf voor het Centrumgebied gesteld op de WOZ-waarde. Voor de drie bedrijventerreinen geldt als heffingsmaatstaf het aantal m² reclame-uiting.

Voor 2026 blijven de tarieven voor de bedrijventerreinen ongewijzigd. De tarieven voor het centrumgebied worden verhoogd met 10% ten opzichte van 2025.

Rioolheffing

Op 24 april 2024 is er een nieuw Gemeentelijk Rioleringsplan vastgesteld voor de periode 2023-2026. De tarieven rioolhef-

fing 2026 worden gebaseerd op de informatie uit dit rioleringsplan. Daarnaast

wordt het tarief verhoogd met het inflatiepercentage van 2,7% voor 2026.

Kostendekking rioolheffing, bedragen x 1.000		
Directe lasten (inclusief rente)	€ 4.334	
Directe baten (exclusief heffingen)	€ -	-/-
Netto lasten	€ 5.509	
Toe te rekenen lasten:		
Overhead (inclusief rente)	€ 281	
BTW	€ 894	
Totale lasten	€ 5.509	
Opbrengst heffingen	€ 4.771	
Dekking		87%

Toeristen/verblijfsbelasting

Bij besluit van 8 november 2017 heeft de raad de naam Toeristenbelasting gewijzigd in Verblijfsbelasting.

Gebruikelijk is om geen jaarlijkse inflatiecorrectie toe te passen vanwege de zeer geringe verhoging die dan ontstaat. Bovendien wordt zo voorkomen dat recreatieondernemers voortdurend hun foldermateriaal moeten aanpassen. Bij de bezuinigingen in de keuzenota 2022 was het voornemen om het tarief van de verblijfsbelasting vanaf 2022 te verhogen met € 0,50 per overnachting. Echter, in het kader van de herstelagenda corona heeft u besloten om deze verhoging in 2023 te laten ingaan.

De uitgestelde verhoging van € 0,50 p.p.p.n. is meegenomen in de belastingverordening Verblijfsbelasting 2023 en door de raad vastgesteld. De tarieven van 2023 blijven gelden voor de belastingjaren 2023 tot en met 2027.

Ook buitenlandse arbeidsmigranten, die niet zijn ingeschreven in de Basisregistratie Personen, worden met ingang van 15 juli 2017 in de heffing betrokken. Belastingplichtig is degene die gelegenheid biedt tot verblijf. Dit betreft meestal de uitzendorganisaties.

De praktijk leert dat het aanzienlijke inspanningen vergt om de juiste aantallen boven water te krijgen om te komen tot een goede aanslagoplegging. Mede op basis van de opgelegde aanslagen voor voorgaande belastingjaren hebben we de raming van de opbrengst voor dit onderdeel voorzichtig vastgesteld.

Met ingang van 1 januari 2024 is besloten om de vrijstelling in artikel 3 lid 2 van de verordening Verblijfsbelasting 2024 te laten vervallen vanwege inkomstendering.

Scheepvaartrechten

De bevoegdheid om scheepvaartrechten (haven-, kade- en liggeld) te heffen, is opgenomen in artikel 229, lid 1 onderdelen a en b van de gemeentewet. Voorgesteld wordt om de tarieven scheepvaartrechten 1 x 5 jaar via de cumulatieve wijze te verho-

gen met de inflatiecorrectiepercentages van de afgelopen vijf jaren. De tarieven van de belastingverordening 2023 blijven gelden voor de jaren 2023 tot en met 2027. De verhoging van de tarieven wordt in 2027 voorbereid voor de belastingverordening van de jaren 2028 tot en met 2032.

Kostendekking Scheepvaartrechten, bedragen x 1.000		
Directe lasten (inclusief rente)	€ 199	
Directe baten (exclusief heffingen)	€ -	
Netto lasten	€ 199	
Toe te rekenen lasten:		
Overhead (inclusief rente)	€ -	
BTW	€ 9	
Totale lasten	€ 208	
Opbrengst heffingen	€ 125	
Dekking		60%

Bij de jaarrekening zal een eventuele overdekking gestort worden in de bestemmingsreserve Havens

Leges

Zoals in de inleiding is vermeld, geldt bij vaststelling van tarieven kostendekkendheid als uitgangspunt. Tegelijkertijd willen we niet dat de tarieven in Tiel (veel) hoger zijn dan in de omliggende gemeenten. Met name hoge tarieven voor omgevingsvergunningen kunnen schadelijk zijn voor de concurrentiepositie.

In de legesverordening wordt onderscheid gemaakt in een drietal titels:

- Hoofdstuk 1: Algemene dienstverlening, hieronder vallen alle leges voor publiekszaken en nog enkele kleinere vormen van dienstverlening.

- Hoofdstuk 2: Dienstverlening en besluiten in het kader van de Omgevingswet, dit zijn met name de omgevingsvergunningen.
- Hoofdstuk 3: Dienstverlening vallend onder de dienstenrichtlijn en niet vallend onder hoofdstuk 2, hieronder vallen met name horeca en evenementen.

De kostendekkendheid van de leges wordt beoordeeld per titel.

Hoofdstuk 1 omvat onder andere de tarieven voor reisdocumenten en rijbewijzen. Deze tarieven zijn gebonden aan maxima, die door ons ook worden gehanteerd.

Voor kansspelvergunningen zijn de baten hoger dan de lasten. Hier is in het verleden sprake geweest van een bewuste keuze. Ten

aanzien van de diensten die we verlenen op het terrein van kabels en leidingen, is de kostendekkendheid zeer laag, maar voor deze diensten brengen we ook via privaatrechtelijke weg kosten in rekening. Tot slot bevat Hoofdstuk 1 diensten betreffende de gehandicaptenparkeerkaart. In het verleden is gekozen voor een niet te hoog tarief om deze inwoners niet op kosten te jagen. Samenvattend geeft Hoofdstuk 1 op dit moment geen aanleiding om tot aanpassing van de tarieven over te gaan, zodat voor deze titel wordt uitgegaan van verhoging van de tarieven met het inflatiepercentage van 2,7% voor 2026.

Hoofdstuk 2 wordt gevormd door de omgevingsvergunningen.

Omgevingswet

De nieuwe Omgevingswet is op 1 januari 2024 in werking getreden. Gedurende het

jaar is door een externe partij in samenwerking met de vakinhoudelijke medewerkers een onderzoek gedaan naar de aantallen vergunningen en de daarbij behorende tarieven voor de Legesverordening 2025. De kostenonderbouwing van Hoofdstuk 2 en de gehele Legesverordening worden zo nauwkeurig mogelijk berekend.

Hoofdstuk 3 betreft de vergunningen voor horeca en evenementen. Voor deze vergunningen is het kostendekkingspercentage erg laag maar ervaring leert dat nergens in Nederland sprake is van kostendekkende tarieven voor dergelijke vergunningen. Voorgesteld wordt de verhoging van deze leges aan te passen met het inflatiepercentage van 2,7% voor 2026.

Onderstaand treft u een overzicht aan van de kostendekkendheid van de legesverordening en de daarbij behorende titels.

Kostendekking leges, bedragen x 1.000	Titel 1 Algemene dienstver- lening	Titel 2 Dienstver- lening en besluiten in het kader van de Omge- vingswet	Titel 3 Dienst- verlening vallend onder de diensten- richtlijn en niet val- lend onder hoofdstuk 2	Totaal
Directe lasten (inclusief rente)	€ 963	€ 1.460	€ 242	€ 2.665
Directe baten (exclusief heffingen)	€ -	€ -	€ -	€ -
Netto lasten	€ 963	€ 1.460	€ 242	€ 2.665
Toe te rekenen lasten:				
Overhead (inclusief rente)	€ 309	€ 757	€ 27	€ 1.093
BTW	€ -	€ -	€ -	€ -
Totale lasten	€ 1.272	€ 2.217	€ 270	€ 3.758
Opbrengst heffingen	€ 1.018	€ 944	€ 13	€ 1.975
Dekking	80%	42.6%	4.9%	52.6%

Lijkbezorgingsrechten

Op 29 november 2017 is de “Verordening op het beheer en gebruik van gemeentelijke begraafplaatsen in de gemeente Tiel 2018” door de gemeenteraad vastgesteld. Hierin is het beheer en het gebruik geactualiseerd, mede naar aanleiding van wensen en bezwaren van inwoners van Tiel over onder andere de hoogte van de tarieven en over de uitgiftetermijnen van graven en asbestemmingen.

De Verordening lijkbezorgingsrechten is hierdoor eveneens opnieuw vastgesteld, met de daarbij behorende nieuwe tarieven-tabel. In het betreffende raadsvoorstel is voorgesteld om geen jaarlijkse inflatie toe te passen tot en met 2020. Uitgangspunt vanaf belastingjaar 2021 is om de lijkbezorgingsrechten meer kostendekkend te maken. Voorgesteld wordt om ook voor 2026 de tarieven te verhogen met de inflatiecorrectie van 2,7%.

Kostendekking Lijkbezorgingsrechten, bedragen x 1.000		
Directe lasten (inclusief rente)	€ 497	
Directe baten (exclusief heffingen)	€ -	-/-
Netto lasten	€ 497	
Toe te rekenen lasten:		
Overhead (inclusief rente)	€ 34	
BTW	€ -	
Totale lasten	€ 531	
Opbrengst heffingen	€ 300	
Dekking		56%

Marktgelden

In 2020 is besloten om de tarieven van de marktgelden 1 x 5 jaar via de gecumuleerde wijze te verhogen met de inflatiecorrectiepercentages van de afgelopen 5 jaren. De tarieven van de verordening Marktgelden 2020 gelden voor de periode 2020 tot en met 2024.

In 2022 is besloten om de tarieven van de marktgelden meer kostendekkend en marktconform te maken. De tariefsverhoging wordt verspreid over 2022 en 2023. In 2022 is het vast bedrag per standplaats

verhoogd met 5%. Het bedrag voor de meer m2 is verhoogd met 19% en het tarief voor elektriciteit is verhoogd met 25%. Deze verhogingen hebben we in 2023 nogmaals doorgevoerd om de daarmee beoogde meeropbrengst te behalen. We stellen voor om de tarieven van 2023 ongewijzigd te laten voor 2024.

Op basis van het gecumuleerde inflatiecorrectiepercentage over de jaren 2020 tot en met 2024 worden de tarieven van de marktgelden in 2025 verhoogd voor de periode 2025 tot en met 2029.

Voor het belastingjaar 2026 voeren we een verhoging door van 10% voor het gedeelte van het elektriciteitsgebruik in verband met de stijging van de kosten. Eveneens

wordt er een verdeling gemaakt van de werkelijke kosten voor het verbruik door de marktkoopliden.

Kostendekking marktgelden, bedragen x 1.000		
Directe lasten (inclusief rente)	€ 61	
Directe baten (exclusief heffingen)	€ -	-/-
Netto lasten	€ 61	
Toe te rekenen lasten:		
Overhead (inclusief rente)	€ -	
BTW	€ 13	
Totale lasten	€ 74	
Opbrengst heffingen	€ 22	
Dekking		29%



Ontwikkeling opbrengsten

In onderstaand overzicht zijn zowel de werkelijke opbrengsten over 2024 als de begrote opbrengsten voor 2025 en 2026 weergegeven.

Belastingen (Bedragen x € 1.000)	Werkelijke opbrengst rekening 2024	Raming opbrengst begroting 2025	Raming opbrengst begroting 2026
OZB woningen	6.370	6.541	6.743
OZB niet-woningen eigenaren	3.615	3.795	4.191
OZB niet-woningen gebruikers	2.485	2.450	2.561
Hondenbelasting	285	274	291
Parkeerbelasting*	2.344	2.651	2.117
Precariobelasting	41	35	43
Reclamebelasting	508	460	479
Rioolheffing	4.365	4.713	4.771
Verblijfsbelasting	249	354	832
Leges omgevingsvergunningen	2.665	850	850
Overige leges	1.100	733	1.110
Lijkbezorgingsrechten	351	300	300
Haven-, kade- en liggelden	224	175	125
Marktgelden	18	24	22
Totaal lokale heffingen	24.620	23.355	24.435

* De parkeerbelasting is inclusief de naheffingsaanslagen en de opbrengst van parkeervergunningen.

Lastendruk

Vergelijking lastendruk met andere gemeenten in Gelderland

Uit de rapporten over 2024 en 2025 van het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO), is onderstaand overzicht samengesteld van de lokale lastenontwikkeling in Tiel zowel in vergelijking met de buurgemeenten als met het landelijk gemiddelde.

Om de lastendruk te bepalen wordt uitgegaan van de grootste heffingen, te weten OZB, rioolheffing en afvalstoffenheffing. Tevens wordt onderscheid gemaakt in eenpersoonshuishoudens en meerpersoonshuishoudens.

Uit het overzicht blijkt dat de gemeente Tiel in vergelijking met de buurgemeenten in 2025 tot de goedkoopste gemeente behoort. Landelijk gezien is Tiel een middenmoter.

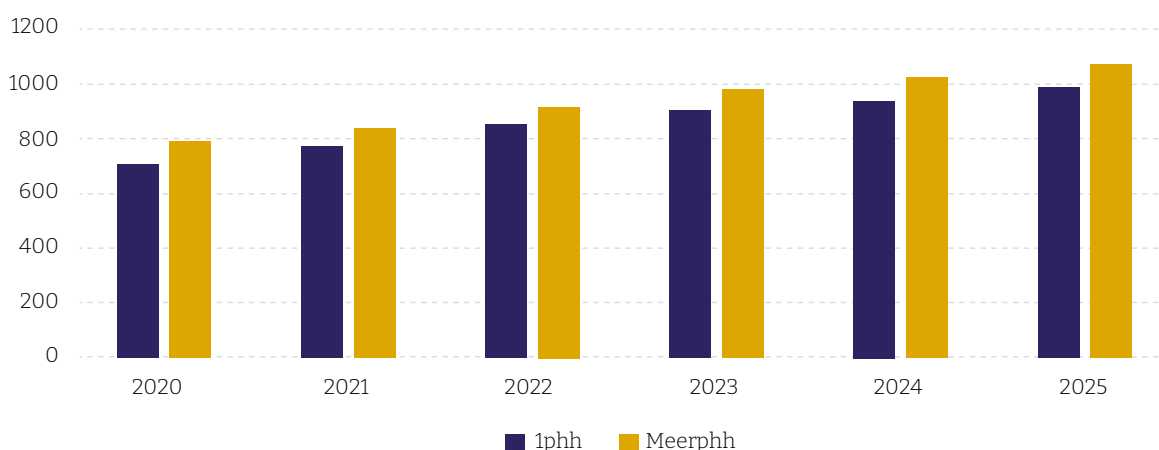
Overzicht bruto woonlasten 2025

Gemeente	Eenpersoons huishouden		Meerpersoons huishouden		Rangnummer meerpersoons huishouden	
	2024	2025	2024	2025	2024	2025
Buren	1.210	1.287	1.232	1.309	340	322
Culemborg	1.066	1.148	1.090	1.172	270	278
Houten	808	810	1.023	1.026	214	167
Maasdriel	1.003	1.076	1.031	1.111	227	250
Neder-Betuwe	1.077	1.107	1.096	1.127	272	260
Tiel	942	993	1.021	1.073	209	216
Vijfheerenlanden	956	973	1.046	1.073	243	217
West Betuwe	1.277	1.384	1.289	1.402	327	333
West Maas en Waal	963	1.050	974	1.069	162	211
Zaltbommel	1.096	1.164	1.121	1.189	283	287
Landelijk gemiddelde	910	956	991	1.045		

Bron: COELO-Atlas van de lokale lasten 2024 en 2025

Ontwikkeling lokale lastendruk

Bovengenoemde rapporten van het COELO hebben tevens als uitgangspunt gediend om onderstaande grafiek te genereren waarmee inzicht wordt gegeven in de ontwikkeling van de lokale woonlastendruk binnen de gemeente Tiel in de afgelopen 6 jaar.



2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inleiding

In deze paragraaf gaan we in op de vraag in hoeverre we in staat zijn om tegenvallers op te vangen.

Centraal in de aanpak van risicomanagement staat het risicobewustzijn. Het gaat niet zozeer om het vermijden en/of ontkennen van risico's, maar juist om het bewust nemen van verantwoorde risico's gerelateerd aan de beschikbare weerstandscapaciteit.

Eerst geven we een toelichting op de beschikbare weerstandscapaciteit. Daarna maken we een berekening van de weerstandsratio. Daarnaast nemen we in deze paragraaf een aantal financiële kengetallen op, waardoor we u nog meer inzicht kunnen geven in onze financiële positie. We sluiten af met een conclusie en tot slot geven we een top 10 van het gemeentebrede risicoprofiel.

De beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit van Gemeente Tiel bestaat uit het geheel aan middelen dat de organisatie daadwerkelijk beschikbaar heeft om de risico's in financiële zin af te dekken. Onder de weerstandscapaciteit kunnen 5 elementen worden gerekend:

- a) de post onvoorzien
- b) onbenutte belastingcapaciteit

- c) de algemene (weerstand)reserve / risicoreserve
- d) bestemmingsreserves
- e) stille reserves.

De elementen a, c, d en e zijn incidenteel van aard, element b is structureel.

a. Onvoorzien

Voor onvoorziene uitgaven is in deze begroting een bedrag opgenomen van € 40.000. Uit deze post worden uitgaven gedekt die voldoen aan de 3 o's: onvoorzien, onvermijdelijk en onuitstelbaar. Deze post wordt dus vooral gebruikt voor risico's die we *niet* voorzien hadden. We zetten deze post daarom niet in als weerstandscapaciteit.

b. Onbenutte belastingcapaciteit

Bij de berekening van de onbenutte belastingcapaciteit denken we in eerste instantie aan het minimale niveau van de belastingtarieven die in acht worden genomen bij een artikel 12 aanvraag. Hiermee wordt bedoeld dat als een gemeente een aanvraag om extra steun op grond van artikel 12 indient, eerst de tarieven moeten worden verhoogd tot een bepaald minimumniveau. Op dit moment zit Tiel 19% onder dit niveau. In opbrengst gaat het om een bedrag van zo'n € 2,5 miljoen op een geraamde opbrengst van € 13,2 miljoen.

c. Algemene weerstandsreserve

De algemene weerstandsreserve is bedoeld om risico's mee op te vangen. De reserve bedraagt per 31-12-2025 naar verwachting € 31,8 miljoen. Daarbij is rekening gehouden met een winstuitkering vanuit Medel van € 17,5 miljoen en ook met een onttrekking van € 9 miljoen voor de vorming van het Toekomstfonds zoals in de P-nota 2026 aangekondigd. Daarnaast houden we rekening met de geraamde onttrekkingen in deze meerjarenbegroting van in totaal € 3,0 miljoen. De vrij besteedbare stand komt daarmee uit op € 28,8 miljoen.

d. Bestemmingsreserves

Bestemmingsreserves zijn reserves die in het leven zijn geroepen met een bepaald doel. Deze reserves worden in principe alleen voor dat doel aangewend. Als de reserve niet meer nodig is wordt deze opgeven en gaat het saldo naar de algemene weerstandsreserve.

e. Stille reserves

Stille reserves zijn eigendommen die een potentiële inkomstenbron zijn. U kunt hierbij denken aan gronden, onroerende zaken en andere eigendommen die verkocht zouden kunnen worden, omdat ze voor de gemeente geen doel meer dienen

of inmiddels geheel of gedeeltelijk zijn afgeschreven.

Mede vanuit de gedachte dat beheer van vastgoed geen kerntaak is van de gemeente is het uitgangspunt dat de vastgoedportefeuille wordt beperkt tot het vastgoed dat nodig is voor het uitvoeren van beleidsmatig onderbouwde gemeentelijke taken. In de afgelopen jaren is daarom het nodige vastgoed afgestoten, waardoor er van stille reserves geen sprake meer is.

Wij beschouwen in elk geval de algemene weerstandsreserve als weerstandscapaciteit. Daarnaast is ook de algemene reserve grondexploitatie beschikbaar als weerstandscapaciteit, omdat deze reserve ook bedoeld is om risico's/tekorten op dat beleidsterrein op te vangen. De risico's van de grondexploitatie zijn onderdeel van de berekening van het totaal aan risico's dat we lopen.

De andere drie posten achten wij minder geschikt hiervoor, of omdat ze vooral een politieke afweging vergen, of omdat we deze nu niet concreet kunnen maken. Derhalve bedraagt de weerstandscapaciteit rond de € 30,8 miljoen.

Bedragen x € 1.000	Start-capaciteit	Bijboekingen	Afboekingen/ oormerkingen	Beschikbare capaciteit
Algemene weerstandsreserve	31.793		2.993	28.800
Algemene reserve grondexploitatie	5.229		3.096	2.133
Totale weerstandscapaciteit	37.022		6.089	30.933

De benodigde weerstandscapaciteit

Om de risico's van Gemeente Tiel in kaart te brengen is een risicoprofiel opgesteld. In dit risicoprofiel zijn alle bekende risico's betrokken, inclusief die met betrekking tot Sociaal Domein en de grondexploitatie.

In totaal zijn er meer dan 100 risico's in beeld gebracht. In tabel 5 achteraan deze paragraaf worden alleen de bekende tien risico's gepresenteerd die de hoogste bijdrage hebben aan de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit.

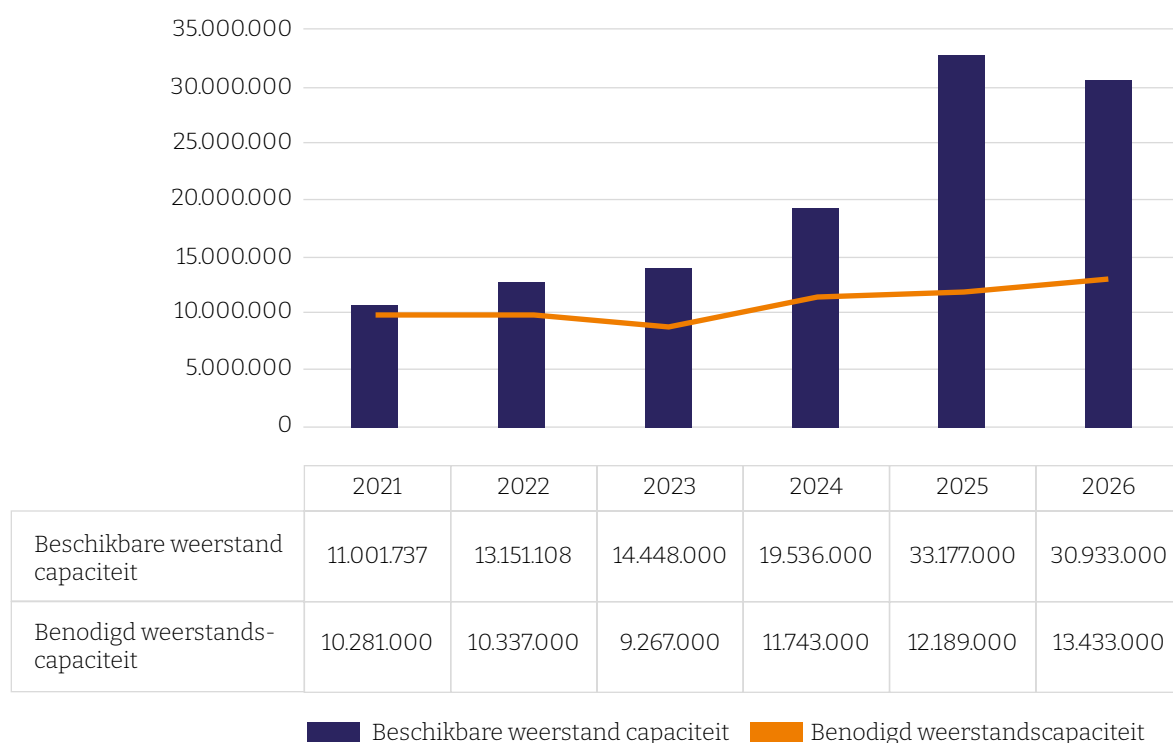
Op basis van de ingevoerde risico's is een risicosimulatie uitgevoerd. De risicosimu-

latie wordt toegepast omdat het reserveren van het maximale bedrag ongewenst en onnodig is. De risico's zullen immers niet allemaal tegelijk en in hun maximale omvang optreden.

Uit de simulatie volgt dat 90% zeker is dat alle risico's kunnen worden afgedekt met een bedrag van € 13.433.000 (= benodigde weerstandscapaciteit; was € 12.189.000 in begroting 2025).

In de onderstaande grafiek is het verloop van de totale weerstandscapaciteit weergegeven. Hierin is de beschikbare weerstandscapaciteit afgezet tegen de benodigde weerstandscapaciteit.

Begroet verloop totale weerstandcapaciteit



Berekening weerstandsratio

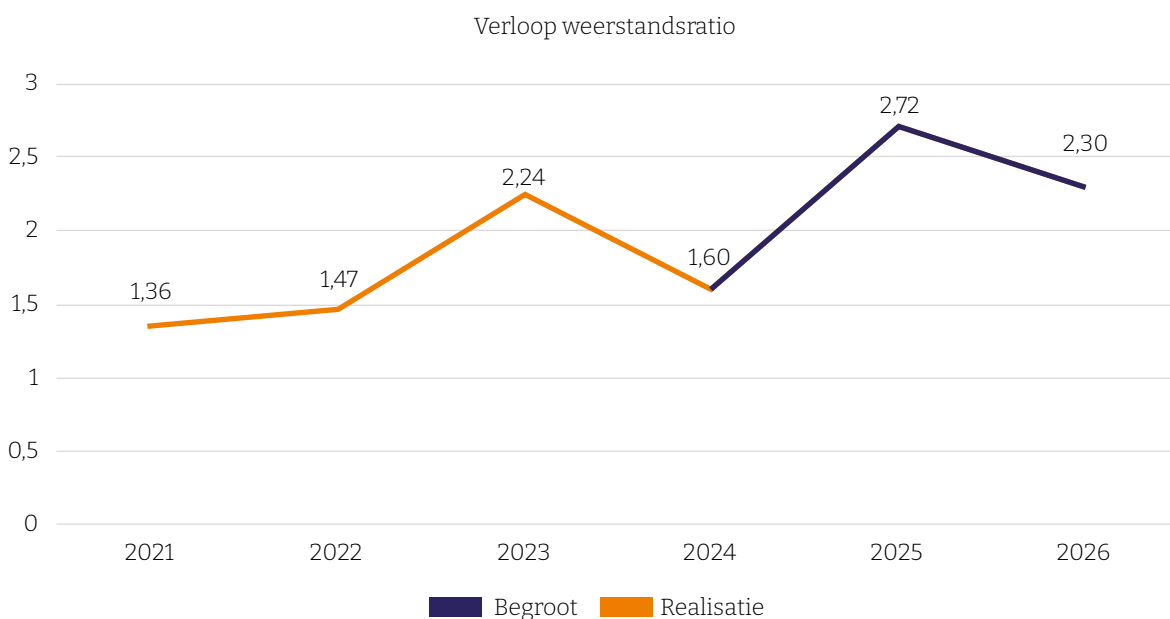
Om te bepalen of het weerstandsvermogen toereikend is, dient de relatie te worden gelegd tussen de financieel gekwantificeerde risico's en de daarbij gewenste en de beschikbare weerstandscapaciteit.

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}} = \frac{€ 30.933.000}{€ 13.433.000} = 2,30$$

De normtabel is ontwikkeld in samenwerking met de Universiteit Twente. Het biedt een waardering van het berekende ratio. De ratio voor het weerstandsvermogen van de gemeente Tiel valt in klasse A. Dit duidt op een uitstekend weerstandsvermogen.

Weerstand velden		
Waarderingscijfer	Ratio	Betekenis
A	>2.0	Uitstekend
B	1.4-2.0	Ruim voldoende
C	1.0-1.4	Voldoende
D	0.8-1.0	Matig
E	0.6-0.8	Onvoldoende
F	<0.6	Ruim onvoldoende

In onderstaande grafiek is het verloop van de ratio voor het weerstandsvermogen weergegeven. De gegevens tot en met 2024 zijn gebaseerd op werkelijke cijfers en vanaf 2025 zijn deze opgenomen op begrotingsbasis.



Financiële kengetallen

In dit onderdeel van de paragraaf worden de voorgeschreven financiële kengetallen opgenomen. Deze kengetallen zijn grotendeels gebaseerd op geprognosticeerde balansgegevens, die elders in de begroting is opgenomen. Naarmate het prognosejaar verder in de toekomst ligt, neemt de betrouwbaarheid van deze gegevens af. Met name het tempo van de investeringen en de wijze van financiering daarvan laten zich lastig nauwkeurig voorspellen.

We hebben de cellen gekleurd op basis van de normen die de provincie in haar toezicht kader hanteert:

- groen: categorie A
- oranje: categorie B
- rood: categorie C

Daarbij is groen het minst risicovol en rood het meest.

Kengetal	Rekening 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
1a. Netto schuldquote	49%	50%	61%	72%	73%	69%
1b. Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle leningen	47%	48%	59%	69%	71%	66%
2. Solvabiliteitsratio	30%	33%	29%	27%	27%	27%
3. Grondexploitatie	0%	0%	0%	0%	0%	0%
4. Structurele exploitatieruimte	5,67%	-0,12%	0,30%	0,84%	-0,21%	0,43%
5. Belastingcapaciteit	108%	108%	108%			

Toelichting:

Bovenstaande getallen moeten in onderlinge samenhang en met de weerstands-ratio worden beschouwd. Indien één of twee getallen minder gunstig zijn, maar de andere juist positief is, er over het algemeen weinig aan de hand. Pas wanneer een groot deel van de kengetallen oranje of rood kleurt is er reden tot zorg, waarbij wij tevens aangegeven dat het kengetal belastingcapaciteit subsidiair is aan de andere kengetallen.

1a. Netto schuldquote

De netto schuld weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente

ten opzichte van de totale baten. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie.

1b. Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle leningen

Om inzicht te verkrijgen in hoeverre sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven (netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen). Op die manier wordt duidelijk in beeld gebracht wat het aandeel van de verstrekte leningen is en wat dit betekent voor de schuldenlast. Een netto schuldquote onder

de 100% wordt als financieel gezond beschouwd.

De wijze waarop de netto schuldquote, gecorrigeerd voor de doorgeleende gelden, wordt berekend is gelijk aan de netto schuldquote, met dien verstande dat bij de financiële activa ook alle verstrekte leningen worden opgenomen en deelnemingen worden opgenomen.

We verwachten dat de netto schuldquote de komende jaren zal toenemen. Dit komt doordat nieuwe leningen moeten worden afgesloten om de lopende en toekomstige investeringen te kunnen financieren.

2. Solvabiliteitsratio

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Onder de solvabiliteitsratio wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het balanstotaal. Het eigen vermogen van een gemeente bestaat uit de reserves (zowel de algemene reserve als de bestemmings-reserves) en het resultaat uit het overzicht van baten en lasten.

Door de provincie wordt een ratio tussen 20% en 50% als matig gezien en onder de 20% als onvoldoende. Dat betekent dus dat Tiel een relatief lage solvabiliteit heeft. Dit wordt veroorzaakt door een relatief lage omvang van de reserves, met name afgezet tegen de omvang van de schulden.

3. Grondexploitatie

Grondexploitatie kan een forse impact hebben op de financiële positie van een gemeente. De boekwaarde van de voorraden grond is van belang, omdat deze

waarde moet worden terugverdiend bij de verkoop. Voor de berekening van dit kengetal worden de niet in exploitatie genomen gronden en de bouwgrond in exploitatie bij elkaar opgeteld en gedeeld door de totale baten uit de programmabegroting of jaarstukken en uitgedrukt in een percentage. Tiel heeft vrijwel geen bouwgronden in bezit, dit betekent dat dit risico zeer laag is.

4. Structurele exploitatieruimte

Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting wordt onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele lasten. Bij incidentele lasten of baten gaat het om eenmalige zaken die zich gedurende maximaal drie jaar voordoen. Om de structurele lasten en baten te bepalen worden de incidentele lasten en baten van de totale lasten en baten afgetrokken.

In de financiële begroting is het overzicht incidentele baten en lasten opgenomen. Omdat er meer incidentele lasten dan incidentele baten zijn is het structureel saldo hoger dan het totale saldo.

Voor de provincie geldt als norm dat óf in het begrotingsjaar óf in de meerjarenraming het percentage positief is. In deze begroting is het percentage positief.

5. Belastingcapaciteit

De ruimte die een gemeente heeft om zijn belastingen te verhogen wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten. Het COELO publiceert deze lasten ieder jaar in de Atlas van de lokale lasten. Onder de woonlasten worden verstaan de OZB en de rioolheffing en afvalstoffenheffing voor een woning met gemiddelde WOZ-waarde



in die gemeente. Dit wordt afgezet tegen de gemiddelde woonlasten in Nederland in het voorafgaande jaar.

De woonlasten in Tiel liggen hoger dan het landelijk gemiddelde. Binnen de regio behoort Tiel tot de gemeenten met de laagste woonlasten.

Conclusie

Uit deze paragraaf blijkt dat het weerstandsvermogen in goed evenwicht is t.o.v. de risico's.

De weerstandsratio is momenteel 2,30 Dit wordt door de provincie gewaardeerd met het label A-uitstekend. In de begroting 2025 lag dit nog op 2,72. De daling doet echter niets af aan de kwalificatie uitstekend.

De daling hangt samen met drie keuzes:

- de reservering van € 9 miljoen voor het Toekomstfonds;

- het inzetten van € 2 miljoen uit de vrije ruimte van de algemene reserve om de begroting 2026 en 2027 sluitend te maken;
- het actief deelnemen in grondexploitatie waardoor het financiële risico vergroot waardoor de weerstandscapaciteit toeneemt

De financiële kengetallen -die in samenhang moeten worden gezien- geven een vrij stabiel beeld. Het belangrijkste kengetal, de structurele exploitatieruimte, is beter dan in de meerjarenbegroting 2025-2028.

In deze begroting gaan we ervan uit dat onze uitgaven en investeringen op hetzelfde peil blijven.

Wat betreft de belastingcapaciteit behoren we tot de middenmoot van de gemeenten in Nederland. In de regio zijn onze lasten nog steeds laag.

Bijlage: top 10 risico's

Omschrijving		Kans van optreden	Maximaal financieel gevolg	Invloed op WV
1	Tekorten toekomstige grondexploitaties	50 %	€ 6.000.000	16,12%
2	Onvoldoende externe middelen voor 3e ontsluitingsweg	30 %	€ 5.000.000	7,95%
3	Onvoldoende middelen voor Integraal Huisvestingsplan Onderwijs	50 %	€ 2.500.000	6,72%
4	Financieel ravijn vanaf 2028 kan niet worden opgevangen	50 %	€ 2.000.000	5,27%
5	Planschadeclaim	50 %	€ 1.900.000	5,11%
6	Ramingen IBOR onvoldoende t.o.v. werkbe-groting Avri	70 %	€ 500.000 structureel	4,73%
7	Verduurzaming gemeentelijke gebouwen	70%	€ 1.000.000	3,70%
8	Geen overschot op ontvangen rijksvergoe-ding bijstandsverlening (Buig)	30 %	€ 700.000 structureel	2,83%
9	Groter beroep op voorziening Jeugdwet	50 %	€ 1.000.000	2,67%
10	Onvoldoende middelen om beheerplannen openbare ruimte te kunnen uitvoeren	50 %	€ 1.000.000	2,67%

3. Onderhoud kapitaal-goederen

Inleiding

De gemeente Tiel heeft een groot vermogen geïnvesteerd in kapitaalgoederen in de vorm van wegen, riolering, groen, civiele kunstwerken, gebouwen, etc. Het onderhoud van deze kapitaalgoederen is van groot belang voor het zo goed mogelijk functioneren van de gemeente op verschillende beleidsterreinen zoals veiligheid, vervoer, recreatie, onderwijs en welzijn.

Het onderhoud van de kapitaalgoederen is vastgelegd in beleid- en beheerplannen. Met de vastgestelde beheerplannen voor wegen, groen, openbare verlichting en begraafplaatsen voldoen we aan de eisen van de Provincie ten aanzien van de verantwoording voor besteding van budgetten. In deze paragraaf wordt per onderwerp ingegaan op het beleidskader, de ontwikkelingen en de bijbehorende financiële consequenties.

Openbare ruimte

Begraafplaatsen en gedenkparken

a. Beheerplan

Naam	Status	Jaar vaststelling
Beheerplan begraafplaatsen 2023-2026	Vastgesteld	2024

b. Kengetallen

Groentype	Hoeveelheid	
Gras	168	are
Cultuurlijke beplanting	61	are
Hagen	30	are
Natuurlijke beplanting	2	are
Totaal	261	are

De bomen op de begraafplaatsen horen budgettair bij openbaar groen. De aantallen zijn genoemd bij groen.

c. Beleidskader

Het beleidskader voor de begraafplaatsen is:

- Ontwikkel- en beheervisie begraafplaatsen gemeente Tiel 2010-2020
- Verordening op het beheer en gebruik van de gemeentelijke begraafplaatsen 2018
- Uitvoeringsbesluit gemeentelijke begraafplaatsen gemeente Tiel 2015
- Verordening op de heffing en invordering van lijkbezorgingsrechten 2018
- Activeringsplan begraafplaats Ter Navolging 2015-2025
- Beheerplan begraafplaatsen 2023-2026

d. Beleidsontwikkelingen

e. Praktische ontwikkelingen

Concrete projecten uit het beheerplan worden voorbereid en in uitvoering gebracht.

Civiele kunstwerken

a. Beheerplan

Naam	Status	Jaar vaststelling
Beleidsplan civiele kunstwerken	concept	2024(verwacht)

b. Kengetallen

Onderdeel	Hoeveelheid	
Beschoeiingen	2957	m
Bruggen (langzaam verkeer)	54	st
Bruggen (gemengd verkeer)	21	st
Coupures (langzaam verkeer)	2	st
Coupures (gemengd verkeer)	1	st
Geluidwerende voorziening	508	m
Grondkeringen	3610	m
Steigers	2	st
Stuwen	5	st
Tunnels (langzaam verkeer)	5	st
Tunnels (gemengd verkeer)	2	st
Viaducten (gemengd verkeer)	6	st

c. Beleidskader

Beleidsplan civiele kunstwerken 2021 - 2024

d. Beleidsontwikkelingen

Op basis van de laatste inspectie wordt dit beleids- en beheerplan geactualiseerd, verwachte vaststelling in 2024.

Voor 2026 wordt een integraal beleids- en beheerplan opgesteld voor alle kapitaalgoederen (assets) in de openbare ruimte. Hierbij zullen de bestaande beleidsplannen geactualiseerd worden en ontbrekende beleidsplannen opgesteld worden.

e. Praktische ontwikkelingen

De twee coupures in de dijk zijn in het proces van de dijkversterking overgedragen aan het waterschap.

Groen/Bomen

a. Beheerplan

Naam	Status	Jaar vaststelling
Groenbeheerplan 2023-2026	Vastgesteld	2024

b. Kengetallen

Groentype	Hoeveelheid	
Bomen	16.439	st
Gras	19.755	are
Cultuurlijke beplanting	1.630	are
Hagen	191	are
Natuurlijke beplanting	4.057	are
Totaal	25.633	are

De bomen op de begraafplaatsen en sportterreinen horen budgettair bij openbaar groen. De aantallen zijn genoemd bij groen.

c. Beleidskader

Het op orde houden en/of brengen van het openbaar groen

- Groenstructuurplan 2005
- Nota uitgangspunten groenbeheer 2005
- Nota onderhoudskwaliteit openbaar groen 2005
- Bomenbeleidsplan 2005
- Bomenverordening 2014
- Visie restgroen 2016
- Groenbeheerplan 2023-2026

d. Beleidsontwikkelingen

e. Praktische ontwikkelingen

Op basis van de beheerplannen en het Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan (VGRP) wordt het Jaarprogramma Openbare Ruimte (JOR) voor 2024 en 2025 opgesteld. Daar waar mogelijk worden projecten integraal met alle disciplines afgestemd. Zo ook voor het onderdeel groen en bomen. Daarnaast zullen groenrenovaties ook separaat worden uitgevoerd.

Meubilair (weg en ander)

a. Beheerplan

Naam	Status	Jaar vaststelling
Beheerplan verkeerstekens en straatmeubilair 2023-2026	concept	2025 (verwacht)

b. Kengetallen

Onderdeel	Hoeveelheid	
Zitbanken & picknickbanken	523	st
Afvalbakken (ook in HUP met dispenser)	640	st
Hekwerk (bv. bij HUP (draadmat, schapengaas))	17.922	m ¹

c. Beleidskader

- De Begaanbare stad
- Tiel Fietsvriendelijk
- Actieplan mobiliteit 2024-2025

d. Beleidsontwikkelingen

Het beheerplan is in ontwikkeling.

e. Praktische ontwikkelingen

Openbare verlichting

a. Beheerplan

Naam	Status	Jaar vaststelling
Beheer openbare verlichting 2023-2027	Vastgesteld	2024

b. Kengetallen

Onderdeel	Hoeveelheid	
Lichtmasten	8.887	st
Armaturen	9.224	st
Lampen	9.334	st
Stuur- en verdeelkasten	13	st

c. Beleidskader

Het doel van het beleid voor het onderhoud van de openbare verlichting is:

- Zorgen dat de (weg)gebruiker veilig gebruik kan maken van de wegen, fiets- en voetpaden.

d. Beleidsontwikkelingen

e. Praktische ontwikkelingen

Op basis van een inventarisatie is er grootschalige vervangingsacties opgestart om de installatie de komende jaren weer op orde te brengen en de onderhoudskosten daarvan beheersbaar te houden. Ca 30% van de armaturen zijn vervangen door LED-armaturen.



Riolering en stedelijk water

a. Beheerplan

Naam	Status	Jaar vaststelling
Gemeentelijk Rioleringsplan Tiel 2023-2026	Vastgesteld	2024

b. Kengetallen

Onderdeel	Hoeveelheid	
Gemengde- en vuilwaterriolering	186	km
Hemelwaterriolering	61	km
Persleidingen	37	km
Drainageleidingen	29	km
Totaal	313	km
Wadi's	228	are
Totaal	228	are
Minigemalen	193	st
IBA (individuele behandeling afvalwater)	6	st
Vuilwaterrioolgemalen	9	st
Hemelwatergemalen	4	st
Grondwatergemaal	1	st
Randvoorzieningen (bergbezinkbassins)	8	st
Externe overstorten gemengd	29	st
Externe overstorten hemelwater	31	st
Uitlaat hemelwater	8	st
Duikers	51	st
Totaal	340	st

c. Beleidskader

Gemeentelijk Rioleringsplan Tiel 2019-2022 (inclusief kostendekkingsplan).

d. Beleidsontwikkelingen

Met de komst van de Omgevingsvisie en het Omgevingsplan, wordt het beleid uit het GRP voortaan geactualiseerd via deze verplichte Omgevingswet documenten.

e. Praktische ontwikkelingen

Spelen

a. Beheerplan

Naam	Status	Jaar vaststelling
Beheerplan Spelen 2023-2026	Concept	2025 (verwacht)

b. Kengetallen

Onderdeel	Hoeveelheid	
Speelplekken (beheer gemeente)	28	st
Speelplekken (overgedragen)	40	st
Trapvelden	10	st
Actieve joppen	13	st
Beweeg en natuurspeelplek (Cool Nature)	1	St
Totaal	92	st
Elementenverharding	2.679	m ²
Gesloten verharding	7.202	m ²
Halfverharding	1.272	m ²
Kunstgras	565	m ²
Rubbertegels	160	m ²
Zand	8.366	m ²
Rubberen grasdoorgroeitegels	20	m ²
Speeltoestellen	575	st

c. Beleidskader

Beheerplan spelen (concept)

Beleids- en uitvoeringsplan Wijken voor Spelen

d. Beleidsontwikkelingen

e. Praktische ontwikkelingen

De overdracht van speelplekken richting bewonersinitiatieven wordt structureel voortgezet.

Wegen

a. Beheerplan

Naam	Status	Jaar vaststelling
Beheerplan Wegen 2023-2026	Concept	2023

b. Kengetallen

Verhardingstype	Hoeveelheid	
Cementbeton	18.935	m ²
Dicht asfaltbeton	734.532	m ²
Elementen	1.390.274	m ²
Oppervlakbehandeling	152.522	m ²
Overige	55.865	m ²
Zeer open asfaltbeton	15.079	m ²

c. Beleidskader

Het doel van het beleid voor het onderhoud van de verhardingen is:

Zorgen dat de weggebruiker veilig gebruik kan maken van de wegen, fiets- en voetpaden.

Zorgen voor goed bruikbare en voldoende comfortabele verhardingen.

d. Beleidsontwikkelingen

e. Praktische ontwikkelingen

In het beheerplan is inzichtelijk gemaakt dat de onderhoudsachterstand 25,8% van het totale areaal bedraagt. Daarnaast is inzichtelijk gemaakt hoe we de komende jaren op deze onderhoudsachterstand in gaan lopen m.b.v. de beschikbare middelen. We herijken de beheerplannen om de twee jaar om het inlopen op de achterstanden te monitoren.

Financieel overzicht beheerkader

Discipline	Uitvoeringsbudget (incl. DVO Avri)
Begraafplaatsen en gedenkparken	407.000
Civiele kunstwerken	184.000
Groen/bomen	2.936.000
Meubilair (straat en verkeer)	870.000
Openbare verlichting	355.000
Riolering en stedelijk water	982.000
Spelen	70.000
Wegen	1.993.000
Totaal	7.797.000

Planning projecten

Project	Jaar uitvoering	Bedrag (x € 1.000)
Herinrichting en onderhoud Nieuwe Tielseweg (Oost/West)	2024-2027	6.912
Rioolvervangings Roos Vosstraat	2026	968
Rioolvervangings Jhr. A.W. van Borsselestraat Wadenhoien	2026	501
Inrichting fietsvoorziening Passewaayse Hogeweg (inclusief omzetten persiool naar vrijverval afhandeling van onderzoek)	2026	1.396
Aanpassing rotonde Schaarsdijkweg	2026	400
Aanpassing rotonde Havendijk-Grotebrugse Grintweg	2026	70
Baggerwerkzaamheden Glashaven (en beschoeiing), veerstoep, Waalhaven	2025-2026	650
Reconstructie kruising Papesteeg/Teisterbantlaan (rotonde)	2025 e.v.	1.892
Revitalisering Wadenhoienlaan e.o. Tiel-West)	2025 e.v.	8.905
Revitalisering Binnenstad (centrum)	2025-2027	8.220
Rioolvervangings Gasthuislingelaan	2026	864
Rioolvervangings Stationsweg-Stationsplein	2027	804
Herinrichting en onderhoud Inundatiekanaal (Tiel-West)	2026	568
Rioolvervangings en vergroening Thorbeckestraat	2026	780
Rioolvervangings Daver	2026	188
Rioolvervangings Mr. A. Pijnacker Hordijkstraat	2026	435
Watermaatregelen Vogelbuurt	2025	675
peelplaats Hertog Arnoldstraat	2025-2026	257
Herinrichting Teisterbantlaan	2026	786
Rioolvervangings Dr. Asjeslaan e.o.	2027	3.000
Watermaatregelen De Praam	2026	300
Watermaatregelen De Hennepe	2026	307
Saneren fietspadpaaltjes	2025	50
Parkeervoorzieningen Goudenregenstraat	2026	Veilingkwartier

Maatschappelijk vastgoed

a. Kengetallen

Categorie	Aantal objecten	Aantal m2 BVO	Programma
Eigen huisvesting	6	8.236	Bedrijfsvoering
Onderwijs (economisch)	29	66.147	3 Mens en samenleving
Sport en recreatie	10	11.431	3 Mens en samenleving
Kunst en cultuur	5	9.303	2 Vitale stad
Welzijn en zorg	7	2.854	2 Vitale stad
Opvang vluchtelingen	3	3.340	2 Vitale stad
Multifunctioneel	2	2.694	3 Mens en samenleving en 1 Leefomgeving
Parkeergarages	1	17.117	1 Leefomgeving
Wonen	6	938	2 Vitale stad
Overig	20	7.531	1 Leefomgeving en 2 Vitale stad
Totaal	89	124.591	

De categorie “overige” bevat vooral baarhuisjes, kerken en kerktorens.

Het gemeentelijk vastgoed bestaat uit een relatief klein deel uit erfgoed, namelijk 10,8% van het aantal objecten.

Van het aantal panden staat 5% leeg. Het betreft met name recent aangekochte kerken en te slopen panden hetgeen te maken heeft met (nog) geen bestemming en sloop van het pand.

b. Beleidskader

Het beleidskader voor maatschappelijk vastgoed is:

- Naar een nota Vastgoedbeleid Gemeente Tiel, vastgesteld door de raad op 14 oktober 2020.
- Integraal huisvestingsplan onderwijshuisvesting (IHP), vastgesteld door de raad op 31 mei 2023
- Verordening voorzieningen huisvesting Onderwijs gemeente Tiel 2016, vastgesteld door de raad op 26 oktober 2016
- Sport- en beweegbeleid, vastgesteld door de raad op 15 december 2021

c. Beleidsontwikkelingen

- Uitvoeringsplannen en businesscases IHP

4. Financiering

Inleiding

De uitgaven en inkomsten van de gemeente lopen niet synchroon in de tijd. Soms leent de gemeente geld om tijdig betalingen te kunnen verrichten en soms heeft ze (tijdelijk) overtollige liquide middelen. Al deze geldstromen lopen via de treasuryfunctie, die de gemeente bij de Bedrijfsvoeringsorganisatie West-Betuwe heeft ondergebracht.

De uitvoering van de financieringsfunctie vindt plaats binnen de kaders die zijn vastgelegd in de Wet financiering decentrale overheden, afgekort Wet fido. In deze wet zijn regels opgenomen voor de inrichting en uitvoering van de treasuryfunctie bij de decentrale overheden. Op basis van deze regelgeving heeft de gemeente twee belangrijke instrumenten op het gebied van de treasury.

Ten eerste staan de spelregels en verantwoordelijkheden voor een goede uitvoering van de treasuryfunctie in het treasurystatuut. Dit statuut is geschreven om zoveel mogelijk de financiële risico's te beperken.

Ten tweede wordt jaarlijks bij zowel de begroting als de jaarrekening een financieringsparagraaf geschreven. In deze paragraaf komt het concrete beleid aan de orde, waarbij in de begroting de nadruk wordt gelegd op de plannen voor de toekomst en in de jaarrekening een verantwoording van het afgelopen jaar.

Rentevisie

Bij het nemen van beslissingen in het kader het aantrekken van geldmiddelen is het van belang dat de actuele ontwikkelingen op zowel de geld- als de kapitaalmarkt nauwlettend worden gevolgd. Als informatiebronnen zijn gebruikt de Bank Nederlandse Gemeenten, rentevisies van andere (grotere) financiële instellingen, beleid ECB en FED.

Op basis van deze visies kan in het algemeen het volgende over de rentevisie worden opgemerkt (stand van zaken medio augustus 2025).

De Europese Centrale Bank heeft in 2024 en 2025 diverse malen de beleidsrente met telkens in stappen van 0,25% verlaagd tot het huidige niveau van 2,00%. Daar het inflatiecijfer op of zeer dicht tegen het gewenste niveau op Europees van 2,00% aanligt, is de verwachting dat in het komende jaar de rente nog licht wordt verlaagd richting een "neutraal niveau" van 1,50%. De verwachting van financieel analisten is dat de kapitaalmarktrente een zijwaartse tot eventueel licht dalende trend laat zien, mede door een vertragende economische groei, in de eurozone wordt een bbp-groei van 1,1% voorzien.

Nederland loopt mee met deze rentetarieven ondanks het gegeven dat het inflatiecijfer in Nederland nog boven de gewenste 2,00% ligt. voor 2026 wordt verwacht dat dit daalt naar 2,30%.

Op basis hiervan is de verwachting dat de lange rentetarieven het komend jaar op een iets lager niveau uitkomen. De analisten van de meeste financiële instellingen verwachten dat de rente van de tienjaars marktrente (euroswap) op 2,70% tot 2,90% uit zal komen

Voor de korte rente is als meetpunt de driemaands Euribor aangehouden. De verwachting is dat dit percentage in 2026 tussen de 2,10% en 2,20% zal schommelen. Voor het jaar 2027 zal de 3 maands euribor zich tussen de 1,90% en 2,00% bewegen.

Resumerend kan worden aangenomen dat de renteverwachting is dat de rentes voor de korte (< 1 jaar) en middellange termijn licht zullen gaan dalen. De rente voor de lange termijn (vanaf 10 jaar), zal zich waarschijnlijk zijwaarts bewegen.

Als waarschuwing moet worden gegeven dat oplopende geopolitieke spanningen en onverwachte aangekondigde handelstarieven deze verwachting kunnen verstoren.

Risicobeheer

Renterisicobeheer

Onder renterisicobeheer wordt verstaan de onzekerheid over de hoogte van toekomstige rente uitgaven en –inkomsten. Voor de beheersing van de renterisico's gelden een aantal concrete richtlijnen.

1. Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet geeft de maximale toegestane omvang van de kortlopende schuld aan. Als “kort” wordt aangemerkt leningen met een termijn van maximaal 364 dagen. Over “kort” geld wordt in een normale geldmarktsituatie een lagere rentevergoeding betaald dan over “lang” geld. De

kasgeldlimiet is bedoeld om de gemeente te behoeden voor het risico, dat de rentelasten opeens fors stijgen, omdat de rente voor “kort” geld sterk kan fluctueren. Door tijdig de “kort” geld-positie te consolideren in “lang” geld ontstaat er meer zekerheid over de op langere termijn te betalen rente. De Wet financiering decentrale overheden staat een kasgeldlimiet toe van 8,5% van het begrotingstotaal. Voor 2026 betekent dit een limietbedrag van afgerond € 17 miljoen voor “korte” financiering.

Wanneer de gemeente de kasgeldlimiet voor het derde achtereenvolgende kwartaal overschrijdt, moet een plan ter goedkeuring aan de toezichthouder, de provincie Gelderland, worden voorgelegd waarin staat hoe en binnen welke termijn de overschrijding ongedaan wordt gemaakt. Er is geen reden om aan te nemen dat de gemeente in 2026 deze limiet gaat overschrijden.

Voor 2026 is de verwachting dat de huidige rentecurve een “normale” curve zal blijven, dat wil zeggen dat kort geld goedkoper is en blijft t.o.v. (middel)lang geld.

2. Renterisiconorm

De renterisiconorm heeft als doel om het renterisico bij herfinanciering te beheersen. De renterisiconorm houdt in dat de jaarlijkse verplichte aflossingen en renteherzieningen niet meer mogen bedragen dan 20% van het begrotingstotaal met een minimum van € 2,5 miljoen. Bedoeling van de normering is om de gemeente tot een zodanige opbouw van de leningenportefeuille te komen, dat het renterisico uit hoofde van de renteaanpassingen en herfinanciering van leningen in voldoende mate wordt beperkt.

Kortom; het komen tot een spreiding in de leningenportefeuille op een manier dat herfinanciering (tegen een hoger rentepercentage) niet leidt tot ongewenst hogere

rentelasten. Hiermee wordt een kader geboden bij de beoordeling van het financieringsbeleid.

Renterisiconorm en renterisico vaste schulden per 1-1 (bedragen x € 1.000)	2026	2027	2028	2029
Begrotingstotaal	197.616	194.303	191.646	191.756
Vastgesteld percentage	20%	20%	20%	20%
Renterisiconorm	39.523	38.861	38.329	38.351
Maximaal risico op vaste schuld	7.829	9.329	10.129	10.629
Ruimte (+) / Overschrijding (-)				

De inschatting van risico's is gebaseerd op de verwachte rente- en aflossingsverplichtingen van de komende jaren.

3. Renteschema

Om er voor te zorgen dat in de begroting en verantwoording de totale rentelasten

inzichtelijk zijn, is in het Besluit begroting en verantwoording (BBV) opgenomen dat de paragraaf financiering in ieder geval inzicht geeft in de wijze waarop rente aan investeringen, grondexploitaties en taakvelden wordt toegerekend met behulp van de (omslag)rente.

Rente toerekening 2026 (bedragen x € 1000)	
De externe rentelasten over korte en lange financiering	1.216
De externe rentebaten (idem)	-/- 211
Saldo rentelasten en rentebaten	1.004
De rente die aan de facilitaire grondexploitaties (kostenverhaal) moet worden doorberekend	-/- 0
De rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	-/- 0
De rentebaat van doorverstrekte leningen indien daar een specifieke lening voor is aange-trokken (= projectfinanciering), die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	+/+ 0
Aan taakvelden toe te rekenen externe rente	1.004
Rente over eigen vermogen	+/+ 0
Rente over voorzieningen	+/+ 0
Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente	1.004
De aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)	-/- 1.810
Renteresultaat op het taakveld Treasury	-806

De gemiddelde rentelast van de portefeuille vaste geldleningen in 2025 is 1,21%. Het investeringsniveau is in 2026 groter dan 20 miljoen en het feit dat het percentage van de langlopende rente voor nieuwe leningen ruim boven de 1,21% zal liggen is de reële verwachting dat dit percentage in 2026 zal stijgen naar 1,48%. Het aantrekken van nieuwe leningen zal bij realisatie van het begrote investeringsniveau noodzakelijk zijn.

Koersrisicobeheer

Koersrisico's bij beleggingen in aandelen worden beperkt door de bepalingen in de Wet financiering decentrale overheden,

die uitzettingen in de vorm van aandelen, anders dan het deelnemen in ondernemingen uit hoofde van de publieke taak, niet toestaan.

De gemeente beschikt niet over aandelen van beursgenoteerde ondernemingen en loopt als zodanig geen risico's. Wel neemt de gemeente deel in het aandelenvermogen van de N.V. Bank Nederlandse Gemeenten en in de aandelen Vitens, daarnaast participeert de gemeente in een PPS samen met BPD Ontwikkeling. Het risico op waardeverlies van onderstaande deelnames wordt als beperkt ingeschat.

Omschrijving	Kredietrisico	Boekwaarde per 31-12-2025 (bedragen x € 1.000)
NV BNG Bank	AAA	92
Vitens	Geen rating	43
GEM Veilingterrein	Geen rating	8.500
Totaal		8.635

Kredietrisicobeheer

Kredietrisicobeheersing richt zich op de kredietwaardigheid (en dus het risicoprofiel) van de tegenpartijen bij financiële transacties. Kredietrisico's kunnen zich op twee manieren manifesteren. Ten eerste is er het directe risico dat wordt gelopen uit hoofde van door de gemeente gedane uitzettingen (verstrekke geldleningen en beleggingen). Gelet op de bepalingen met betrekking tot Schatkistbankieren zijn nieuwe externe beleggingen niet meer

mogelijk. Het uitzetten van geldmiddelen kan daardoor alleen nog maar plaatsvinden in 's Rijks Schatkist of bij andere decentrale overheden.

Nieuwe leningen aan woningbouwcorporaties worden niet meer verstrekt. Wel worden, samen met het Waarborgfonds Sociale Woningbouw, door de gemeente garanties verstrekt op leningen die de corporaties aangaan.

Verstrekte geldleningen (bedragen x € 1.000)	Stand per 1-1-2026	Aflossing 2026	Opname 2026	Stand per 31-12-2026	Rente gemiddeld
SvN	2.953	0	750	3.703	
Verenigingen/stichtingen	347	25		322	
Hypotheken personeel	271	45		226	4,875%
Totaal	3.571	70		4.255	

Daarnaast is een kredietrisico verbonden aan gemeentelijke leningen en garanties, die de gemeente heeft verstrekt c.q. afgegeven aan lokaal opererende organisaties. Op deze leningen loopt de gemeente kredietrisico's. Grootste onderdeel van de verstrekte garanties vormt de achtervangfunctie voor de woningcorporaties en particuliere woningbouw. Daarbij wordt de gemeente pas aangesproken als de sector

zelf en het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW) hun verplichtingen niet nakomen. Dit is tot op heden nog niet voorgekomen. Het risico wordt daarmee gering geacht. De portefeuille voor particuliere woningbouw wordt langzaam afgebouwd, omdat die achtervangpositie is overgenomen door de Nationale Hypotheekgarantie (NHG).

Gegarandeerde geldleningen (bedragen x € 1.000)	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026
Particuliere woningbouw	57.688	53.500	49.500
Woningbouwcorporaties	86.812	86.812	86.812
Gemeente als achtervang	144.500	140.312	136.312
Culturele-/sportverenigingen	150	145	140
Lening personeel	264	188	136
Gemeente als directe risicodragers	414	333	276
Totaal gegarandeerde geldleningen	144.914	140.645	136.588

Financiering

Vaste leningen

In het onderstaand overzicht wordt een beeld geschetst van het verloop van de vaste leningenportefeuille voor het jaar 2026.

Mutaties in portefeuille (bedragen x € 1.000)	Bedragen	Rentepercentage
Stand per 1 januari 2026	90.379	-/-0,07% - 4,10%
Nieuwe leningen	15.000	3,00%
Reguliere aflossingen	7.829	
Vervroegde aflossingen	0	
Stand per 31 december 2026	97.550	

Het al dan niet aantrekken van geld hangt af van het verloop van kasstromen in de gemeente en het verschil tussen inkomsten en uitgaven. De financieringsbehoefte van de gemeente wordt bepaald door het verloop van verschillende kasstromen: liquiditeitsverloop vanuit de exploitatie, meerjarig investeringsplan, liquiditeitsverloop binnen grondexploitaties en herfinanciering van aflopende leningen.

Relatiebeheer

Met de huisbankier BNG Bank vindt periodiek overleg, waarbij aandacht wordt besteed aan eventuele nieuwe ontwikkelingen. Ook het contract dat de gemeente met de BNG Bank N.V. heeft wordt dan tegen het licht gehouden, waarbij de nadruk ligt op inhoudelijke bepalingen en concurrerende condities.

Kasbeheer

1. Geldstroombeheer

De geldstromen lopen hoofdzakelijk via de BNG Bank. De saldi op de rekeningen bij de ABN/AMRO worden periodiek overgeboekt naar de hoofdrekening van de BNG Bank. Doel is om -waarbij mogelijk- alle bankzaken via de BNG te laten verlopen en daar waar mogelijk rekeningen bij overige bankinstellingen op te zeggen, om hiermee de administratieve last te verkleinen.

De gemeente streeft naar een liquiditeitsprognose die éénmaal per maand wordt geactualiseerd. De grootste onzekerheden inzake inkomende en uitgaande geldstromen volgen uit de investeringen in infrastructurele projecten.

Intern liquiditeitsbeheer

Liquiditeitenplanning (bedragen x € 1.000)	2026	2027	2028	2029
Uitgaven				
Reguliere exploitatie	196.588	192.575	191.646	191.168
Investerings	37.216	32.700	12.435	474
Grondexploitatie	530	1.524	2.336	2.336
Aflossing leningen	7.829	9.329	10.129	10.629
Totaal uitgaven	242.078	236.128	216.546	204.607
Inkomsten				
Reguliere exploitatie	197.673	190.524	189.139	189.796
Grondexploitatie	497	1.492	2.303	2.303
Aflossing leningen	6	1	9	1
Totaal inkomsten	198.119	195.796	193.332	194.060
Saldo	-43.959	-40.332	-23.214	-10.547

Bij daadwerkelijke financieringsbehoefte zal dit worden ingevuld met kortlopende of langlopende leningen.

2. Schatkistbankieren

De wet schatkistbankieren schrijft voor dat overtollige middelen dagelijks worden afgeroomd naar een rekening bij de schatkist van het Rijk. Het Ministerie van Financiën heeft een drempelbedrag vastgesteld dat op de rekening courant van de eigen bank mag blijven staan. Het drem-

pelbedrag is het maximale bedrag dat een decentrale overheid dagelijks, over een heel kwartaal bezien, buiten de schatkist mag aanhouden. Deze drempel bedraagt per 1 juli 2021 2% van het begrotingstotaal.

Conform de regelgeving wordt er bij jaarrekening verantwoording afgelegd over het totaal aan middelen dat per kwartaal buiten de schatkist is gehouden. De verwachting is dat in 2026 aan de drempel wordt voldaan.

5. Bedrijfsvoering

5.1 Robuust financieel beleid

Wat willen we bereiken?

Financieel staan we er beter voor ten opzichte van eerdere jaren. De meerjarenbegroting wordt voor het jaar 2025 sluitend aangeboden. Met het vaststellen van de Voorjaarsnota Rijk 2025 is het zogenoemde ravijnjaar, dat aanvankelijk in 2026 werd verwacht, deels verschoven naar 2028. Met het aanvaarden van een pakket aan ombuigingen is het mogelijk om een sluitende meerjarenbegroting aan te bieden.

De jaarstukken 2024 zijn wederom voorzien van een goedkeurende accountantsverklaring. De afgelopen jaren had Tiel grote uitdagingen en een beperkt huishoudboekje. Met sober en doelmatig beleid is een positieve trend in gang gezet. Nog steeds betekent dat zorgvuldige keuzes maken, prioriteiten stellen, soms ook 'nee' durven zeggen en samen kijken wat wel mogelijk is. We blijven scherp aan de wind varen als het om geld draait.

Wat gaan we ervoor doen?

	Actie	Jaar
5.1.1	De ambities en speerpunten van het coalitieakkoord 2022-2026, aangevuld met actiepunten uit de perspectievennota's en nieuw beleid, vertalen we in de programmabegroting 2023 en volgende jaren. De programmabegroting is een inhoudelijke en financiële uitwerking van onze plannen. We realiseren ons dat we prioriteiten moeten stellen en programmeren onze ambities over de volledige bestuursperiode.	C
5.1.2	We gaan voor een sluitende meerjarenbegroting. We durven keuzes te maken en realiseren ons dat de wensen voor onze stad altijd groter zijn dan onze gemeentefinanciën.	C
5.1.3	Om onze ambities te verwezenlijken, zoeken we actief naar subsidies en sponsors. We investeren hiervoor in onze ambtelijke organisatie.	C

C = continu proces

Beleidsontwikkelingen en relevante kaders

Sluitende meerjarenbegroting 2026

Voor het jaar 2026 hebben we een structureel sluitende begroting. Deze begroting is zelfs iets ruimer is dan wat de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) aan gemeenten adviseert om als sluitende begroting voor de jaren 2026 en 2027 aan te bieden.

Onze financiële positie is sterk afhankelijk van het Rijk. Actuele voorbeelden hiervan zijn de middelen voor de Jeugdzorg en de mate van compensatie voor loon- en prijs-

ontwikkelingen waarvoor het Rijk vaak wel incidentele, maar geen structurele middelen beschikbaar stelt.

Een nieuwe factor in dit kader is de ontwikkeling van het Bruto Nationaal Product (BNP).

Voor overige financiële beleidsontwikkelingen verwijzen we naar de financiële beschouwingen.

Relevante (lokale) kaders

- Financiële verordening 2023
- Treasurystatuut 2017



Hoe gaan we het meten?

Zie financiële kengetallen in paragraaf Weerstandsvermogen.

Met wie werken we samen?

Belastingsamenwerking Rivierenland (BSR)

Het heffen en innen van belastingen gebeurt in een dynamische en voortdurend veranderende omgeving. Recente maatschappelijke gebeurtenissen, zoals de kinderopvangtoeslagaffaire en de aanhoudende oorlog in Oekraïne, benadrukken de noodzaak van een zorgvuldige en sociaal verantwoorde benadering.

Belastingsamenwerking Rivierenland speelt hierop in door waar noodzakelijk over te gaan op het sociaal invorderen van gemeentelijke- en waterschapsbelastingen en relevante informatie - binnen de wettelijke kaders - te delen met haar deelnemers.

Deze aanpak blijkt niet alleen maatschappelijk wenselijk, maar ook effectief. Sociaal invorderen leidt aantoonbaar tot hogere belastingopbrengsten.

Tegen de achtergrond van toenemende complexiteit, druk op kostenbeheersing en kwetsbaarheid binnen onderdelen van het takenpakket, oriënteert Belastingsamenwerking Rivierenland zich nadrukkelijk op volumegroei vanuit het principe van schaalgrootte. In dat kader is per 1 januari 2025 de gemeente Gorinchem toegetreden als deelnemer.

Belastingsamenwerking Rivierenland blijft zich richten op erkenning door de Waarderingskamer als een consistent goed

presterende WOZ-uitvoerder. Momenteel wordt de Belastingsamenwerking Rivierenland gewaardeerd met drie sterren met de ambitie om een vierde ster te behalen.

In de begroting 2026 formuleert Belastingsamenwerking Rivierenland daarnaast de volgende doelen:

- Minimaal 98% van de WOZ-beschikkingen wordt binnen acht weken na 1 januari verzonden.
- WOZ-bezwaren worden tijdig en binnen de wettelijke termijnen afgehandeld.

5.2 Dienstverlening en gemeentelijke organisatie

Wat willen we bereiken?

We willen de dienstverlening aan onze inwoners verbeteren. In de Visie op Excelente Dienstverlening zijn onze ambities vastgelegd.

Binnen het Uitvoeringsprogramma Excelente Dienstverlening 2025-2026 werken we in 14 projecten aan concrete verbeteringen. Daarnaast zorgen we voor een optimale besluitvorming binnen ons bestuur en verbeteren we de bedrijfsvoering van onze organisatie.

Het is essentieel om te erkennen dat toekomstgericht vakmanschap van ambtenaren één van de grootste uitdagingen is voor de komende jaren. We zorgen ervoor dat onze medewerkers optimaal zijn toegerust om hun taken professioneel, toekomstgericht, innovatief en met lef aan te pakken.

Dit vereist investeringen in werving en selectie, goed werkgeverschap en opleiding en ontwikkeling op alle niveaus binnen de organisatie. Het succes van de gemeente hangt immers af van de kwaliteit en veerkracht van haar ambtenaren.

Op het gebied van informatieveiligheid en privacy streven we ernaar om aantoonbaar 'in control' te zijn en optimale veiligheid te waarborgen. Dit betekent dat we

voldoen aan de Baseline Informatieveiligheid Overheid (BIO), inspelen op nieuwe ontwikkelingen en handelen volgens de privacywetgeving (AVG).

We realiseren dit door het opstellen en onderhouden van beleid en procedures én door het actualiseren en implementeren van passende maatregelen en technische oplossingen.

Wat gaan we ervoor doen?

	Actie	Jaar
5.2.1	Onze ambtelijke organisatie breiden we uit. Dat is nodig om het fundament weer op orde te brengen. We stellen structureel budget beschikbaar voor het aantrekken van nieuwe medewerkers.	C
5.2.2	We ontwikkelen actieve arbeidsmarktcommunicatie om talentvolle medewerkers te werven en investeren tegelijkertijd in het leren en ontwikkelen van al onze medewerkers.	C
5.2.4	Om de dienstverlening aan onze inwoners te verbeteren, gaan we onze servicenormen herwaarderen en de klantgerichtheid bevorderen.	C
5.2.5	We gaan informatiebeveiliging beter verankeren. We vergroten organisatiebreed de bewustwording, nemen maatregelen om digitale inbreuken vroegtijdig te kunnen ondervangen en versterken de beveiliging van onze informatiesystemen.	C
5.2.6	De richtlijnen voor cybersecurity worden steeds strenger. In 2023 is de Network and Information Security Directive, beter bekend als de NIS2-richtlijn, in werking getreden. Deze richtlijn is gericht op een verbetering van de digitale en economische weerbaarheid.	C
5.2.7	In 2025-2026 werken we aan 14 projecten om onze dienstverlening te verbeteren via het Uitvoeringsprogramma Excellente Dienstverlening.	C

C = continu proces

Beleidsontwikkelingen en relevante kaders

Rechtmatigheid

Met ingang van het boekjaar 2023 is de verplichting om te rapporteren over het rechtmatig handelen belegd bij het college van burgemeester en wethouders. Dit betekent dat vanuit het college van burgemeester en wethouders verantwoording wordt afgelegd aan de gemeenteraad, terwijl dit voorheen rechtstreeks door de accountant werd gedaan.

In 2024 heeft de gemeenteraad nieuwe financiële spelregels vastgesteld. Landelijke regelgeving vraagt om deze spelregels periodiek te actualiseren. Uitgangspunt is de doelmatige inzet van mens en kapitaal, het sturen en verantwoorden op hoofdlijnen om hiermee onnodige bureaucratie zoveel mogelijk te voorkomen.

Datagedreven werken

Datagedreven werken is belangrijk binnen onze organisatie. Met datagedreven werken willen we gericht en met minder inzet van schaarse middelen komen tot een betere dienstverlening. Met betrouwbare data kunnen we de resultaten van het beleid beter in beeld krijgen en daardoor ons (nieuwe) beleid krachtiger inzetten. We sturen dus op feiten in plaats van een onderbuikgevoel.

Datagericht Werken is ook één van de pijlers uit het uitvoeringsprogramma Excellente Dienstverlening. Via dit uitvoeringsprogramma leveren we diverse concrete tools op om meer datagericht te kunnen werken zoals Tiel in Cijfers, de wijkmonitor en een evaluatie-tool voor het ophalen van inwonersfeedback.

Verbetering dienstverlening

De organisatieontwikkeling Veerkrachtig Tiel biedt ruimte voor doorontwikkeling naar excellente dienstverlening. Hierbij betrekken we landelijke trends en ontwikkelingen met als doel om onze inwoners zo goed mogelijk ten dienste te staan.

Dynamische arbeidsmarkt

Voor de toekomst van Nederland is het belangrijk dat werkgevers werken aan hun aantrekkingskracht. Dat geldt in het bijzonder voor alle Nederlandse gemeenten die in deze krappe arbeidsmarkt worstelen met het aantrekken en behouden van duurzaam inzetbaar personeel.

Gemeenten zoeken nieuwe en creatieve manieren om mensen in vaste dienst te krijgen, vooral voor moeilijk vervulbare functies. De concurrentie om talent is groot en het belang om zichtbaar en aantrekkelijk te zijn als werkgever neemt toe.

De gemeente Tiel is een aantrekkelijke werkgever, maar het lukt niet om alle (specialistische) functies vast in te vullen waardoor de inhuur van extern personeel noodzakelijk is. Ook binnen die markt ervaren we voor specialistische functies een grote druk. Daarom werven we niet alleen via personeelszaken (HR): ook individuele medewerkers spelen hierin een belangrijke rol als ambassadeurs.

Informatiebeveiliging

Digitale informatiesystemen zijn onmisbaar voor een goed functionerende gemeente. De kwaliteit van onze dienstverlening en bedrijfsvoering hangt direct samen met de beschikbaarheid en veiligheid van deze systemen en de betrouw-

baarheid van data. Binnen de organisatie groeit het bewustzijn dat informatiebeveiliging hierin een cruciale rol speelt. Om onze weerbaarheid op het gebied van informatieveiligheid en cybersecurity te vergroten, werken we volgens de landelijke Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO). Dit vraagt om blijvende aandacht en investeringen, zodat onze informatieveiligheid ook in de toekomst op orde blijft.

Daarnaast volgen we de ontwikkelingen rondom kunstmatige intelligentie (AI) nauwlettend. We onderzoeken hoe AI kan bijdragen aan de ondersteuning van onze processen, maar doen dit altijd zorgvuldig. Daarbij staat de menselijke maat centraal.

Relevante (lokale) kaders

- Inkoop en aanbestedingsbeleid 2024-2027
- Privacybeleid gemeente Tiel 2022
- Strategisch Informatieveiligheidsbeleid 2021-2024

Hoe gaan we het meten?

Met het Uitvoeringsprogramma Excellente Dienstverlening 2025-2026 sturen we op concrete verbeteringen binnen de 14 projecten. Daarnaast meten we de beoogde effecten door in 2026 opnieuw een inwonersonderzoek uit te zetten (net als in 2024). Tot slot monitoren we steeds meer op specifieke diensten en producten, zoals nu met het ophalen van inwonersfeedback na afspraken aan de balies in het stadhuis.

We vinden het belangrijk om te investeren in onze medewerkers. Toekomstgericht vakmanschap is één van de grootste uitdagingen voor de komende jaren. We willen onze medewerkers optimaal ondersteunen in hun ontwikkeling, zodat zij hun werkzaamheden goed kunnen uitvoeren en daarmee bijdragen aan het succes van de gemeente.

Om deze doelstelling meetbaar te maken, hebben we kwalitatieve indicatoren



ontwikkeld. Hiermee kunnen we gericht sturen. De voortgang maken we inzichtelijk aan de hand van het medewerkerstevredenheidsonderzoek:

- **Ervaren loopbaanondersteuning**
Omschrijving: De mate waarin medewerkers ervaren dat zij ondersteuning krijgen bij het vormgeven van hun loopbaan en ontwikkelpad.
- **Ervaren ontwikkeling van (toekomstgericht) vakmanschap**
Omschrijving: De mate waarin medewerkers ervaren dat zij voldoende mogelijkheden krijgen om relevante kennis en vaardigheden te ontwikkelen, hun sterke punten te benutten en hun ontwikkelpunten te verbeteren.

Met wie werken we samen?

Bedrijfsvoeringsorganisatie West-Betuwe (BWB)

De bedrijfsvoeringstaken van de gemeente Tiel zijn ondergebracht bij de Bedrijfsvoeringsorganisatie West-Betuwe (BWB). Deze samenwerking staat onder toenemende druk van veranderende wet- en regelgeving, de ambitie om meer data-gedreven te werken en de wens om als moderne en aantrekkelijke werkgever te opereren. Dit stelt hoge eisen aan de kwaliteit en flexibiliteit van de dienstverlening door Bedrijfsvoeringsorganisatie West-Betuwe (BWB).

In 2024 heeft de gemeenteraad een motie aangenomen met als doel de bedrijfsvoering verder te optimaliseren. In dat kader is verzocht om de mogelijkheden te verkennen voor het organiseren van de bedrijfsvoering in eigen beheer.

Zoals het er nu naar uit ziet, neemt de gemeenteraad eind 2025 een definitief

besluit over het al dan niet voortzetten van de samenwerking met Bedrijfsvoeringsorganisatie West-Betuwe (BWB).

Wat mag het kosten?

Onder de kosten van bedrijfsvoering verstaan we alle uitgaven die verband houden met het ambtelijk apparaat en die noodzakelijk zijn voor de uitvoering van de primaire gemeentelijke taken. Het gaat hierbij onder meer om kosten voor salarissen, huisvesting, kantoorvoorzieningen en automatisering.

Deze kosten hebben uitsluitend betrekking op het ambtelijk apparaat en omvatten dus niet het personeel van culturele instellingen, de griffie of het gemeentebestuur. De bijdragen aan externe organisaties waaraan bedrijfsvoeringstaken zijn uitbesteed, zoals de Bedrijfsvoeringsorganisatie West-Betuwe (BWB), worden wel tot de bedrijfsvoeringskosten gerekend.

De directe salariskosten van medewerkers die werkzaamheden verrichten binnen een specifiek programma, worden toegerekend aan dat betreffende programma. De overige kosten worden geraamd onder het taakveld Overhead, dat onderdeel is van het hoofdstuk Algemene baten en lasten. Voor een nadere toelichting verwijzen wij naar het betreffende overzicht en de toelichting in dat hoofdstuk.

Nevenstaand is een overzicht opgenomen van de bedrijfsvoeringskosten voor de jaren 2024 tot en met 2029, uitgesplitst naar kostensoorten. De grootste kostenpost betreft de salarissen van medewerkers.

Bedragen x € 1.000	Wer- kelijk 2024	Begro- ting 2025	Begro- ting 2026	Begro- ting 2027	Begro- ting 2028	Begro- ting 2029
Salarissen	16.484	23.116	23.682	23.682	23.682	23.682
Personeel van derden	7.934	589	402	402	402	402
Bijdrage gemeenschappe- lijke regelingen	7.669	8.237	8.220	8.574	8.613	8.626
Goederen en diensten	3.939	3.259	3.243	2.783	2.532	2.935
Kapitaallasten	471	556	560	466	460	456
Reserveringen	-128	32	157	310	435	150
Opbrengsten van derden	-2.640	-742	-860	-860	-860	-860
Kosten bedrijfsvoering	33.728	35.047	35.405	35.357	35.264	35.390

Verskil verklaring met voorgaand jaar

- **Salarissen:** De stijging van de salaris-kosten wordt veroorzaakt door indexe-ringen en uitbreiding van de formatie.
- **Personeel van derden:** Bij het aantrek-ken van nieuwe medewerkers hanteren wij het uitgangspunt om, waar moge-lijk, tijdelijke en vaste dienstverbanden aan te bieden. Als dit niet haalbaar is, wordt gekozen voor langdurige tijdelijke inhuur. We hebben hierin al resultaat geboekt. Dit is vooral zichtbaar in het management waarvan sinds september 2025 alle afdelingsmanagers bij ons in vaste dienst zijn. Deze lijn willen we voortzetten, met als verwachting dat de kosten voor externe inhuur verder zullen dalen.
- **Goederen en diensten:** Het verschil van € 84.000 wordt verklaard door hogere kosten voor inhuur en inge-kochte diensten van derden, hoofdzake-lijk voor het Regioteam.
- **Reserveringen:** Het verschil wordt veroorzaakt door een hogere toevoeging aan de reserve onderhoud Stadhuis-complex (€ 45.441) en de dekking van de afschrijvingslasten MMP (€ 79.771).
- **Opbrengsten van derden:** De meerop-brengst van € 118.000 wordt verklaard door een hogere toerekening van servicekosten en inhuur aan SPUK-pro-jecten (voor Werkzaak en UWV).

Nieuwe uitgaven

Voor dit programma zijn geen nieuwe uitgaven opgenomen.

Verrekeningen met de reserves

In onderstaande tabel zijn de bij dit programma behorende reserves genoemd en de voorgestelde stortingen en onttrekkingen:

Naam reserve bedragen x € 1.000	Stand per 1-1	toevoegin- gen	onttrekkingen	Stand per 31-12
Dekking afschrijving Stadhuiscomplex	75		7	68
Informatisering en automatisering	626		35	591
Dekking afschrijving MMP	1.310	178		1.488
Onderhoud stadhuiscomplex	973		78	895



6. Verbonden partijen

Algemeen

Een groot aantal van de gemeentelijke doelstellingen wordt niet alleen door de gemeentelijke organisatie zelf, maar ook door samenwerkingsverbanden gerealiseerd. De relatie tussen de gemeente en deze partijen kan sterk verschillen. Rond de gemeentelijke organisatie zijn een aantal schillen te zien. Het dichtst bij de gemeentelijke kern ligt dan de schil met de organisaties waarvoor de gemeente een financieel risico draagt en ook bestuurlijke (mede) verantwoordelijk is. Binnen deze schil liggen de gemeenschappelijke regelingen.

1. Meer naar buiten toe komen we bij de privaatrechtelijke rechtspersonen met een gemeentelijke deelname.
2. Daarnaast zijn er de organisaties die met behulp van een gemeentelijke subsidie een bijdrage leveren aan het realiseren van gemeentelijke doelstellingen. Met de meeste van deze organisaties hebben we meerjarige budgetcontracten afgesloten.

In deze paragraaf wordt ingegaan op de samenwerkingsverbanden waarin de gemeente Tiel een bestuurlijk én een financieel belang heeft.

- Een bestuurlijk belang houdt in dat de gemeente zeggenschap heeft, of door een zetel in het bestuur van een organisatie, of uit hoofde van stemrecht.
- Er is een financieel belang wanneer de gemeente middelen ter beschikking heeft gesteld en die verliest bij een eventueel faillissement van de verbonden partij en/of er financiële problemen bij de verbonden partij zich manifesteren en deze op de gemeente kunnen worden verhaald.

Onze gemeente heeft met veel organisaties een relatie, maar die voldoen niet allemaal aan de eerder genoemde criteria van verbonden partijen. De organisaties die wel aan de definitie van verbonden partijen voldoen, zijn onder te verdelen in:

1. gemeenschappelijke regelingen;
2. deelnemingen.

Gemeenschappelijke regelingen

	Regio Rivierenland					
Vestigingsplaats	Tiel					
Rechtspositie	Gemeenschappelijke regeling					
Doelstelling	De Regio Rivierenland is een gemeenschappelijke regeling van acht gemeenten waarbinnen op regionaal niveau voor de gemeenten taken worden uitgevoerd op het gebied van verkeer en vervoer, milieu, ruimtelijke ordening en waterbeheersing, volkshuisvesting, onderwijs, economie, arbeidsmarkt, volksgezondheid en zorg (jeugdbeleid, WMO). De gemeenschappelijke regeling voert zowel uitvoeringstaken als (strategische)beleidstaken uit.					
Bestuurlijk belang	Alle gemeenten zijn vertegenwoordigd in het Algemeen Bestuur. Het AB bestaat uit acht leden en een voorzitter. Voorzitter van het AB is een gemeenschappelijk lid, dat door alle gemeenten gezamenlijk wordt aangewezen. Het AB benoemt het Dagelijks Bestuur (DB) dat bestaat uit 3 leden.					
Betrokkenen	De raden, colleges en burgemeesters van de gemeenten Buren, Culemborg, Maasdriel, Neder-Betuwe, Tiel, West Betuwe, West Maas en Waal en Zaltbommel.					
Risico's	Het weerstandsvermogen wordt gevormd door het weerstands-vermogen van de afzonderlijke gemeenten. Niettemin zijn er redenen om ook binnen de regio financiële weerstand op te bouwen. Op grond van wettelijke voorschriften moeten voorzieningen gevormd worden bij kwantificeerbare risico's, verplichtingen en verliezen. Daarnaast is het wenselijk om voor bepaalde activiteiten een reserve te hebben om te voorkomen dat bedrijfsresultaten en onvoorziene omstandigheden grote afwijkingen veroorzaken in de jaarlijks geraamde gemeentelijke bijdragen en tarieven. De vaste bijdrage is deels omgezet naar dienstverleningsovereenkomsten. Het leveren van maatwerk en flexibiliteit heeft als nadeel dat er meer risico's in de bedrijfsvoering ontstaan. Om deze risico's te kunnen opvangen heeft het AB ingestemd met de vorming van reserves.					
Relatie met programma's	Programma 2 Vitale Stad					
Financieel belang (x € 1.000)	Begrote bijdrage 2026	Begrote bijdrage 2025	Begroot Eigen vermogen		Begroot Vreemd vermogen	
			31-12-2025	31-12-2026	31-12-2025	31-12-2026
	480	489	2.187	1.870	10.788	10.303

	Avri					
Vestigingsplaats	Geldermalsen					
Rechtspositie	Gemeenschappelijke regeling					
Doelstelling	Avri is een gemeenschappelijke regeling van 8 gemeenten die taken uitvoert op het gebied van afvalverwijdering. Daarnaast verzorgt Avri voor een aantal gemeenten in de regio het onderhoud in de openbare ruimte (BOR).					
Bestuurlijk belang	In het Algemeen Bestuur (AB) zijn alle betrokken gemeenten vertegenwoordigd en bestaat derhalve uit 8 leden. De voorzitter wordt door en uit het AB aangewezen. Het AB benoemt de leden van het Dagelijks Bestuur dat bestaat uit 3 leden, te weten een voorzitter en 2 door het AB uit zijn midden aan te wijzen leden.					
Betrokkenen	De gemeenten Buren, Culemborg, Maasdriel, Neder-Betuwe, Tiel, West Betuwe, West Maas en Waal en Zaltbommel.					
Risico's	Er is voldoende financiële armslag nodig om continuïteit in de dienstverlening te waarborgen, risico's af te dekken en prijsstabiliteit te realiseren. We zien ten opzichte van de jaarrekening 2024 een lichte afname van de risico's en een toename van weerstandsvermogen. De toename van het weerstandsvermogen is het gevolg van de begrote dotatie vanuit de risico-opslag in de afvalstoffenheffing van € 1 miljoen.					
Relatie met programma's	Voornamelijk programma 1					
Financieel belang (x € 1.000)	Begrote bijdrage 2025	Begrote bijdrage 2026	Begroot Eigen vermogen		Begroot Vreemd vermogen	
			31-12-2025	31-12-2026	31-12-2025	31-12-2026
	0*	0*	1.967	2.025	63.167	65.832

* De activiteiten van de Avri worden gefinancierd uit de afvalstoffenheffing. Dit staat los van de DVO's die we met de Avri hebben afgesloten voor het beheer van de openbare ruimte en toezicht en handhavingstaken.

	Veiligheidsregio Gelderland-Zuid					
Vestigingsplaats	Nijmegen					
Rechtspositie	Gemeenschappelijke regeling					
Doelstelling	De Veiligheidsregio Gelderland-Zuid (VRGZ) is een organisatie voor brandweertzorg, geneeskundige hulpverlening en voorbereiding en coördinatie op het gebied van rampenbestrijding en crisisbeheersing. De VRGZ zorgt ervoor dat rampen en crises zo goed mogelijk voorkomen en bestreden worden en dat brandweertzorg en geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen wordt verleend.					
Bestuurlijk belang	Alle deelnemende gemeenten zijn vertegenwoordigd in het Algemeen Bestuur door hun burgemeester; het Algemeen Bestuur telt 14 zetels. Alle leden hebben 1 stem, tenzij er een besluit genomen moet worden over de jaarrekening, begroting, begrotingswijziging of het regionaal beheersprogramma. Daarvoor geldt een gewogen stemrecht per 20.000 inwoners, waarbij elke gemeente minimaal 1 stem heeft. De burgemeester van de gemeente Nijmegen is uit hoofde van zijn functie van korpsbeheerder zowel voorzitter van het AB als het DB. Het DB bestaat uit 6 leden.					
Betrokkenen	De gemeenten Beuningen, Buren, Culemborg, Druten, West Betuwe, Berg en Dal, Heumen, Maasdriel, Neder-Betuwe, Nijmegen, Tiel, West Maas en Waal, Wijchen en Zaltbommel.					
Risico's	In 2014 is door de VRGZ de nota Risicomanagement, voorzieningen en weerstandsvermogen opgesteld. Het bestuur nam hierover besluiten in 2015. Elk jaar worden bij de verschillende organisatieonderdelen de risico's in kaart gebracht. Deze risico's zijn gerubriceerd en gewaardeerd, welke zijn opgenomen in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing.					
Relatie met programma's	4 Inwoners					
Financieel belang (x € 1.000)	Begrote bijdrage 2026	Begrote bijdrage 2025	Begroot Eigen vermogen		Begroot Vreemd vermogen	
			31-12- 2025	31-12- 2026	31-12- 2025	31-12- 2026
	3.566	3.407	7.160	6.541	75.335	74.917

	GGD Gelderland-Zuid					
Vestigingsplaats	Nijmegen					
Rechtspositie	Gemeenschappelijke regeling					
Doelstelling	1. Bevorderen van gezond gedrag en bestrijden van gezondheidsrisico's. 2. Het ondersteunen van gemeentelijk gezondheidsbeleid in de regio.					
Bestuurlijk belang	Alle betrokkenen worden door een collegelid vertegenwoordigd in het Algemeen Bestuur.					
Betrokkenen	De gemeenten Beuningen, Buren, Culemborg, Druten, Geldermalsen, Groesbeek, Heumen, Lingewaal, Maasdriel, Millingen, Neder-Betuwe, Neerijnen, Nijmegen, Tiel, Ubbergen, West Maas en Waal, Wijchen en Zaltbommel.					
Risico's	De benodigde weerstandscapaciteit van de GGD Gelderland-Zuid bedraagt na weging € 4,3 mln conform de in de begroting 2026 opgenomen paragraaf risicomanagement en weerstandsvermogen. De risico's van de GGD overstijgen de beschikbare algemene reserve van € 1,6 mln. Een overzicht van de risico's is opgenomen in paragraaf 4.1 van de begroting 202 van de GGD. Hierin wordt de top 10 risico's weergegeven.					
Relatie met programma's	3. Mens en Samenleving					
Financieel belang (x € 1.000)	Begrote bijdrage 2025	Begrote bijdrage 2026	Begroot Eigen vermogen		Begroot Vreemd vermogen	
			31-12- 2025	31-12- 2026	31-12- 2025	31-12- 2026
	1.860	1.840	2.220	2.220	28.802	27.815

De begrote bijdrage betreft de uniforme bijdrage op basis van inwoneraantallen. Naast deze bijdragen "kopen" de gemeenten diverse diensten in bij de GGD. Dit wordt op basis van realisatie aan de gemeenten gefactureerd.

	Regionaal Archief Rivierenland (RAR)					
Vestigingsplaats	Tiel					
Rechtspositie	Gemeenschappelijke regeling					
Doelstelling	Het Regionaal Archief heeft tot doel het binnen het samenwerkingsgebied vervullen van de functie van regionaal kennis- en informatiecentrum op het gebied van de lokale en regionale geschiedenis en vervult daartoe de volgende taken: a) de zorg voor en het beheren van de in de archiefwerkplaats berustende archiefbescheiden van de deelnemers; b) het toezicht op het beheer van de archiefbescheiden van de deelnemers voor zover deze niet zijn overgebracht; c) de zorg voor het beheer van de in de archiefbewaarplaats berustende archiefbescheiden van instanties die niet bestuurlijk in de regeling participeren en waaraan op contractbasis diensten worden verleend, en d) het stimuleren van de lokale en regionale geschiedbeoefening en het daartoe aanleggen, beheren en bewaren van een zo compleet mogelijke collectie relevant bronnenmateriaal op het gebied van de lokale en regionale geschiedenis.					
Bestuurlijk belang	Elke gemeente is met een lid in het algemeen bestuur (AB) vertegenwoordigd. Elk lid heeft één stem. Besluiten worden bij meerderheid van stemmen genomen, tenzij in de regeling anders is bepaald. Het dagelijks bestuur bestaat uit de voorzitter en twee andere leden die door en uit het AB worden aangewezen.					
Betrokkenen	Deelnemende gemeenten zijn Buren, Culemborg, Neder-Betuwe, Tiel, Maasdriel, West Betuwe en Zaltbommel.					
Risico's	In 2023 zijn aan de hand van een uitgebreide risicosessie actuele risico's voor het RAR geïdentificeerd en is het rapport Risicomanagement & Weerstandsvermogen uit 2020 onder de loop genomen. De uitkomsten uit deze sessies zijn vastgelegd in de Beleidsnota Risicomanagement en weerstandsvermogen 2024 – 2028, van datum 24-11-2023.					
Relatie met programma's	2. Vitale stad					
Financieel belang (x € 1.000)	Begrote bijdrage 2025	Begrote bijdrage 2026	Begroot Eigen vermogen		Begroot Vreemd vermogen	
			31-12- 2025	31-12- 2026	31-12- 2025	31-12- 2026
	529	549	520	457	7.305	6.974

	Werkzaam					
Vestigingsplaats	Tiel					
Rechtspositie	Gemeenschappelijke regeling					
Doelstelling	De regeling is getroffen voor gemeenschappelijke behartiging van het streven naar een zo hoog mogelijke arbeidsparticipatie van de inwoners van de gemeenten en, indien nodig, het verstrekken van uitkeringen aan hen. Het gaat m.n. om de uitvoering van alle taakonderdelen van de Participatiewet (met uitzondering van bijzondere bijstand).					
Bestuurlijk belang	Het algemeen bestuur bestaat uit één lid uit de colleges per deelnemende gemeente. Het algemeen bestuur wijst uit zijn midden een voorzitter en plaatsvervangend voorzitter aan. De voorzitter van het algemeen bestuur is tevens voorzitter van het dagelijks bestuur. Het dagelijks bestuur bestaat, naast de voorzitter, uit twee leden, die worden benoemd door en uit het algemeen bestuur. In de begroting staat welke bijdrage elke gemeente verschuldigd is ter dekking van alle kosten van het openbaar lichaam. Daarbij geldt als uitgangspunt dat de deelnemers er steeds zorg voor zullen dragen dat het openbaar lichaam te allen tijde over voldoende middelen beschikt om aan al zijn verplichtingen jegens derden te kunnen voldoen. De deelnemers betalen aan Werkzaam: 1. voor de uitvoering van de Wsw een bijdrage gelijk aan het saldo van de kosten en de opbrengsten van die aan de Wet sociale werkvoorziening kan worden toegerekend. 2. Een gemeentelijke bijdrage die per deelnemer als volgt wordt vastgesteld: 2.1. de specifieke budget die door de gemeenten wordt ontvangen voor de Participatiewet op basis van de stand van de septembercirculaire van het betreffende begrotingsjaar; 2.2. de middelen die de gemeenten ontvangen via het gemeentefonds die specifiek zijn toe te rekenen aan de Participatiewet op basis van de stand van de septembercirculaire van het betreffende begrotingsjaar 2.3. het verschil tussen de begroting en de inbreng van de budgetten onder 2.1 en 2.2 genoemd worden verdeeld op basis van het aantal cliënten 2.4. 95% van het participatiebudget voor deelnemers die klantgroep 4 nog niet hebben overgedragen.					
Betrokkenen	De gemeenten Buren, Culemborg, West Betuwe, Maasdriel, Neder-Betuwe, Tiel, West Betuwe en Zaltbommel.					
Risico's	De hoogte van het weerstandsvermogen wordt bepaald door het risicoprofiel van Werkzaam Rivierenland en de kaders die het bestuur stelt. Artikel 30 van de GR schrijft voor dat het weerstandsvermogen maximaal 3% bedraagt van de jaarlijkse exploitatielasten. De beschikbare weerstandscapaciteit per 31-12-25 wordt geraamd op € 2,5 mln. Hiermee worden de geïnventariseerde risico's binnen de bedrijfsvoering volledig afgedekt. In paragraaf 6.1 van de begroting 2026 van Werkzaam is dit verder toegelicht.					
Relatie met programma's	3. Mens en samenleving					
Financieel belang (x € 1.000)	Begrote bijdrage 2025	Begrote bijdrage 20256	Begroot Eigen vermogen		Begroot Vreemd vermogen	
			31-12- 2025	31-12- 2026	31-12- 2025	31-12- 2026
	39.373*	39.747**	4.617	4.533	18.696	18.728

* In de gemeentelijke begroting houden we rekening met een voordeel op de Buig van € 762.800, dit in afwijking op de begroting 2026 van GR Werkzaam.

** Voor het jaar 2025 is dit € 754.300.

	Belastingensamenwerking Rivierenland					
Vestigingsplaats	Tiel					
Rechtspositie	Gemeenschappelijke regeling					
Doelstelling	Samenwerking bij de heffing en invordering van de waterschapsbelastingen, afvalstoffenheffing en gemeentelijke belastingen, alsmede bij de uitvoering van de Wet waardering onroerende zaken en het beheer en de uitvoering van de vastgoedinformatie. De verordenende bevoegdheid blijft bij de gemeente.					
Bestuurlijk belang	Alle betrokkenen zijn vertegenwoordigd in het Algemeen Bestuur. Uit het Algemeen Bestuur wordt een Dagelijks bestuur van 3 leden gekozen.					
Betrokkenen	De deelnemers zijn Waterschap Rivierenland, gemeenschappelijke regeling regio Rivierenland (AVRI) en de gemeenten Culemborg, West Betuwe, Maasdriel, Gorinchem, Montfoort, West Maas en Waal, Wijk bij Duurstede, IJsselstein en Tiel.					
Risico's	De incidentele weerstandscapaciteit van BSR is gelijk aan de in de begroting opgenomen post onvoorzien. BSR heeft geen structurele weerstandscapaciteit. Voor eventuele risico's die niet in de begroting zijn opgenomen, en niet gedragen kunnen worden uit de post onvoorzien, dienen deelnemers van BSR zelf een voorziening te treffen. Risico's met betrekking tot de belastingopbrengsten behoren niet tot de bedrijfsrisico's van BSR. In de begroting 2026 van de BSR zijn in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing verschillende risico's opgenomen zoals: opbrengsten invorderingsbaten, datalekken, ziekteverzuim, wijzigingen van wet- en regelgeving en uitstroom van personeel.					
Relatie met programma's	Algemene baten en lasten					
Financieel belang (x € 1.000)	Begrote bijdrage 2025	Begrote bijdrage 2026	Begroot Eigen vermogen		Begroot Vreemd vermogen	
			31-12- 2025	31-12- 2026	31-12- 2025	31-12- 2026
	863	834	93	42	9.387	9.213

	Industrieschap Medel					
Vestigingsplaats	Tiel					
Rechtspositie	Gemeenschappelijke regeling					
Doelstelling	Dit samenwerkingsverband heeft als doel de ontwikkeling van het bedrijvenpark Medel. Medel heeft zowel een lokaal, subregionaal als (boven) regionaal karakter en is gelegen in de gemeente Tiel.					
Bestuurlijk belang	In het Algemeen Bestuur (AB) zijn de betrokken gemeenten vertegenwoordigd met elk 4 leden welke zijn aangewezen door de Raad. In het Dagelijks Bestuur hebben van iedere gemeente 2 collegeleden zitting welke zijn aangewezen door het AB. De voorzitter en waarnemend voorzitter worden gekozen uit de Tielse leden.					
Betrokkenen	Neder-Betuwe en Tiel zijn de deelnemende gemeenten.					
Risico's	Voor de grondexploitaties 'Medel afronding' is een risicoparagraaf opgesteld. Deze bestaat uit een risico-inventarisatie, de beheersmaatregelen per risico en een weerstandsparagraaf, inclusief de benodigde weerstandscapaciteit volgens het risico simulatie systeem van 'GreXManager'. Deze paragraaf wordt halfjaarlijks geactualiseerd. Hiermee wordt ruim voldaan aan de criteria voor risicomangement, te weten "gestructureerd en expliciet risico's in kaart brengen, te evalueren en door er pro-actief mee om te gaan, ze beter te beheersen". De deelnemers staan er voor in dat de GR Industrieschap Medel te allen tijde over voldoende middelen beschikt om aan zijn verplichtingen jegens derden te kunnen voldoen. Indien er sprake is van een verdeling van een batig of nadelig saldo komt de helft van het batige/nadelige saldo ten gunste van/ten laste van de deelnemende gemeente.					
Relatie met programma's	2. Vitale stad					
Financieel belang (x € 1.000)	Begrote bijdrage 2025	Begrote bijdrage 2026	Begroot Eigen vermogen		Begroot Vreemd vermogen	
			31-12-2025	31-12-2026	31-12-2025	31-12-2026
	0	0	13.218	20.589	0	0

	Omgevingsdienst Rivierenland (ODR)					
Vestigingsplaats	Tiel					
Rechtspositie	Gemeenschappelijke regeling					
Doelstelling	Rijk, Provincie en gemeenten willen de kwaliteit van vergunningverlening, toezicht en handhaving op het gebied van volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en milieu verbeteren. Daarom is een uitvoeringsorganisatie opgericht die taken op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving uitvoert.					
Bestuurlijk belang	Alle betrokkenen zijn vertegenwoordigd met 1 collegelid in het Algemeen Bestuur. Het Dagelijks Bestuur bestaat naast de voorzitter uit 3 leden.					
Betrokkenen	De deelnemers zijn Provincie Gelderland en de gemeenten Buren, Culemborg, Maasdriel, Neder-Betuwe, Tiel, West Betuwe, West Maas en Waal en Zaltbommel.					
Risico's	In de begroting van de ODR worden de volgende risico's onderkend: • openstaande verlofsaldi; • beschikbaarheid (vast) personeel; • omgevingswet/Wkb; • ontwikkelingen Interbestuurlijk Programma; Het beschikbare weerstandsvermogen is voldoende om de gecalculeerde risico's mee op te vangen.					
Relatie met programma's	1. Leefomgeving					
Financieel belang (x € 1.000)	Begrote bijdrage 2025	Begrote bijdrage 2026	Begroot Eigen vermogen		Begroot Vreemd vermogen	
			31-12- 2025	31-12- 2026	31-12- 2025	31-12- 2026
	1.256	1.282	1.002	974	6.575	6.434

	Bedrijfsvoeringsorganisatie West-Betuwe					
Vestigingsplaats	Culemborg					
Rechtspositie	Gemeenschappelijke regeling					
Doelstelling	Het behartigen van de gemeenschappelijke belangen van de deelnemende gemeenten op het terrein van de bedrijfsvoeringstaken met als doel het verlagen van kosten, het verhogen van de kwaliteit, het verminderen van de kwetsbaarheid en het bieden van kansen aan medewerkers.					
Bestuurlijk belang	Iedere deelnemer wijst 1 lid van het bestuur aan. Het bestuur kiest uit zijn midden een voorzitter en een plaatsvervangend voorzitter.					
Betrokkenen	De deelnemers zijn de gemeenten Culemborg, West Betuwe en Tiel.					
Risico's	De hoogte van het weerstandsvermogen is gebaseerd op de relatie tussen de risico's waar geen specifieke maatregelen voor zijn getroffen enerzijds en de capaciteit van middelen en mogelijkheden die de organisatie heeft om niet geraamde kosten op te vangen anderzijds. BWB loopt net als de deelnemende gemeenten risico's. Een deel van de risico's wordt afgedekt door het treffen van maatregelen o.a. door het inrichten van de administratieve organisatie en interne controle. In de GR BWB is in art. 22 bepaald dat de omvang van het weerstandsvermogen/risicoreserve van BWB maximaal 3% van de jaarlijkse exploitatielast mag zijn. BWB heeft momenteel een beperkt weerstandsvermogen om deze risico's uit te dekken. Bestuurlijk is besloten om het weerstandsvermogen dat nodig is voor de risico's van BWB nagenoeg geheel binnen de deelnemende gemeenten aan te houden.					
Relatie met programma's	Paragraaf bedrijfsvoering					
Financieel belang (x € 1.000)	Begrote bijdrage 2025	Begrote bijdrage 2026	Begroot Eigen vermogen		Begroot Vreemd vermogen	
			31-12- 2025	31-12- 2026	31-12- 2025	31-12- 2026
	7.689	7.747	1.408	1.408	6.770	6.539

	Uitvoeringsorganisatie Breedbandnetwerk Rivierenland					
Vestigingsplaats	Tiel					
Rechtspositie	Gemeenschappelijke regeling					
Doelstelling	UBRivierenland is verantwoordelijk voor de aanleg, het beheer en of het onderhoud van het glasvezelnetwerk in het buitengebied van de gemeenten Culemborg, Maasdriel, Neder-Betuwe, Tiel, West Betuwe, West Maas en Waal en Zaltbommel.					
Bestuurlijk belang	Er is een Algemeen bestuur en een Dagelijks bestuur. Deze worden gevormd door bestuurders van de deelnemende gemeenten. In het Algemeen Bestuur zijn alle deelnemende gemeenten vertegenwoordigd. Het Dagelijks Bestuur wordt gevormd door de leden van het Algemeen Bestuur.					
Betrokkenen	Deelnemende gemeenten zijn Culemborg, Maasdriel, Neder-Betuwe, Tiel, West Betuwe, West Maas en Waal en Zaltbommel.					
Risico's	De deelnemende gemeenten zijn voor hun aandeel aansprakelijk als vermogenstekorten zouden ontstaan of de UBR niet in staat is om aan de aflossingsverplichtingen van de lening te voldoen. Het gemeentelijk aandeel wordt berekend op basis van de stemverhouding, overeenkomstig de bepalingen zoals opgenomen in de gemeenschappelijke regeling Uitvoeringsorganisatie Breedbandnetwerk Rivierenland.					
Relatie met programma's	2. Vitale stad					
Financieel belang (x € 1.000)	Begrote bijdrage 2025	Begrote bijdrage 2026	Begroot Eigen vermogen		Begroot Vreemd vermogen	
			31-12- 2025	31-12- 2026	31-12- 2025	31-12- 2026
	0	0	950	1.067	34.245	33.387

	Recreatieschap Nederrijn Lek en Waal					
Vestigingsplaats	Tiel					
Rechtspositie	Gemeenschappelijke regeling					
Doelstelling	Het recreatieschap behartigt de gezamenlijke belangen op het gebied van openluchtrecreatie, toerisme, landschapschoon en natuurbescherming op bovenlokaal niveau. Samen met het Natuur- en Recreatieschap Lingebied en het Recreatieschap Over-Betuwe wordt deelgenomen in de B.V. Recreatiemaatschappij Rivierengebied. Sinds mei 2008 is de naam gewijzigd en wordt gewerkt vanuit de handelsnaam Uit®waarde.					
Bestuurlijk belang	In het Algemeen Bestuur zijn alle betrokkenen met één of meer leden vertegenwoordigd.					
Betrokkenen	Deelnemende gemeenten zijn Buren, Culemborg, Druten, Maasdriel, Neder-Betuwe, Tiel, West Betuwe en West Maas en Waal.					
Risico's	Financiële risico's bij uittreding Als Tiel besluit om uit te treden uit de regeling, is de gemeente verplicht om frictiekosten te betalen en de desintegratiekosten te dragen. Aansprakelijkheid bij liquidatie Bij opheffing van de regeling, wordt het vermogen vereffend op basis van omslag naar inwoneraantal. Tiel draagt dan een evenredig deel van eventuele schulden of verplichtingen.					
Relatie met programma's	2. Vitale stad					
Financieel belang (x € 1.000)	Begrote bijdrage 2025	Begrote bijdrage 2026	Begroot Eigen vermogen		Begroot Vreemd vermogen	
			31-12-2025	31-12-2026	31-12-2025	31-12-2026
	0	0	0	0	6.853	6.853

Deelnemingen

	BNG Bank
Vestigingsplaats	Den Haag
Rechtspositie	NV (deelneming)
Doelstelling	BNG Bank is de bank van en voor overheden en instellingen op het gebied van volkshuisvesting, gezondheidszorg, onderwijs, cultuur en openbaar nut (publieke sector). Met specifieke financiële dienstverlening draagt BNG Bank bij aan zo laag mogelijke kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger. Daarnaast streeft BNG Bank naar een redelijk rendement voor haar aandeelhouders.
Bestuurlijk belang	De gemeente heeft als aandeelhouder in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders een bestuurlijk belang.
Betrokkenen	De Staat is houder van de helft van de aandelen. De andere helft is in handen van gemeenten, provincies en een waterschap.
Risico's	-
Relatie met programma's	Algemene baten en lasten
Financieel belang	De gemeente heeft 36.803 aandelen met een nominale waarde van € 92.008.

	Vitens N.V.
Vestigingsplaats	Utrecht
Rechtspositie	NV
Doelstelling	Het doel van Vitens is de uitoefening van een publiek (drink) waterbedrijf in de ruimste zin van het woord. Dat houdt onder meer in: winning, productie, transport, verkoop en distributie van water en verder het verrichten van alles dat met de publieke watervoorziening verband houdt of daarvoor bevorderlijk kan zijn.
Bestuurlijk belang	De aandeelhouders hebben geen directe bemoeienis met de dagelijkse gang van zaken binnen het bedrijf. Een Raad van Commissarissen houdt toezicht. De gemeente Tiel heeft als aandeelhouder in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders een bestuurlijk belang. Twee keer per jaar is er een aandeelhoudersvergadering. Daarin wordt gestemd over nieuwe tariefvoorstellen en wordt het jaarverslag vastgesteld.
Betrokkenen	De gemeenten en provincies in het voorzieningsgebied zijn aandeelhouder van Vitens, dat is opgezet als een naamloze vennootschap.
Risico's	-
Relatie met programma's	Algemene baten en lasten
Financieel belang	De gemeente Tiel bezit 42.728 gewone aandelen.

	GEM Veilingkwartier					
Vestigingsplaats	Tiel					
Rechtspositie	BV (PPS)					
Doelstelling	Op 29 juni 2022 heeft de gemeente een samenwerkingsovereenkomst gesloten met BPD en op 23 december 2022 hebben partijen de GEM Veilingterrein BV opgericht en is er een anterieure overeenkomst gesloten tussen de GEM Veilingterrein BV en de gemeente Tiel.					
Bestuurlijk belang	De gemeente neemt voor 50% deel in de BV. Het resultaat vanuit de gezamenlijke grondexploitatie wordt ook voor 50% door de gemeente gedragen. Voor deze ontwikkeling zijn beschikkingen toegewezen vanuit BZK de Woningbouwimpuls en vanuit de Provincie Gelderland en subsidie middels "Steengoed Benutten".					
Betrokkenen	BPD aandeel van 50%, Gemeente Tiel aandeel van 50%					
Risico's	De gemeente wordt in het geval van een verlies, aangesproken voor 50% daarvan. In de risicoparagraaf van de gemeente is hiermee rekening gehouden.					
Relatie met programma's	2. Vitale Stad					
Financieel belang (x € 1.000)	Begrote bijdrage 2025	Begrote bijdrage 2026	Begroot Eigen vermogen		Begroot Vreemd vermogen	
			31-12- 2025	31-12- 2026	31-12- 2025	31-12- 2026
	0	0	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.



7. Grondbeleid

Inleiding

Het BBV (Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten) verplicht gemeenten om in de begroting en jaarrekening een paragraaf over het grondbeleid op te nemen.

In de paragraaf grondbeleid wordt een beknopte weergave gegeven van het door de gemeente gevoerde grondbeleid. Conform het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) bevat deze paragraaf grondbeleid tenminste:

- Visie op grondbeleid in relatie tot de realisatie van de doelstellingen;
- Een aanduiding van de wijze waarop het grondbeleid wordt uitgevoerd
- Een actuele prognose van de te verwachten resultaten van de totale grondexploitatie;
- Een onderbouwing als er sprake is van een winstneming;
- De beleidsuitgangspunten omtrent de reserves voor grondzaken in relatie tot de risico's

De grondexploitaties worden éénmaal per jaar geactualiseerd per 1 januari en verwerkt in de jaarrekening.

Beleid

Algemeen

Grondbeleid is in zowel juridisch als financieel opzicht instrumenteel van aard en is volgend ten aanzien van de doelstellingen die de gemeente heeft gesteld met betrekking tot de sectoraal gerichte beleidsvelden zoals Ruimtelijke ontwikkeling en Volks-

huisvesting, Werkgelegenheid, Verkeer en Vervoer, Groen en Maatschappelijke ontwikkeling.

Het grondbeleid is erop gericht het sectorale beleid te ondersteunen waardoor er een evenwichtige en rechtvaardige verdeling van maatschappelijke middelen plaatsvindt. Grondbeleid is ondersteunend aan de ruimtelijke ambities en doelstellingen van marktpartijen, investeerders en particulieren, maar uiteraard ook aan de doelstellingen van de gemeente zelf.

Visie op grondbeleid in relatie tot de realisatie van de doelstellingen

De doelstelling is om Tiel een stad te laten zijn waar het aantrekkelijk wonen is voor alle doelgroepen. De woningmarkt moet plaats bieden aan alle doelgroepen, zowel aan kopers, huurders alsook bijzondere doelgroepen. We willen dat er goedkope en duurdere woningen beschikbaar zijn en dat nieuwe inwoners voldoende mogelijkheden hebben om zich in onze stad te vestigen. Flexibiliteit en vraaggerichtheid is daarbij erg belangrijk.

Financiële positie

Algemeen

Om kosten en opbrengsten die gepaard gaan met de ontwikkeling van een (woning) bouwlocatie in beeld te houden wordt een grondexploitatie opgesteld. Daarin worden alle reeds gemaakte en de te verwachten kosten en opbrengsten in beeld gebracht. Voor de grondexploitatieprojecten op Tiels grondgebied, waarbij gemeentegron-

zijn betrokken of wordt verworven, wordt een grondexploitatie opgesteld.

Een grondexploitatie is de financiële vertaling van een ruimtelijk plan. Het is een overzicht van kosten en opbrengsten van de productie van bouwrijpe en woonrijpe grond, uitgezet in de tijd (fasering), rekening houdend met kosten- en opbrengstenstijgingen en rentetoerekening.

De grondexploitatie heeft gedurende de looptijd van het plan verschillende functies:

- Tijdens de fase van planvoorbereiding is het vooral een instrument voor het berekenen van de financiële gevolgen en het beoordelen van de haalbaarheid van het voorgenomen plan (beoordelen, kiezen, besluiten);
- Tijdens de fase van de planuitvoering is de grondexploitatie vooral een instrument voor het bewaken van de uitvoering (budgetteren, volgen, verschillen analyseren en afrekenen).

De gemeente is voornamelijk betrokken bij ontwikkelingen waarbij derden (ontwikkelaars, woningcorporaties, etc.) de initiatiefnemers zijn.

In dit hoofdstuk worden de hoofdlijnen van de financiën van de gemeentelijke grondexploitaties in beeld gebracht.

Vennootschapsbelasting (VPB)

Met ingang van 1 januari 2016 is de VPB een feit. De gemeente heeft voor de grondexploitaties een Quicksan en Post-

Quicksan gemaakt. De uitkomst hiervan is dat de gemeente niet VPB-plichtig is voor dit onderdeel. Er hebben gesprekken met de belastingdienst plaatsgevonden waarin door de belastingdienst bevestigd is dat de gemeente niet vennootschapsbelastingplichtig is voor de grondexploitaties.

Algemene prognose en ontwikkelingen

De woningmarkt trekt weer aan, met stijgende huizenprijzen en transacties, mede door lagere hypotheekrentes en loonsverhogingen. Een blijvend woningtekort en stijgende bouwkosten, gedreven door arbeidsmarkttekort en inflatie, zorgen voor een woningmarkt die blijvend onder druk staat. Ondanks een lichte toename in bouwvergunningen blijft het aanbod achter op de vraag. Momenteel wordt in de Gemeente Tiel naast een aantal kleinere ruimtelijke initiatieven vooral ingezet op de ontwikkeling van het Veilingterrein en de verdere planontwikkeling van Passewaaij 9-10-11, Lingehoven en Tiel Oost/West.

Actuele prognose van de te verwachten resultaten van de grondexploitaties

In 2025 zijn de grondexploitaties ten behoeve van de jaarrekening 2024 (peildatum 31-12-2024) herzien c.q. aangepast aan de actuele stand en recente inzichten. De gemeente heeft momenteel nog drie actieve grondexploitaties, te weten Bleekveld (Plan Slokker), kavels Kellenseweg en Lingehoven.

De onderstaande tabel geeft een overzicht van de verwachte resultaten per eind-

datum looptijd op eindwaarde van deze projecten.

Nr.	Project	Verwacht resultaat (eindwaarde)	Voordelig / Nadelig	Jaar gereed
1.	Bleekveld (plan Slokker)	1.294.000	N	2025
2.	Kavels Kellenseweg	627.000	V	2028
3.	Lingehoven	4.532.000	N	2034

De gehanteerde parameters zijn als volgt:

	2025	2026	2027	2028 e.v.
Kosten				
Civieltechnische kosten	4,0%	3,0%	3,0%	2,0%
Plankosten	5,0%	3,0%	3,0%	2,0%
Grondopbrengsten				
Woningbouw	6,0%	3,0%	3,0%	2,0%
Woningbouw sociaal	0,0%	2,0%	2,0%	2,0%
Bedrijventerrein	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%
Commercieel maatschappelijk	0,0%	1,0%	1,0%	2,0%
Maatschappelijke voorzieningen	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Rente	1,0%	1,0%	1,0%	1,0%
Disconteringsvoet	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%

Winstneming

Volgens de voorschriften van de BBV wordt winst pas genomen op het moment dat deze is gerealiseerd. In de regel dus als er sprake is van een positief grondexploitatie eindresultaat. Onder strikte voorwaarden, zoals opgenomen in de BBV, dient tussen-tijdse winst genomen te worden.

onze gemeente kent een reserve en een voorziening, respectievelijk de Algemene Reserve Grondexploitatie en de Verlies-voorziening Grondexploitatie. Verder wordt jaarlijks een risicoanalyse opgesteld. Op basis van de geactualiseerde grondexploitatie zijn de risico's per project geïnventariseerd en gewaardeerd.

Reserves en voorzieningen

Volgens de richtlijnen van de BBV moet voor grondexploitatie die een voorgecalculeerd tekort laten zien een voorziening worden getroffen. De grondexploitatie van

De Algemene Reserve Grondexploitatie (ARG)

Deze heeft als doel 'het vormen van een financiële buffer teneinde mogelijke risico's in de grondexploitatie waarvoor geen

reserves of voorzieningen zijn gevormd of die ontoereikend zijn, te kunnen opvangen. De reserve per 1-1-2026 wordt geraamd op € 5.100.000.

De Verliesvoorziening Grondexploitatie
Conform het BBV is een verliesvoorziening opgesteld. Deze is gevormd om 'dekkingsmiddelen vrij te maken voor te verwachten verliezen in de grondexploitatie'. Het

betreft hier verliezen en tekorten op basis van genomen bestuurlijke besluiten, evenals afdekking van een aantal ontwikkelrisico's.

De huidige verliesvoorziening bedraagt € 4.991.000,-. De verliesvoorziening is berekend tegen contante waarde.

Jaarlijks wordt bij de jaarrekening bezien of de voorziening nog toereikend is.

Uitgaven /inkomsten 2026

Nr.	Omschrijving	Verwachte uitgaven 2026	Verwachte inkomsten 2026
1.	Kavels Kellenseweg	415.000	512.000
2.	Lingehoven	7.342.000	0
	Totaal	7.757.000	512.000



8. Wet Open Overheid

Inleiding

Sinds 1 mei 2022 is de Wet open overheid (Woo) van kracht. Deze wet regelt het recht op toegang tot publieke informatie over het handelen van de overheid en is de opvolger van de Wet openbaarheid van bestuur (Wob).

Inwoners kunnen met vragen over beschikbare publieke informatie terecht bij het team Communicatie (informatievragen) of bij Juridische Zaken (Woo-verzoeken).

Woo-verzoeken

De BWB heeft tot 1 september 2025 vijftien Woo-verzoeken namens de gemeente Tiel ontvangen. In 2024 waren dit er zestien en in 2023 zesentwintig. De aanvragen, besluiten en bijbehorende stukken worden gepubliceerd op www.tiel.nl.

Er kan enige afwijking zitten tussen het aantal ontvangen Woo-verzoeken en het aantal verzoeken dat op de website staat. Soms wordt een verzoek ingetrokken of



omgezet naar een regulier informatieverzoek. Daarnaast worden verzoeken pas op de website geplaatst nadat de afhandeling is afgerond.

Woo-ontwikkeling

Aanvragers krijgen de mogelijkheid om onduidelijke Woo-verzoeken toe te lichten of te verduidelijken. Hierbij geven we de voorkeur aan persoonlijk contact. De tijdsinvestering in een persoonlijk gesprek betaalt zich terug in een hogere tevredenheid bij de aanvrager en een efficiëntere afhandeling van het verzoek. In veel gevallen voorkomt een dergelijk gesprek dat een verzoek onnodig complex of juridisch beladen wordt.

In het kader van de verdere implementatie van de Wet open overheid (Woo) bereiden wij ons technisch voor op de volgende fase, waarin nieuwe informatiecategorieën proactief openbaar gemaakt moeten worden via onze website.

Hiervoor is het noodzakelijk om een digitaal Woo-platform te ontwikkelen met onder andere een zoek- en filterfunctie en een verwijzingsstructuur naar het landelijke platform. We onderzoeken best practices bij andere gemeenten, verkennen het aanbod op de markt van mogelijke leveranciers en volgen de landelijke (wettelijke) ontwikkelingen nauwgezet.

Kosten

De implementatie van de Woo brengt extra kosten met zich mee. Denk bijvoorbeeld aan de kosten voor nieuwe applicaties, de begeleiding van de teams en extra administratieve ondersteuning voor het anonimiseren van grote aantallen documenten.

Van het Rijk krijgen we vanaf 2022 financiële middelen die we kunnen inzetten als dekking voor deze extra kosten. In de jaarrekening zullen we u inzicht geven in de uitgaven.

Jaar	Bedrag
2022	€ 120.000 (overgeheveld naar 2024)
2023	€ 133.000
2024	€ 147.000
2025	€ 163.000
2026 en verder	€ 100.000,- (structureel)

9. Subsidies

Inleiding

De gemeente Tiel verleent subsidies aan diverse professionele, maar ook aan een groot aantal vrijwilligersorganisaties. In deze paragraaf maken we op hoofdlijnen inzichtelijk aan wie, waarvoor, hoeveel subsidie wordt verleend.

Wat verstaan we onder subsidie ?

Het begrip “subsidie” zorgt nogal eens voor verwarring. Juridisch gezien gaat het om: ‘Een aanspraak op financiële middelen, door een bestuursorgaan verstrekt, met het oog op bepaalde activiteiten van de aanvrager, anders dan door betaling voor de aan het bestuursorgaan geleverde goederen en diensten’.

Het gaat dus niet om:

- Inkoop & aanbesteding;
- Inkomensoverdrachten (bijvoorbeeld een uitkering);
- Voordelen in de sfeer van belastingen en premies;
- Uitkeringen van hogere overheden;
- Het uitloven van een prijs;
- Het betalen van contributie;
- Deelneming in een vennootschap;
- Uitbetalingen in natura (bijvoorbeeld het gratis of onder de kostprijs ter beschikking stellen van een voorziening);
- Of een bijdrage in een gemeenschappelijke regeling.

Waarom verstrekken we een subsidie ?

Subsidie is één van de instrumenten om maatschappelijke doelen van de gemeente te behalen. In Tiel gebruiken wij voornamelijk

de stimuleringssubsidie. De gemeente wil met deze stimuleringssubsidie aanmoedigen dat inwoners, organisaties en ondernemers bijdragen aan de kwaliteit van leven in de Tielse samenleving op een manier die aansluit bij gemeentelijke (maatschappelijke) doelen. Deze doelen zijn:

1. Aantrekkelijk zijn voor nieuwe inwoners met economische en sociale draagkracht;
2. Huidige inwoners met economische en sociale draagkracht binden aan de stad;
3. Ontwikkelen van de zelfredzaamheid van inwoners met op dit moment minder economische en sociale draagkracht;
4. Meer balans in de opvang, huisvesting en kosten van mensen uit de regio die economisch en sociaal minder draagkrachtig zijn.

Samen dragen deze doelen bij aan het zijn en blijven van een sociale, vitale en aantrekkelijke stad.

Subsidie

Het Tielse subsidielandschap bestaat uit de volgende onderdelen:

- Algemeen subsidiekader Tiel 2020 (ASK)
Het ASK is het algemene beleidskader voor subsidies dat de basis legt voor transparante subsidieverlening.
- Algemene subsidieverordening Tiel 2020 (ASV)
De ASV regelt de algemene procedurele regels rond de verstrekking van subsidies op basis van een deelverordening.

- Deelverordeningen

Een deelverordening is de inhoudelijke verbijzondering van het ASK en valt onder de ASV. De deelverordening regelt de specifieke afweging voor een maatschappelijke doel van de gemeente. Elke deelverordening heeft een subsidieplafond en in de deelverordening staat opgenomen hoe dit budget wordt verdeeld. Bij vaststelling van deze begroting, zijn de betreffende subsidieplafonds voor 2026 vastgesteld.

- Begrotingssubsidies

Het Tielse subsidielandschap kent tot slot nog een laatste soort subsidie en dat zijn de begrotingssubsidies. Deze subsidies vallen niet onder een deelverordening, maar worden rechtstreeks in de begroting opgenomen. Wel wordt de ASV door het college van toepassing verklaard op de begrotingssubsidies. Voor de toepassing is een subsidieproces en mandaatregeling opgesteld.



Overzicht subsidies per programma

Subsidie ontvanger	Omschrijving	Soort	Begroting 2026
Programma 1 Leefomgeving			
St.Tiel Speelt	Speeltuinen	Begrotingssubsidie	€ 100.000
St. Duurzaam Rivierenland	Bewustzijn duurzaamheid vergroten	Begrotingssubsidie	€ 35.235,22
St. Tiel Tip Top	Schone leefomgeving	Begrotingssubsidie	€ 35.235,22
Programma 2 Vitale Stad			
St.Ondernemersfonds	Opbrengst reclamebelasting minus uitvoeringskosten	X	€ 470.000
Energieloket Rivierenland	Basisdienstverlening	Begrotingssubsidie	€ 109.979
St.Dierenpark Tiel	Exploitatie	Begrotingssubsidie	€ 20.869
Dierenambulance - Asiel	Opvang zwerfdieren	Begrotingssubsidie	€ 84.743
St.Duurzaam Rivierenland	Voorlichting, draagvlak vergroten, samenwerking bevorderen	Begrotingssubsidie	€ 45.000
Bibliotheek Rivierenland	Bibliotheekwerk	Begrotingssubsidie	€ 1.168.628
Bureau Toerisme	Bevorderen toerisme	Begrotingssubsidie	€ 55.134
St.Promotie Tiel	Aantrekkelijke gemeente om te wonen, werken en recreëren	Begrotingssubsidie	€ 76.575
Programma 3 Mens En Samenleving			
Mozaïek	Scw 0 - 100 Jaar, uitbreiding jongerenwerk, toekomstcoaching, wijkcoach, welzijn op recept	Begrotingssubsidie	€ 1.596.103
Mozaïek	Schoolcontactwerk 12+	Begrotingssubsidie	€ 14.594
Buah Hati	Huisvesting	Begrotingssubsidie	€ 30.400
Buah Hati	Exploitatiebijdrage	Begrotingssubsidie	€ 16.264
Buah Hati	Opbouwwerk	Begrotingssubsidie	€ 56.534
	uitbreiding jongeren- werk met 2,7 fte		€ 398.329

St. Leergeld	Activiteiten	Begrotingssubsidie	€ 40.000
Klesteo	Huisvesting	Begrotingssubsidie	€ 13.326
Voedselbank	Huisvesting	Begrotingssubsidie	€ 15.902
Buurtzorg Jong	Schoolmaatschappelijk Werk	Begrotingssubsidie	€ 98.467
Santé	Algemeen maatschappelijk werk	Begrotingssubsidie	€ 562.889
Pro Persona (Ggz)	Collectieve Ggz Preventie	Begrotingssubsidie	€ 29.070
Iriszorg	Straathoekwerk, Crisisbegeleiding, OOGZ Interventieteam	Begrotingssubsidie	€ 60.128
Iriszorg	Preventie verslaving/ middelengebruik onder jongeren		€ 17.000
Mee	Clëntenondersteuning	Begrotingssubsidie	€ 405.627
Buurtzorg Zorg	Wijkteams	Begrotingssubsidie	€1.806.389
Buurtzorg Jong	continuering en uitbreiding wijkteams op scholen	Begrotingssubsidie	€ 107.202
Stichting Multidisciplinair Eerstelijns Zorgcentrum Tiel	Praktijkondersteuner huisartsen	Begrotingssubsidie	€153.111
Zorggroep Gelderders Rivierenland BV	Praktijkondersteuner huisartsen	Begrotingssubsidie	€ 44.293
Samenwerkingsverband, Dyslexieloket	Dyslexieloket	Begrotingssubsidie	€18.356
Ixta Noa	Inloopvoorziening	Begrotingssubsidie	€ 35.959
Diaconaal Centrum Tiel	Inloophuis (Plus)	Begrotingssubsidie	€ 44.100
Diverse partijen	Wijk Ggz	Begrotingssubsidie	€ 70.000
Humanitas	Opvoeden en opgroeien	Begrotingssubsidie	€ 101.157
Santé, wordt Deur8	Kamerz	Begrotingssubsidie	€ 57.828
Non formele educatie	Schoolmaatschappelijk werk, Regio web gelden	Begrotingssubsidie	€ 289.881
Roc	Schoolmaatschappelijk werk	Begrotingssubsidie	€ 26.246
Diverse partijen	Vrijwilligers: Compensatie vervallen inkomsten ophalen oud papier	X	€ 54.557
Diverse partijen	Ozb compensatie	X	€ 25.000

Programma 4 Inwoners			
Diverse corsoclubs	Subsidie voor huur hallen	Begrotingssubsidie	€ 48.400
Diverse partijen	Subsidies voor evenementen die niet onder deelverordening evenementen en cultuur vallen	Begrotingssubsidie	€ 35.735
Appelpop	Festival	Begrotingssubsidie	€ 9.200
St. 4 Stromenland	Fruitcorso	Begrotingssubsidie	€ 48.787
Halt	Voorlichting en uitvoering straffen	Begrotingssubsidie	€ 28.200
Plafondbedragen per deelverordening:			
Cultuur en Evenementen			€ 74.034
Tegemoetkoming kosten (VVE-) peuteropvang			€ 142.500
Onderwijskansenbeleid tot 12 jaar			€ 2.099.000
Sport			€ 18.250
Aantrekkelijk Erfgoed			€ 20.000
Stimuleringsregeling aanloopstraten en kernwinkelgebied			€ 280.000
Basisbibliotheekwerk			€ 761.988
Integratie en participatie			€ 16.708
Sociale Basis			
A. eenmalige subsidies			€ 11.315
B. Kalenderjaarsubsidies			€ 62.151

D: Financiële begroting

Inleiding

Dit onderdeel van de begroting bevat aanvullende informatie over onder meer de uitgangspunten van de begroting en diverse overzichten die inzicht geven in de financiële positie van de gemeente. Daarnaast zijn hier de geprognosticeerde balans, een berekening van het zogenaamde EMU-saldo en het investeringsplan opgenomen.

Overzicht van baten en lasten

Baten en lasten 2024-2029

In de bijlage Financiële overzichten van deze begroting is een volledig overzicht opgenomen van de baten en lasten in de jaarrekening 2024, de gewijzigde begroting 2025 en de meerjarenbegroting 2026-2029 op programmaniveau. In eerste instantie zijn de cijfers vermeld exclusief verrekeningen met reserves en vervolgens inclusief deze verrekeningen. In dezelfde bijlage hebben we een overzicht 2024-2029 opgenomen op het niveau van de taakvelden, die verplicht voorgeschreven zijn.

Uitgangspunten van de begroting 2026-2029

In deze begroting zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

1. Deze begroting is opgesteld conform de voorschriften uit het 'Besluit Begroting en Verantwoording provincie en gemeenten' (BBV) van 5 maart 2016 en de daarna gepubliceerde aanvullingen hierop van de commissie BBV.
2. Daarnaast hanteren we de uitgangspunten voor het financieel beleid conform de vastgestelde financiële verordening 2023.
3. De begroting gaat uit van vastgesteld beleid. Daarnaast is rekening gehouden met de in het coalitieakkoord opgenomen nieuwe uitgaven, de ombuigingen in de P-nota 2026, en met de aanpassingen zoals vermeld in de financiële beschouwingen.
4. Rekening is gehouden met de gevolgen van het BTW-compensatiefonds.

Dit betekent dat de meeste budgetten geraamd zijn exclusief BTW, met uitzondering van de budgetten waarvoor de BTW niet wordt gecompenseerd.

5. Uitgangspunt is het prijspeil per 1 januari 2026. In het meerjarenperspectief is geen rekening gehouden met prijsstijgingen.
6. De prijsstijging ten opzichte van de begroting 2025 is geraamd op 2,1%. Deze raming is gebaseerd op de verwachting voor de netto materiële overheidsconsumptie zoals gepubliceerd in de ramingen van het Centraal Planbureau.
7. Bij de raming van de salarissen is als basis genomen de laatst overeengekomen CAO voor gemeentebambtenaren, die loopt van 1 april 2025 tot 31 maart 2027.
8. De loonkosten ramen we op basis van het maximum van de functionele salarisschaal.
9. Voor bestaande en nieuwe investeringen wordt rekening gehouden met een rentepercentage van 1,0%. Aan reserves wordt geen rente toegevoegd, dat geldt ook voor de reserve waaruit kapitaallasten worden gedekt. Uit deze reserves worden alleen de afschrijvingslasten onttrokken.
10. De berekening van de algemene uitkering uit het gemeentefonds is gebaseerd op de septembercirculaire 2025. Bij taakmutaties die leiden tot een aanpassing van de algemene uitkering wordt als volgt gehandeld:

- a. Extra middelen die aan het gemeentefonds worden toegevoegd voor nieuwe taken of uitbreiding van een bestaande taak (inclusief de overheveling van een doeluitkering naar het gemeentefonds) worden in principe geoormerkt.
- b. Extra middelen die aan het gemeentefonds worden toegevoegd voor stimulering van beleid lopen mee in de afweging rond nieuw beleid bij de begroting.

Overzicht van de geraamde incidentele baten en lasten

De meeste ramingen in de exploitatiebegroting hebben een structureel karakter. Hierop bestaan enkele uitzonderingen. In deze begroting zijn de volgende niet-structurele lasten en baten van meer dan € 100.000 opgenomen:

	2026		2027		2028		2029	
	lasten	baten	lasten	baten	lasten	baten	lasten	baten
Programma 1								
Toevoeging aan reserve IHP Onderwijs t.b.v. toekomstige investeringen en incidentele lasten	673		845		226		224	
Af te stoten gemeentelijke eigendommen	267	136	180	56				
Onderhoud wisselscholen met dekking uit reserve	105	105						
Gemeentelijke eigendommen	410	410	378	378	193	193	684	684
Programma 2								
Transformatie kernwinkelgebied	100		100					
Regisseur voor impuls woningbouw	300							
Uitgaven groot- en vervangingsonderhoud cultuurbedrijf met dekking uit de reserve	669	669	506	506	244	244	390	390
Besteding decentralisatie uitkering bibliotheekwerk	125							
Uitgave groot- en vervangingsonderhoud museum met dekking uit reserve					137	137		
Onderhoud Agnietenhof	155	155						

Programma 3								
Uitvoering programma herstel kinderopvangtoeslag	540	540						
	2026		2027		2028		2029	
	lasten	baten	lasten	baten	lasten	baten	lasten	baten
Programma 4								
Voor de continuering van het programma Aanstormend Talent krijgen we van het Ministerie van Justitie en Veiligheid voor de periode 2025-2026 en 2026-2027 twee keer 500.000 euro. Deze gelden ontvangen we als decentralisatiegelden bij de najaarsnota. De gelden worden ingezet op het voorkomen van aanwas en doorgroei van jongeren in ondermijnende criminaliteit.	500							
Algemene baten en lasten								
Decentralisatie-uitkeringen bibliotheekwerk en preventie aanpak jeugdcriminaliteit		625						
Bijdrage algemene reserve voor eenmalige kosten		1736		1.199				
Onderhoud Stadhuiscomplex	481	481	362	362	237	237	523	523
Saldo lasten -/- baten	4.325	4.857	2.371	2.501	1.037	811	1.821	1.597

Bovengenoemd saldo lasten -/- baten corrigeren we op de uitkomsten van de meerjarenbegroting 2026-2029 om zodoende vast te stellen wat het structurele saldo van de begroting is. Dit structurele saldo wordt door de provincie gebruikt om vast te stellen of er sprake is van een structureel en reëel begrotingsevenwicht.

Uiteenzetting financiële positie

Investerings

In onderstaande tabel zijn onze vaste activa weergegeven. Onder activa verstaan we investeringen die in het verleden zijn gedaan en die nog tegen een bepaalde waarde op onze balans staan.

Bedragen x € 1.000	Boekwaarde per 1-1-2026	Bij: Investering	Af: afschrijving / aflossing	Boekwaarde per 31-12-2026
Financiële vaste activa	4.435			4.435
Immateriële vaste activa	0			0
Materiële vaste activa	180.603	37.316	6.091	203.022
Totaal	185.038	37.316	6.091	207.457

Leningen

In onderstaande tabel is een overzicht van onze opgenomen langlopende geldleningen weergegeven.

Bedragen x € 1.000	Boekwaarde per 1-1-2026	Af: Aflossing	Bij: op te nemen	Boekwaarde per 31-12-2026	Rente
Opgenomen geldleningen ten behoeve van woningcorporaties	0			0	0
Overige opgenomen geldleningen	90.379	7.829	15.000	97.550	1.096
Totaal opgenomen geldleningen	90.379	7.829	15.000	97.550	1.096

De stand en het verloop van de reserves en voorzieningen

In de programma's is weergegeven wat de stand en het verloop van de afzonderlijke reserves zijn. In de onderstaande tabel zijn de totalen opgenomen van de algemene reserve, de bestemmingsreserves en de voorzieningen.

Voor de stand per 1 januari 2026 is uitgegaan van de begroting 2025, inclusief de vastgestelde wijzigingen en de gevolgen van de tweede voortgangsrapportage, die gelijktijdig met deze begroting wordt aangeboden. Voor de vermeerderingen en verminderingen zijn de cijfers uit de begroting 2026 gehanteerd.

Bedragen x € 1.000	Saldo per 1-1-2026	Vermeerde- ringen conform begroting	Verminderin- gen conform begroting*	Saldo per 31-12-2026
Algemene weerstandsreserve	31.793		1.736	30.057
Bestemmingsreserves	44.024	2.557	2.762	43.819
Voorzieningen	15.657	663		16.320
Totaal	91.474	3.220	4.498	90.196

*Exclusief geormerkte bedragen in algemene weerstandsreserve

In de begroting zijn de volgende structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves geraamd:

Reserve	2026		2027		2028		2029	
	toev.	onttr.	toev.	onttr.	toev.	onttr.	toev.	onttr.
Diverse reser- ves ter dekking van kapitaal- lasten	526	1.368	535	1.352	535	1.046	535	1.189
Financiële herplantplicht bomen		4		4		4		4
Onderhoud gebouw Agnie- tenhof	53		53		53		53	
Onderhoud ge- bouw Museum	94		94		94		94	
Onderhoud gebouw Zinder	62		62		62		62	
Onderhoud stadhuiscom- plex	500		500		500		500	
Gemeentelijke eigendommen	377		377		377		377	
Havens	55		125		126		126	
Collectie mu- seum	6		6		6		6	
Wachtgelden en pensioenen wethouders	120		120		120		120	
Informatise- ring en auto- matisering		35						
Onderhoud wisselscholen	90		90		90		90	
Totaal	1.883	1.407	1.962	1.356	1.963	1.500	1.963	1.193

De meerjarenraming van het verloop van de reserves is als volgt:

Bedragen x € 1.000	Saldo per 31-12-2026	Saldo per 31-12-2027	Saldo per 31-12-2028	Saldo per 31-12-2029
Algemene weerstandsreserve	30.057	28.858	28.799	28.799
Bestemmingsreserves	43.819	44.336	44.767	44.343
Totaal	73.876	73.194	73.566	73.142

Daarbij dient te worden opgemerkt dat voor een groot aantal bestemmingsreserves nog geen concrete planning beschikbaar is voor de besteding van de middelen. Hoewel de bestemming van deze reserves wel is vastgelegd, is het moment van besteding op dit moment nog niet bekend.

Kerngegevens

In de onderstaande tabel staan enkele kerngegevens van onze gemeente vermeld. Dit zijn de belangrijkste factoren voor de berekening van de algemene uitkering uit het gemeentefonds.

Omschrijving	Eenheid	Werke- lijk 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Begroot 2027	Begroot 2028	Begroot 2029
WOZ-waarde woningen	€ 1 miljoen	6.397	6.631	7.330	7.357	7.410	7.463
WOZ-waarde niet-woningen	€ 1 miljoen	1.190	1.294	1.333	1.347	1.360	1.374
Inwoners	Perso- nen	42.370	42.575	42.635	42.757	42.872	42.993
Inwoners < 18 jaar	Perso- nen	7.664	7.597	7.614	7.619	7.631	7.642
Bijstandsontvan- gers	Perso- nen	951	919	927	935	946	961
Migratieachter- grond	Perso- nen	7.429	7.564	7.758	7.947	8.131	8.311
Eenpersoonshuis- houdens	Huis- houdens	7.664	7.597	7.614	7.619	7.631	7.642
Leerlingen (V)SO	Perso- nen	857	850	851	852	853	855
Oppervlak bebou- wing woonkern	Hectaren	2290	230	231	233	234	236
Woonruimten	Woon- ruimten	18.928	18.981	19.062	19.227	19.381	19.544
Bodemfactor	Verme- nigvul- digings- factor	1,08	1,08	1,08	1,08	1,08	1,08
Bedrijfsvestigingen	Vestigin- gen KvK	5.140	5.450	5.741	6.080	6.430	6.430

Geprognosticeerde balans

De geprognosticeerde balans biedt nadere inzage in de financiële positie van de gemeente. In de paragraaf *Weerstandsvermogen* zijn kengetallen opgenomen die zijn berekend op basis van deze balans. De weergegeven bedragen betreffen de stand per 31 december van het betreffende jaar.

Activa	2024	2025	2026	2027	2028	2029
(im) Materiële vaste activa	169.419	180.603	203.022	221.134	222.335	213.902
Financiële vaste activa: Kapitaalverstrekingen						
Financiële vaste activa: Leningen	4.015	4.435	4.435	4.435	4.435	4.435
Financiële vaste activa: Uitzettingen > 1 jaar						
Totaal Vaste Activa	173.434	185.038	207.457	225.569	226.770	218.337
Vorraden: Onderhanden werk & Overige grond- en hulpstoffen	697	697	697	697	697	697
Vorraden: Gereed product en handelsgoederen & vooruitbetalingen	13	13	13	13	13	13
Uitzettingen <1 jaar	41.280	41.280	41.280	41.280	41.280	41.280
Liquide middelen	957	957	957	957	957	957
Overlopende activa	5.207	5.207	5.207	5.207	5.207	5.207
Totaal Vlottende Activa	48.154	48.154	48.154	48.154	48.154	48.154
Totaal Activa	221.588	233.192	255.611	273.723	274.924	266.491
Passiva	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Eigen vermogen	66.459	75.817	73.876	73.194	73.566	73.142
Voorzieningen	14.399	15.657	16.320	16.362	15.906	15.403
Vaste schuld	98.223	90.379	97.550	103.221	98.092	87.462
Totaal Vaste Passiva	179.081	181.853	187.746	192.776	187.564	176.008
Vlottende schuld	12.640	21.471	37.997	51.079	57.491	60.616
Overlopende passiva	29.868	29.868	29.868	29.868	29.868	29.868
Totaal Vlottende Passiva	42.508	51.339	67.865	80.947	87.359	90.484
Totaal Passiva	221.588	233.192	255.611	273.723	274.924	266.491

EMU-saldo

Het EMU-saldo is het saldo van de begroting volgens het kasstelsel. Er wordt alleen gekeken welke geldstromen binnen komen en welke uitgaan. Verrekeningen met reserves en afschrijvingen tellen niet meer voor dit saldo. In een jaar dat er veel wordt geïnvesteerd is er sprake van een negatief EMU-saldo, wordt er meer gespaard, dan is het EMU-saldo positief.

Het EMU-saldo is voor de gemeente geen getal waarop gestuurd wordt. Voor het Rijk is het van belang voor de bepaling van het financieringsoverschot/tekort van de begroting van de gehele overheid. Dit EMU-saldo mag volgens de begrotingsregels van de Europese Unie niet lager zijn -3% van het nationaal product. Hieronder de voorlopige berekening van het EMU-saldo voor de gemeente Tiel. Aan het CBS moet voor 15 november ook een berekening van het EMU-saldo worden overlegd. Wellicht dat deze op onderdelen nog iets afwijkt van onderstaande berekening.

Nr	Omschrijving (bedragen x € 1.000)	2025	2026	2027
		Volgens realisatie tot en met sept. 2025, aangevuld met raming resterende periode	Volgens begroting 2026	Volgens meerjarenraming in begroting 2026
1	Exploitatiesaldo vóór toevoe- ging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	2.833	828	-1.045
2	Mutatie (im)materiële vast activa	11.184	22.419	18.112
3	Mutatie voorzieningen	1.258	663	41
4	Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	0	0	0
5	Verwachte boekwinst bij verkoop effecten en verwachte boekwinst bij verkoop (immateriële vast activa)	0	0	0
Berekend EMU-saldo		-7.093	-20.928	-19.116

Investeringsplan

Hieronder vindt u de voorgenomen investeringen voor de komende vier jaar.

Bij deze begroting wordt ook voorgesteld om enkele van deze investeringen bij te stellen.

De dekking van de kapitaallasten is opgenomen in deze meerjarenbegroting en/of dekken we uit de voorziening riolering.

N.B. Voor lopende investeringen geldt dat de verwachte bestedingen in de jaren 2026 niet per definitie hoeven aan te sluiten bij het oorspronkelijk krediet. Dit kunnen restbedragen zijn van het oorspronkelijke krediet, omdat er in voorgaande jaren al bestedingen zijn geweest.

Omschrijving	Oorspronkelijk krediet	Bijstelling/ beschikbaarstelling in deze begroting	Verwachte bestedingen				Toelichting bijstelling
Investerings	x € 1.000		2026	2027	2028	2029	
Burense Poort	1.950	41	1.800				indexering
Rondweg Passewaaij	3.315	70			3.300		indexering
Inrichting straten binnenstad	2.800		800				
Reconstructie Papesteeg en aanleg rotonde	1.892		1.000				
Fietsvoorziening Passewaaijse Hogeweg	1.396		1.200				
Herinrichting en onderhoud Nieuwe Tielseweg (Oost/West)	6.912	3.645	5.000	5.000			indexering plus subsidie provincie (3.500K)
Vervanging openbare verlichting (jaarlijks krediet)	800		200	200	200	200	
Aanleg los- en laadkade industriehaven Kellen	1.000		1.000				
Herstelwerkzaamheden Waalplaat	900		850				
Revitalisering Wadenhoijenlaan e.o. (Tiel-West)	8.905	187	4.000	4.000			indexering

Revitalisering Binnenstad (centrum)	8.220		2.000				
Aanpassingen rotonde Schaarsdijkweg	400		400				
Aanpassing rotonde Haven-dijk-Grotebrugse Grintweg	70		70				
Moederkrediet openbare ruimte 2027-2028	6.000			3.000	3.000		
Groot onderhoud civiele kunstwerken	750		300				
Grond Vmbo Veilingterrein	320		165				
Nieuwbouw VMBO Veilingterrein	21.605	356	10.300	10.300			indexering
Permanente huisvesting Rotonde Passewaaij	7.568						businesscase wordt nu opgesteld. Na besluitvorming wordt dit krediet bijgesteld
Vorbereidingskredieten IHP	3.395		350				restant besteding afhankelijk voortgang voorbereiding
Nieuwbouw Sporthal	7.500	3.300		5.400	5.400		uitgebreidere variant en prijsindexering
Vervangingen buitensportaccommodaties 2026 (investerings > 50k) - 450, sportpark Drumpt - 551, sportpark Rauwenhof	1.001		1.001				conform actuele planning
Vervangingen buitensportaccommodaties 2027 (investerings > 50k)	918			918			conform actuele planning

Vervangingen buitensportaccommodaties 2028 (investeringen > 50k)	166				166		conform actuele planning
Vervangingsinvesteringen Cultuurbedrijf (gebouwen Agnietenhof en Zinder)			650	78	369	274	
Aanleg nieuwe speeltuin Hertogenwijk	257		200				
Teisterbantlaan/Inundatiekanaal	786		400				
Borsselestraat Wadenoijen	500		400				
Rioolvervanging Roos Vosstrat	968		800				
Rioolvervanging Gasthuislingelaan	864		800				
Daver-Kapel Avezaath	188		188				
Asjeslaan, A Jacobslaan/Eindhovenlaan	3.000			3.000			
Stationsweg/-plein	804			804			
Diverse werkzaamheden Gemeentelijk Rioleringsplan 2023-2026	2.620		1.620				
Rioolvervanging en vergroening Thorbeckestraat	780		780				
Rioolvervanging Pijnacker Hordijkstraat	435		435				
Afkoppelen De Praam	300		300				
Afkoppelen De Hennepe	307		307				
Skatebaan		200	200				
Totaal investeringen 2026-2029		7.799	37.216	32.700	12.435	474	

1. Financiële overzichten

Programmabegroting meerjarig (exclusief reserveringen)

Programma (bedragen x € 1.000)		werkelijk 2024			begroot 2025			begroot 2026		
Nr.	Omschrijving	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo
1	Leefomgeving	34.907	20.798	14.109	36.708	18.164	18.544	37.424	17.879	19.545
2	Vitale Stad	21.960	6.897	15.063	18.633	5.634	13.000	16.286	4.868	11.418
3	Mens en Samenleving	93.163	31.737	61.427	102.103	33.134	68.969	104.027	32.513	71.514
4	Inwoners	15.011	8.223	6.788	12.520	2.183	10.337	13.711	2.965	10.746
9	Financiën en bedrijfsvoering	20.250	123.026	-102.776	20.434	128.451	-108.017	22.498	134.894	-112.396
Totaal exclusief reserves		185.291	190.680	-5.389	190.398	187.565	2.833	193.946	193.118	828

Programmabegroting meerjarig (reserveringen)

Programma (bedragen x € 1.000)		werkelijk 2024			begroot 2025			begroot 2026		
Nr.	Omschrijving	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo
1	Leefomgeving	1.530	1.273	257	3.486	1.545	1.940	1.258	805	453
2	Vitale Stad	678	1.856	-1.178	488	1.149	-660	500	1.056	-556
3	Mens en Samenleving	405	115	290	150	404	-254	0	41	-41
4	Inwoners	2.890	497	2.392	121	339	-218	120	339	-219
9	Financiën en bedrijfsvoering	1.056	5.185	-4.129	1.784	5.425	-3.641	1.792	2.258	-465
Totaal mutatie reserves		6.558	8.926	-2.367	6.029	8.862	-2.833	3.670	4.498	-828
programma (bedragen x € 1.000)		werkelijk 2024			begroot 2025			begroot 2026		
Nr.	Omschrijving	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo
1	Leefomgeving	36.437	22.071	14.365	40.193	19.709	20.484	38.682	18.684	19.998
2	Vitale Stad	22.638	8.753	13.885	19.122	6.783	12.339	16.786	5.924	10.863
3	Mens en Samenleving	93.569	31.852	61.717	102.253	33.538	68.715	104.027	32.553	71.474
4	Inwoners	17.901	8.720	9.181	12.641	2.522	10.120	13.831	3.304	10.527
9	Financiën en bedrijfsvoering	21.305	128.210	-106.905	22.217	133.875	-111.658	24.290	137.152	-112.861
Totaal van de programma's		191.849	199.606	-7.757	196.427	196.427	0	197.616	197.616	0

Programmabegroting meerjarig (exclusief reserveringen)

Programma (bedragen x € 1.000)		begroot 2027			begroot 2028			begroot 2029		
Nr.	Omschrijving	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo
1	Leefomgeving	37190	17932	19258	37342	17767	19575	38125	17606	20519
2	Vitale Stad	16.773	5.857	10.916	17.325	6.669	10.656	17.424	6.669	10.755
3	Mens en Samenleving	100.953	29.717	71.236	100.633	29.717	70.917	98.803	29.717	69.086
4	Inwoners	13.092	3.041	10.051	13.093	2.833	10.260	12.973	2.567	10.407
9	Financiën en bedrijfsvoering	21.759	134.265	-112.507	21.064	132.218	-111.154	21.656	132.587	-110.931
Totaal exclusief reserves		189.767	190.812	-1.045	189.458	189.204	254	188.981	189.145	-164

Programmabegroting meerjarig (reserveringen)

Programma (bedragen x € 1.000)		begroot 2027			begroot 2028			begroot 2029		
Nr.	Omschrijving	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo
1	Leefomgeving	1.500	684	816	881	441	440	879	931	-52
2	Vitale Stad	509	873	-364	509	713	-203	509	806	-297
3	Mens en Samenleving	0	27	-27	0	22	-22	0	6	-6
4	Inwoners	120	339	-219	120	339	-219	120	339	-219
9	Financiën en bedrijfsvoering	2.406	1.567	-839	53	302	249	1.267	529	738
Totaal mutaties reserves		4.536	3.490	-1.045	1.563	1.816	254	2.775	2.611	-164
Programma (bedragen x € 1.000)		begroot 2027			begroot 2028			begroot 2029		
Nr.	Omschrijving	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo
1	Leefomgeving	38.691	18.616	20.074	38.223	18.208	20.014	39.004	18.538	20.467
2	Vitale Stad	17.282	6.731	10.552	17.834	7.381	10.453	17.933	7.475	10.458
3	Mens en Samenleving	100.953	29.743	71.210	100.633	29.738	70.895	98.803	29.722	69.081
4	Inwoners	13.212	3.380	9.832	13.213	3.172	10.041	13.093	2.905	10.188
9	Financiën en bedrijfsvoering	24.165	135.833	-111.668	21.117	132.520	-111.403	22.923	133.116	-110.193
Totaal van de programma's		194.303	194.303	0	191.020	191.020	0	191.756	191.756	0

Totaal lasten en baten per taakveld

Programma (bedragen x € 1.000)		werkelijk 2024			begroot 2025			begroot 2026		
Nr.	Omschrijving	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo
01	Bestuur	3.512	0	3.512	3.452	0	3.452	3.306	0	3.306
010	Mutaties reserves	6.558	8.926	-2.367	1.657	8.862	-7.205	2.557	4.433	-1.876
011	Resultaat van de rekening van baten en lasten	0	0	0	1.644	0	1.644	1.113	0	1.113
02	Burgerzaken	1.380	937	443	1.200	668	532	1.750	1.000	750
03	Beheer overige gebouwen en gronden	1.970	2.163	-193	940	670	270	1.191	617	573
04	Overhead	18.635	1.647	16.988	19.613	2.282	17.331	20.031	2.577	17.454
05	Treasury	641	669	-27	-417	382	-798	-572	311	-884
061	OZB woningen	576	6.370	-5.794	662	6.541	-5.879	640	6.743	-6.103
062	OZB niet-woningen	143	6.100	-5.957	119	6.245	-6.126	115	6.752	-6.637
063	Parkeerbelasting	0	1.784	-1.784	0	2.126	-2.126	0	1.570	-1.570
064	Belastingen overig	30	843	-812	26	769	-743	27	813	-787
07	Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds	0	107.397	-107.397	0	112.232	-112.232	0	117.697	-117.697
08	Overige baten en lasten	200	0	200	410	0	410	2.227	0	2.227
09	Vennootschapsbelasting (VpB)	24	0	24	20	0	20	30	0	30
11	Crisisbeheersing en brandweer	3.332	0	3.332	3.574	0	3.574	3.694	0	3.694
12	Openbare orde en veiligheid	2.587	1.004	1.583	3.066	991	2.075	3.395	877	2.518
2.1	Verkeer en vervoer	8.056	493	7.563	8.128	682	7.445	8.037	586	7.451
2.2	Parkeren	2.394	638	1.756	2.740	525	2.216	2.738	546	2.192
2.4	Economische havens en waterwegen	52	231	-180	204	225	-21	145	200	-55
2.5	Openbaar vervoer	242	94	148	254	33	222	252	55	197
3.1	Economische ontwikkeling	743	11	732	881	0	881	772	0	772
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	0	0	0	30	0	30	31	0	31
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	49	30	20	58	24	34	61	22	39
3.4	Economische promotie	1.598	300	1.298	1.772	371	1.400	1.742	843	900
4.1	Openbaar basisonderwijs	272	0	272	316	0	316	323	0	323
4.2	Onderwijshuisvesting	2.824	279	2.545	3.360	300	3.061	3.358	285	3.072
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	6.258	4.585	1.674	6.923	5.086	1.837	6.583	4.724	1.859
5.1	Sportbeleid en activering	757	349	408	682	322	359	609	249	360

5.2	Sportaccommodaties	3.335	1.531	1.804	4.113	1.538	2.576	3.622	1.619	2.003
5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	8.762	3.659	5.104	8.699	3.198	5.502	8.636	3.376	5.260
5.4	Musea	1.737	476	1.262	1.777	373	1.404	1.201	87	1.114
5.5	Cultureel erfgoed	212	25	186	2.881	0	2.881	501	50	451
5.6	Media	941	143	798	833	43	790	932	0	932
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	3.554	95	3.459	4.518	5	4.513	4.638	5	4.633
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	8.083	6.841	1.242	6.836	1.696	5.139	6.774	2.105	4.669
6.21	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen WMO	0	0	0	1.157	0	1.157	1.254	0	1.254
6.22	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Jeugd	0	0	0	2.486	0	2.486	2.351	0	2.351
6.23	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Integraal	5.823	941	4.883	2.461	836	1.625	2.036	540	1.496
6.3	Inkomensregelingen	29.037	21.675	7.362	32.997	22.374	10.623	33.245	22.721	10.524
6.4	WSW en beschut werk	8.271	0	8.271	8.497	0	8.497	8.322	0	8.322
6.5	Arbeidsparticipatie	4.108	503	3.605	3.669	0	3.669	5.145	0	5.145
6.60	Hulpmiddelen en diensten (WMO)	2.222	158	2.065	2.294	124	2.170	2.322	124	2.198
6.711	Huishoudelijke hulp (WMO)	4.478	0	4.478	4.702	0	4.702	4.882	0	4.882
6.712	Begeleiding (WMO)	4.123	14	4.108	4.300	0	4.300	4.476	0	4.476
6.713	Dagbesteding (WMO)	874	0	874	918	0	918	955	0	955
6.714	Overige maatwerkarrangementen (WMO)	63	0	63	67	0	67	70	0	70
6.751	Jeugdhulp ambulant lokaal	17.228	0	17.228	11.054	0	11.054	12.115	0	12.115
6.753	Jeugdhulp ambulant landelijk	0	0	0	27	0	27	28	0	28
6.761	Jeugdhulp met verblijf lokaal	0	0	0	5.908	0	5.908	6.207	0	6.207
6.763	Jeugdhulp met verblijf landelijk	0	0	0	213	0	213	224	0	224
6.791	PGB WMO	0	0	0	210	0	210	219	0	219
6.792	PGB Jeugd	0	0	0	262	0	262	272	0	272
6.811	Beschermd wonen (WMO)	0	328	-328	0	327	-327	0	334	-334
6.812	Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	156	552	-396	256	853	-597	333	891	-558
6.821	Jeugdbescherming	1.236	0	1.236	1.242	0	1.242	1.292	0	1.292
6.822	Jeugdreclassering	118	0	118	109	0	109	113	0	113
6.91	Coördinatie en beleid WMO	0	0	0	548	0	548	511	0	511
6.92	Coördinatie en beleid Jeugd	0	0	0	501	0	501	536	0	536
7.1	Volksgezondheid	3.847	2.063	1.784	4.665	2.023	2.642	4.311	1.902	2.410
7.2	Riolering	2.861	4.451	-1.590	3.075	4.713	-1.638	3.154	4.771	-1.617

7.3	Afval	5.268	5.751	-483	5.397	5.936	-539	5.675	6.213	-538
7.4	Milieubeheer	2.846	1.087	1.759	3.646	1.178	2.468	2.287	105	2.182
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	540	351	188	511	300	211	567	300	267
8.1	Ruimte en leefomgeving	6.683	1.054	5.629	2.090	186	1.903	2.002	155	1.848
8.2	Grondexploitatie (niet-bedrij- venterreinen)	314	335	-21	516	484	32	530	497	33
8.3	Wonen en bouwen	2.294	2.722	-428	1.675	905	770	1.723	921	802
Totaal saldo taakvelden		191.849	199.606	-7.757	196.427	196.427	0	197.616	197.616	0

Totaal lasten en baten per taakveld

Programma (bedragen x € 1.000)		begroot 2027			begroot 2028			begroot 2029		
Nr.	Omschrijving	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo
0.1	Bestuur	3.391	0	3.391	3.391	0	3.391	3.391	0	3.391
0.10	Mutaties reserves	2.808	3.425	-617	2.189	1.751	437	2.187	2.546	-359
0.11	Resultaat van de rekening van baten en lasten	1.728	0	1.728	626	0	626	588	0	588
0.2	Burgerzaken	1.635	1.076	558	1.720	982	738	1.590	715	875
0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	1.150	617	532	909	616	293	1.398	616	782
0.4	Overhead	19.949	2.477	17.472	19.857	2.477	17.379	19.982	2.327	17.655
0.5	Treasury	-301	208	-509	-227	204	-431	-53	204	-257
0.61	OZB woningen	666	6.898	-6.232	687	7.052	-6.365	706	7.208	-6.502
0.62	OZB niet-woningen	110	7.036	-6.926	118	7.324	-7.207	100	7.616	-7.516
0.63	Parkeerbelasting	0	2.008	-2.008	0	2.005	-2.005	0	1.995	-1.995
0.64	Belastingen overig	27	813	-787	27	813	-787	27	813	-787
0.7	Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeen- tefonds	0	116.833	-116.833	0	114.347	-114.347	0	114.418	-114.418
0.8	Overige baten en lasten	1.277	0	1.277	574	0	574	864	0	864
0.9	Vennootschapsbelasting (VpB)	30	0	30	30	0	30	30	0	30
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	3.694	0	3.694	3.730	0	3.730	3.744	0	3.744
1.2	Openbare orde en veiligheid	2.889	877	2.012	2.773	763	2.010	2.773	763	2.010
2.1	Verkeer en vervoer	8.334	586	7.748	8.538	586	7.952	8.768	586	8.182
2.2	Parkeren	2.737	546	2.191	2.736	546	2.190	2.727	546	2.181
2.4	Economische havens en wa- terwegen	75	200	-125	74	200	-126	74	200	-126
2.5	Openbaar vervoer	244	55	189	240	55	185	239	55	185

3.1	Economische ontwikkeling	772	0	772	672	0	672	672	0	672
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	31	0	31	31	0	31	31	0	31
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsre- gelingen	61	22	39	61	22	39	61	22	39
3.4	Economische promotie	1.707	843	865	1.707	843	865	1.707	843	865
4.1	Openbaar basisonderwijs	323	0	323	323	0	323	323	0	323
4.2	Onderwijshuisvesting	3.131	97	3.034	3.787	97	3.690	3.737	97	3.640
4.3	Onderwijsbeleid en leerling- zaken	6.583	4.703	1.880	6.583	4.703	1.880	6.481	4.703	1.778
5.1	Sportbeleid en activering	377	0	377	334	0	334	352	0	352
5.2	Sportaccommodaties	3.817	1.586	2.231	3.800	1.586	2.214	4.080	1.586	2.494
5.3	Cultuurpresentatie, cultuurpro- ductie en cultuurparticipatie	8.515	3.376	5.138	8.255	3.376	4.879	8.410	3.376	5.034
5.4	Musea	1.181	82	1.099	1.281	82	1.199	1.226	82	1.144
5.5	Cultureel erfgoed	563	50	513	390	50	340	404	50	354
5.6	Media	807	0	807	807	0	807	807	0	807
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	4.464	5	4.459	4.463	5	4.458	4.463	5	4.457
6.1	Samenkracht en burgerpar- ticipatie	6.736	1.977	4.759	6.689	1.977	4.711	6.685	1.977	4.708
6.21	Toegang en eerstelijnsvoorzie- ningen WMO	1.254	0	1.254	1.254	0	1.254	1.254	0	1.254
6.22	Toegang en eerstelijnsvoorzie- ningen Jeugd	2.351	0	2.351	2.351	0	2.351	2.351	0	2.351
6.23	Toegang en eerstelijnsvoorzie- ningen Integraal	1.496	0	1.496	1.496	0	1.496	1.496	0	1.496
6.3	Inkomensregelingen	33.011	22.404	10.607	33.015	22.404	10.611	33.009	22.404	10.605
6.4	WSW en beschut werk	8.020	0	8.020	7.713	0	7.713	7.434	0	7.434
6.5	Arbeidsparticipatie	5.401	0	5.401	5.471	0	5.471	4.034	0	4.034
6.60	Hulpmiddelen en diensten (WMO)	2.322	124	2.198	2.322	124	2.198	2.322	124	2.198
6.711	Huishoudelijke hulp (WMO)	4.882	0	4.882	4.882	0	4.882	4.882	0	4.882
6.712	Begeleiding (WMO)	4.476	0	4.476	4.476	0	4.476	4.476	0	4.476
6.713	Dagbesteding (WMO)	955	0	955	955	0	955	955	0	955
6.714	Overige maatwerkarrange- menten (WMO)	73	0	73	73	0	73	73	0	73
6.751	Jeugdhulp ambulant lokaal	12.116	0	12.116	12.116	0	12.116	12.116	0	12.116
6.753	Jeugdhulp ambulant landelijk	28	0	28	28	0	28	28	0	28
6.761	Jeugdhulp met verblijf lokaal	6.207	0	6.207	6.207	0	6.207	6.207	0	6.207
6.763	Jeugdhulp met verblijf landelijk	224	0	224	224	0	224	224	0	224

6.791	PGB WMO	219	0	219	219	0	219	219	0	219
6.792	PGB Jeugd	272	0	272	272	0	272	272	0	272
6.811	Beschermde wonen (WMO)	0	809	-809	0	809	-809	0	809	-809
6.812	Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	252	777	-526	252	777	-526	252	777	-526
6.821	Jeugdbescherming	1.292	0	1.292	1.292	0	1.292	1.292	0	1.292
6.822	Jeugdreclassering	113	0	113	113	0	113	113	0	113
6.91	Coördinatie en beleid WMO	511	0	511	511	0	511	511	0	511
6.92	Coördinatie en beleid Jeugd	519	0	519	519	0	519	494	0	494
7.1	Volksgezondheid	2.424	0	2.424	2.424	0	2.424	2.424	0	2.424
7.2	Riolering	2.911	4.607	-1.696	2.693	4.447	-1.754	2.559	4.296	-1.737
7.3	Afval	5.675	6.213	-538	5.675	6.213	-538	5.675	6.213	-538
7.4	Milieubeheer	2.287	105	2.182	2.267	105	2.163	2.267	105	2.163
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	543	300	243	538	300	238	539	300	239
8.1	Ruimte en leefomgeving	1.702	155	1.548	1.702	155	1.548	1.702	155	1.548
8.2	Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	1.524	1.492	33	2.336	2.303	33	2.336	2.303	33
8.3	Wonen en bouwen	1.734	921	813	1.705	921	784	1.665	921	744
Totaal saldo taakvelden		194.303	194.303	0	191.020	191.020	0	191.756	191.756	0

Hieronder vindt u de verdeling van de taakvelden per programma.

Bedragen x € 1.000		werkelijk 2024	begroot 2025	begroot 2026	begroot 2027	begroot 2028	begroot 2029
Lasten							
1	Leefomgeving						
0.10	Mutaties reserves	1.530	758	1.258	1.500	881	879
0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	1.970	940	1.191	1.150	909	1.398
0.63	Parkeerbelasting	0	0	0	0	0	0
2.1	Verkeer en vervoer	8.056	8.128	8.037	8.334	8.538	8.768
2.2	Parkeren	2.394	2.740	2.738	2.737	2.736	2.727
2.4	Economische havens en waterwegen	52	204	145	75	74	74
2.5	Openbaar vervoer	242	254	252	244	240	239
4.2	Onderwijshuisvesting	2.824	3.360	3.358	3.817	3.800	4.080
5.2	Sportaccommodaties	3.335	4.113	3.622	3.801	3.784	4.065

5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	905	936	934	934	934	934
5.5	Cultureel erfgoed	71	2.612	246	309	136	151
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	3.554	4.518	4.638	4.464	4.463	4.463
7.2	Riolering	2.861	3.075	3.154	2.911	2.693	2.559
7.3	Afval	5.268	5.397	5.675	5.675	5.675	5.675
7.4	Milieubeheer	1.210	1.456	1.352	1.352	1.333	1.333
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	540	511	567	543	538	539
8.3	Wonen en bouwen	1.626	1.192	1.515	1.516	1.487	1.447
	Totaal programma	36.437	40.193	38.682	38.691	38.223	39.004
2	Vitale Stad						
01	Bestuur	727	929	897	982	982	982
010	Mutaties reserves	678	488	500	509	509	509
1.2	Openbare orde en veiligheid	72	83	85	85	85	85
3.1	Economische ontwikkeling	743	881	772	772	672	672
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	0	30	31	31	31	31
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	49	58	61	61	61	61
3.4	Economische promotie	413	761	708	673	673	673
5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	7.857	7.764	7.702	7.581	7.321	7.476
5.4	Musea	1.737	1.777	1.201	1.181	1.281	1.226
5.5	Cultureel erfgoed	141	269	254	254	254	252
5.6	Media	919	802	900	775	775	775
7.4	Milieubeheer	1.636	2.190	935	935	935	935
8.1	Ruimte en leefomgeving	6.683	2.090	2.002	1.702	1.702	1.702
8.2	Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	314	516	530	1.524	2.336	2.336
8.3	Wonen en bouwen	668	484	208	217	217	217
	Totaal programma	22.638	19.122	16.786	17.282	17.834	17.933
3	Mens en Samenleving						
010	Mutaties reserves	405	150	0	0	0	0
1.2	Openbare orde en veiligheid	22	18	57	51	51	51
4.1	Openbaar basisonderwijs	272	316	323	323	323	323

4.3	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	6.258	6.923	6.583	6.583	6.583	6.481
5.1	Sportbeleid en activering	757	682	609	377	334	352
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	4.271	5.619	5.237	5.202	5.159	5.159
6.21	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen WMO	0	1.157	1.254	1.254	1.254	1.254
6.22	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Jeugd	0	2.486	2.351	2.351	2.351	2.351
6.23	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Integraal	5.823	2.461	2.036	1.496	1.496	1.496
6.3	Inkomensregelingen	29.037	32.997	33.245	33.011	33.015	33.009
6.4	WSW en beschut werk	8.271	8.497	8.322	8.020	7.713	7.434
6.5	Arbeidsparticipatie	4.108	3.669	5.145	5.401	5.471	4.034
6.60	Hulpmiddelen en diensten (WMO)	2.222	2.294	2.322	2.322	2.322	2.322
6.711	Huishoudelijke hulp (WMO)	4.478	4.702	4.882	4.882	4.882	4.882
6.712	Begeleiding (WMO)	4.123	4.300	4.476	4.476	4.476	4.476
6.713	Dagbesteding (WMO)	874	918	955	955	955	955
6.714	Overige maatwerkarrangementen (WMO)	63	67	70	73	73	73
6.751	Jeugdhulp ambulant lokaal	17.228	11.054	12.115	12.116	12.116	12.116
6.753	Jeugdhulp ambulant landelijk	0	27	28	28	28	28
6.761	Jeugdhulp met verblijf lokaal	0	5.908	6.207	6.207	6.207	6.207
6.763	Jeugdhulp met verblijf landelijk	0	213	224	224	224	224
6.791	PGB WMO	0	210	219	219	219	219
6.792	PGB Jeugd	0	262	272	272	272	272
6.811	Beschermd wonen (WMO)	0	0	0	0	0	0
6.812	Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	156	256	333	252	252	252
6.821	Jeugdbescherming	1.236	1.242	1.292	1.292	1.292	1.292
6.822	Jeugdreclassering	118	109	113	113	113	113
6.91	Coördinatie en beleid WMO	0	548	511	511	511	511
6.92	Coördinatie en beleid Jeugd	0	501	536	519	519	494
7.1	Volksgezondheid	3.847	4.665	4.311	2.424	2.424	2.424
	Totaal programma	93.569	102.253	104.027	100.953	100.633	98.803
4	Inwoners						

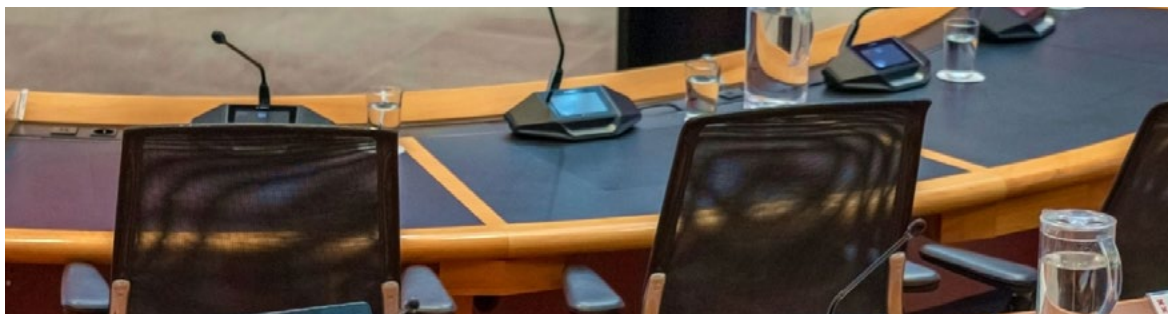
01	Bestuur	2.785	2.523	2.409	2.409	2.409	2.409
010	Mutaties reserves	2.890	121	120	120	120	120
02	Burgerzaken	1.380	1.200	1.750	1.635	1.720	1.590
11	Crisisbeheersing en brandweer	3.332	3.574	3.694	3.694	3.730	3.744
12	Openbare orde en veiligheid	2.493	2.965	3.253	2.753	2.637	2.637
34	Economische promotie	1.185	1.011	1.035	1.035	1.035	1.035
5.6	Media	23	31	32	32	32	32
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	3.813	1.216	1.537	1.534	1.530	1.526
	Totaal programma	17.901	12.641	13.831	13.212	13.213	13.093
9	Financiën en bedrijfsvoering						
010	Mutaties reserves	1.056	140	679	679	679	679
011	Resultaat van de rekening van baten en lasten	0	1.644	1.113	1.728	-626	588
0.4	Overhead	18.635	19.613	20.031	19.949	19.857	19.982
0.5	Treasury	641	-417	-572	-301	-227	-53
0.61	OZB woningen	576	662	640	666	687	706
0.62	OZB niet-woningen	143	119	115	110	118	100
0.64	Belastingen overig	30	26	27	27	27	27
0.7	Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds	0	0	0	0	0	0
0.8	Overige baten en lasten	200	410	2.227	1.277	574	864
0.9	Vennootschapsbelasting (VpB)	24	20	30	30	30	30
	Totaal programma	21.305	22.217	24.290	24.165	21.117	22.923
	Totaal lasten	191.849	196.427	197.616	194.303	191.020	191.756
	Bedragen x € 1.000	werkelijk 2024	begroot 2025	begroot 2026	begroot 2027	begroot 2028	begroot 2029
	Baten						
1	Leefomgeving						
010	Mutaties reserves	1.273	1.545	740	619	376	866
0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	2.163	670	617	617	616	616
0.63	Parkeerbelasting	1.784	2.126	1.570	2.008	2.005	1.995
2.1	Verkeer en vervoer	493	682	586	586	586	586

2.2	Parkeren	638	525	546	546	546	546
2.4	Economische havens en waterwegen	231	225	200	200	200	200
2.5	Openbaar vervoer	94	33	55	55	55	55
4.2	Onderwijshuisvesting	279	300	285	97	97	97
5.2	Sportaccommodaties	1.531	1.538	1.619	1.586	1.586	1.586
5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	205	205	210	210	210	210
5.5	Cultureel erfgoed	0	0	50	50	50	50
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	95	5	5	5	5	5
7.2	Riolering	4.451	4.713	4.771	4.607	4.447	4.296
7.3	Afval	5.751	5.936	6.213	6.213	6.213	6.213
7.4	Milieubeheer	9	2	2	2	2	2
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	351	300	300	300	300	300
8.3	Wonen en bouwen	2.722	905	914	914	914	914
	Totaal programma	22.071	19.709	18.684	18.616	18.208	18.538
2	Vitale Stad						
01	Bestuur	0	0	0	0	0	0
010	Mutaties reserves	1.856	1.149	1.056	873	713	806
1.2	Openbare orde en veiligheid	0	0	0	0	0	0
3.1	Economische ontwikkeling	11	0	0	0	0	0
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	0	0	0	0	0	0
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	30	24	22	22	22	22
3.4	Economische promotie	291	354	832	832	832	832
5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	3.454	2.993	3.166	3.166	3.166	3.166
5.4	Musea	476	373	87	82	82	82
5.5	Cultureel erfgoed	25	0	0	0	0	0
5.6	Media	143	43	0	0	0	0
7.4	Milieubeheer	1.079	1.176	1.03	1.03	1.03	1.03
8.1	Ruimte en leefomgeving	1.054	186	155	155	155	155
8.2	Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	335	484	497	1.492	2.303	2.303

8.3	Wonen en bouwen	0	0	7	7	7	7
	Totaal programma	8.753	6.783	5.924	6.731	7.381	7.475
3	Mens en Samenleving						
010	Mutaties reserves	115	404	41	27	22	6
1.2	Openbare orde en veiligheid	0	0	0	0	0	0
4.1	Openbaar basisonderwijs	0	0	0	0	0	0
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	4.585	5.086	4.724	4.703	4.703	4.703
5.1	Sportbeleid en activering	349	322	249	0	0	0
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	569	1189	1.029	900	900	900
6.21	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen WMO	0	0	0	0	0	0
6.22	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Jeugd	0	0	0	0	0	0
6.23	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen In-tegraal	941	836	540	0	0	0
6.3	Inkomensregelingen	21.675	22.374	22.721	22.404	22.404	22.404
6.4	WSW en beschut werk	0	0	0	0	0	0
6.5	Arbeidsparticipatie	503	0	0	0	0	0
6.60	Hulpmiddelen en diensten (WMO)	158	124	124	124	124	124
6.711	Huishoudelijke hulp (WMO)	0	0	0	0	0	0
6.712	Begeleiding (WMO)	14	0	0	0	0	0
6.713	Dagbesteding (WMO)	0	0	0	0	0	0
6.714	Overige maatwerkarrangementen (WMO)	0	0	0	0	0	0
6.751	Jeugdhulp ambulant lokaal	0	0	0	0	0	0
6.753	Jeugdhulp ambulant landelijk	0	0	0	0	0	0
6.761	Jeugdhulp met verblijf lokaal	0	0	0	0	0	0
6.763	Jeugdhulp met verblijf landelijk	0	0	0	0	0	0
6.791	PGB WMO	0	0	0	0	0	0
6.792	PGB Jeugd	0	0	0	0	0	0
6.811	Beschermd wonen (WMO)	328	327	334	809	809	809
6.812	Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	552	853	891	777	777	777
6.821	Jeugdbescherming	0	0	0	0	0	0

6.822	Jeugdreclassering	0	0	0	0	0	0
6.91	Coördinatie en beleid WMO	0	0	0	0	0	0
6.92	Coördinatie en beleid Jeugd	0	0	0	0	0	0
71	Volksgezondheid	2.063	2.023	1.902	0	0	0
	Totaal programma	31.852	33.538	32.553	29.743	29.738	29.722
4	Inwoners						
01	Bestuur	0	0	0	0	0	0
0.10	Mutaties reserves	497	339	339	339	339	339
0.2	Burgerzaken	937	668	1.000	1.076	982	715
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	0	0	0	0	0	0
1.2	Openbare orde en veiligheid	1.004	991	877	877	763	763
3.4	Economische promotie	9	17	11	11	11	11
5.6	Media	0	0	0	0	0	0
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	6.272	507	1.077	1.077	1.077	1.077
	Totaal programma	8.720	2.522	3.304	3.380	3.172	2.905
9	Financiën en bedrijfsvoering						
0.10	Mutaties reserves	5.185	5.425	2.258	1.567	302	529
0.11	Resultaat van de rekening van baten en lasten	0	0	0	0	0	0
0.4	Overhead	1.647	2.282	2.577	2.477	2.477	2.327
0.5	Treasury	669	382	311	208	204	204
0.61	OZB woningen	6.370	6.541	6.743	6.898	7.052	7.208
0.62	OZB niet-woningen	6.100	6.245	6.752	7.036	7.324	7.616
0.64	Belastingen overig	843	769	813	813	813	813
0.7	Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds	107.397	112.232	117.697	116.833	114.347	114.418
0.8	Overige baten en lasten	0	0	0	0	0	0
0.9	Vennootschapsbelasting (VpB)	0	0	0	0	0	0
	Totaal programma	128.210	133.875	137.152	135.833	132.520	133.116
Totaal baten		199.606	196.427	197.616	194.303	191.020	191.756
Totaal taakvelden		-7.757	0	0	0	0	0

2. Verplichte indicatoren BBV



Besluit Begroting en Verantwoording (BBV)

Gemeenten nemen een uniforme basisset beleidsindicatoren op in hun begroting en jaarverslag. De set behandelt een breed spectrum van onderwerpen, van misdrijven en afval tot bijstandsuitkeringen en nieuwbouwwoningen. Zo kunt u zich een helder beeld vormen van de beleidsresultaten van de gemeente.

Veiligheid

Verwijzingen Halt per 1.000 jongeren



Halt | 2020 - 2024

Economie

Funciemenging

57,6%

Tiel

54,5%

Nederland

Meerdere bronnen | 2024

Vestigingen (van bedrijven) per 1.000 inw.15 t/m 64jr

156,1

Tiel

191,4

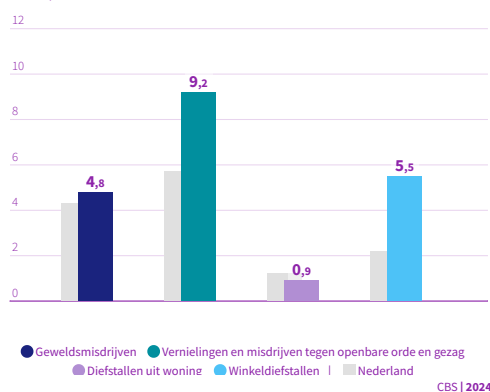
Nederland

LISA | 2024

Onderwijs

Misdrijven

Tiel, per 1.000 inwoners



CBS | 2024

Absoluut verzuim per 1.000 leerlingen



9,1

Tiel



6,7

Nederland

DUO/Ingrado | 2024

Relatief verzuim per 1.000 leerlingen



37

Tiel



28

Nederland

DUO/Ingrado | 2024

Voortijdige schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers)

2,3%

Tiel

2,3%

Nederland

DUO/Ingrado | 2024

Sport, cultuur en recreatie

Niet-sporters

47,9%

Tiel

42,5%

Nederland

Gezondheidsmonitor | 2024

Sociaal domein

Banen

per 1.000 inwoners van 15-64 jaar

914,0

Tiel

850,2

Nederland

Meerdere bronnen | 2024

Volksgezondheid en Milieu

Omvang huishoudelijk restafval kg per inwoner

Tiel

69

Nederland

148

CBS | 2023

Jongeren met een delict voor de rechter

1%

Tiel

1%

Nederland

CBS | 2023

Achterstand onder jeugd

Tiel

8%

6%

4%

2%

0%

● Kinderen in uitkeringsgezin ● Werkloze jongeren | ■ Nederland

CBS | 2023

Percentage bekende hernieuwbare elektriciteit

15,6%

Tiel

32,5%

Nederland

berekening | 2022

Netto arbeidsparticipatie

73,2%

Tiel

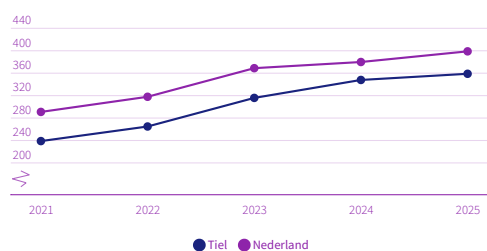
73,2%

Nederland

CBS | 2024

Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing

Gemiddelde WOZ-waarde x €1.000



CBS | 2021 - 2025

Personen met een bijstandsuitkering per 10.000 inwoners

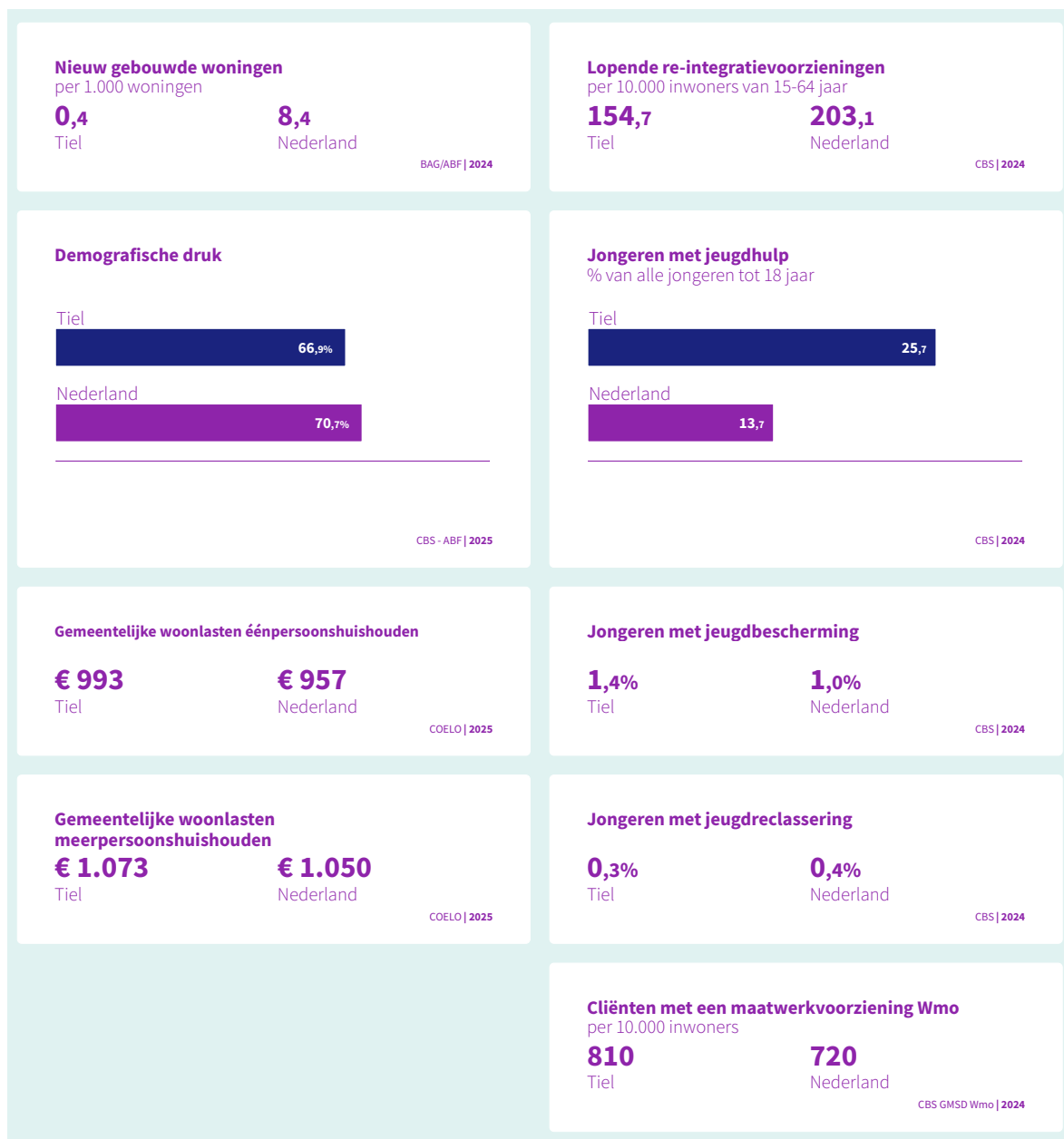
Tiel

380,3

Nederland

343,6

CBS | 2024



Bovengenoemde verplichte indicatoren zijn een momentopname van 1 oktober 2025. Voor actuele informatie verwijzen we naar de website [Waarstaatjegemeente.nl](https://www.waarstaatjegemeente.nl)

Indicatoren die niet op [Waarstaatjegemeente.nl](https://www.waarstaatjegemeente.nl) staan:

Formatie	Fte per 1.000 inwoners	6,5
Bezetting	Fte per 1.000 inwoners	5,8
Apparaatskosten (salarislasten ambt. organisatie)	Kosten per inwoner	559
Externe inhuur (% loonsom)	Kosten als % van de totale loonsom	1,7%
Externe inhuur (totale kosten)	Totale kosten inhuur externen	402.156
Overhead	% van de totale lasten	8,6

De financiële kengetallen zijn opgenomen in de paragraaf Weerstandsvermogen.

3. Ombuigingen

Nr.	Categorie	Programma	I/S*	Omschrijving van de ombuiging (bedragen x € 1.000)	2026	2027	2028	2029
1.	Reëel begroten	Mens & Samenleving	S	Onderuitputting op uitgaven budgetten WMO.	400	400	400	400
2.	Reëel begroten	Mens & Samenleving	S	Onderuitputting op uitgaven bijzondere bijstand.	150	150	150	150
3.	Reëel begroten	Mens & Samenleving	S	Budgetten Beschermd wonen/Maatschappelijke Opvang.	65	65	65	65
4.	Reëel begroten	Vitale Stad	I	Eén jaar geen bijdrage Regionaal Investeringsfonds.	85			
5.	Reëel begroten	Inwoners	S	Overhead toerekenen aan samenwerkingsverbanden.	117	117	142	167
6.	Fasering investeringen	Leefomgeving	I	Doorschuiven diverse investeringen.	244	78		
7.	Heffingen/leges	Leefomgeving	S	Gefaseerd verlagen rioolheffing en verhogen OZB.		200	400	600
8.	Heffingen/leges	Leefomgeving	S	Aanpassen tarieven kabels en leidingen.	40	40	40	40
9.	Heffingen/leges	Vitale Stad	S	Verblijfsbelasting arbeidsmigranten.	400	400	400	400
10.	Heffingen/leges	Bedrijfsvoering	S	Gefaseerd omzetten Gebruikersheffing OZB naar eigenarenheffing.		108	216	325
Totaal					1.501	1.558	1.813	2.147

*I = incidenteel en S = structureel

4. Gerealiseerde acties coalitieakkoord

Hieronder de lijst van gerealiseerde acties uit de begroting tot en met 2025

In de begroting 2026 zijn de gerealiseerde acties tot en met 2025 vervallen. De nieuw opgevoerde acties in de begroting 2026 zijn doorgenummerd.

Er is gekozen voor doornummering om de acties die voortkomen uit het coalitieakkoord 2022-2026 synchroon door de meerjarenbegroting te laten lopen. U treft dus geen lege regels aan in de tabellen “Wat gaan we ervoor doen?”. Nieuwe acties die een directe relatie hebben met bestaande acties zijn zoveel mogelijk samengevoegd. Geheel nieuwe uit te voeren acties voor de begroting 2026 zijn doorgenummerd.

Lijst met vervallen acties

Programma	Vervallen actienummers tot en met de 2e voortgangsrapportage 2025
Leefomgeving	1.1.1, 1.1.2, 1.1.3, 1.1.9, 1.1.12 en 1.2.2
Vitale stad	2.1.3, 2.2.4, 2.2.6, 2.3.8, 2.3.9 en 2.4.10
Mens en samenleving	3.1.1, 3.1.6, 3.3.9 en 3.3.12
Inwoners	4.1.5, 4.1.7, 4.1.9, 4.1.10, 4.1.11, 4.2.2 en 4.2.3
Bedrijfsvoering	5.2.3



Programma: Leefomgeving			
	Actie	Jaar	Voortgang
1.1.1	We hebben al een grote veegwagen om onkruid en zwerfafval op te ruimen. Maar die veegwagen kan niet op de kleinere paden. Daarom schaffen we een kleine veegwagen en een borstelmachine aan om het onkruid op verharding beter en effectiever te bestrijden.	2023	Vooruitlopend op de aanschaf, is gekozen voor de inhuur van een kleine veegwagen waarmee we momenteel werken om het onkruid op verharding beter en effectiever te bestrijden. De borstelmachine is aangeschaft en vanaf mei 2023 operationeel.
1.1.2	Het opruimen van zwerfafval lukt ons niet alleen. We hebben de hulp van onze inwoners hard nodig. Bij het schoon en netjes houden van Tiel krijgen we als gemeente ondersteuning van een groot aantal vrijwilligers. Daar zijn we dankbaar voor want deze mensen zijn onmisbaar voor onze stad. In onze waardering voor hun inzet, bieden we onze vrijwilligers toegang tot goed materiaal en de mogelijkheid van een vergoedingsregeling. Voor het geven van een positieve impuls aan het (vrijwillig) meewerken van inwoners bij het onderhouden van de openbare ruimte, maken we extra middelen vrij.	C	De inzet van vrijwilligers bij het schoon en netjes houden van Tiel wordt gecoördineerd door Stichting Duurzaam Rivierenland en Tiel Tip Top. Deze organisaties hebben een subsidie toegekend gekregen voor een periode van drie jaar.
1.1.3	Grote evenementen zorgen voor veel (zwerf)afval. Om dit te beperken gaan we afspraken maken met de organisatoren van deze evenementen.	2023	Bij het verlenen van een evenementenvergunning is vastgelegd dat het terrein schoon achter gelaten moet worden. Sinds dit jaar wordt het terrein waar het evenement plaatsvindt voor- en achteraf geïnspecteerd. Met ingang van 1 juli 2023 is vanuit de landelijke Regeling kunststofproducten voor eenmalig gebruik een verbod op het eenmalig gebruik van kunststof drinkbekers. Deze reductiemaatregel zorgt voor een vermindering van (plastic) zwerfafval.

11.9	We vinden het belangrijk dat de fietspaden in onze gemeente in goede staat zijn. In fases geven we invulling aan het plan 'Tiel Fietsvriendelijk' waarbij we inzetten op het versneld inspecteren van alle fietspaden en oplossen van acute knelpunten. In het behalen van een optimaal resultaat met zo min mogelijk overlast voor de weggebruiker, combineren we waar mogelijk het onderhoud aan de fietspaden met overige onderhoudswerkzaamheden.	2024	Acute knelpunten zoals wortelopdruk (wortelgroei in de wegconstructie) op de fietspaden, zijn eind 2024 opgelost.
1.1.12	Wensen en behoeften aangaande de openbare ruimte zijn opgehaald bij bewoners en vertaald in wijkplannen met concrete acties die integraal worden uitgevoerd.	2024	Opgenomen in programma 4; 4.2.7
1.2.2	We willen een gastvrije stad zijn voor inwoners en bezoekers. Daarom verhogen we de parkeertarieven niet.	2024-2026	We hebben de parkeertarieven niet verhoogd, behoudens de jaarlijkse indexatie voor parkeervergunningen.

Programma: Vitale Stad			
	Actie	Jaar	Voortgang
2.1.3	Starters en jonge gezinnen op de woningmarkt bieden we meer kansen, door het inzetten van startersleningen.	2024	De nieuwe verordening Starterslening is 20 december 2023 vastgesteld en per 1 maart 2024 in werking getreden. Er zijn inmiddels zeven startersleningen toegewezen.
2.2.4	We onderzoeken hoe we de vraag naar ruimte voor bedrijvigheid en andere initiatieven, zoals bijvoorbeeld broedplaatsen en wisselwinkels in de toekomst kunnen faciliteren.	2025	Uit gesprekken met de ondernemersvereniging Hart van Tiel en de Vereniging van Vastgoedeigenaren blijkt dat er op dit moment geen directe behoefte is aan extra acties. Er zijn nog voldoende mogelijkheden in leegstaande panden. Hiermee is dit onderzoek afgerond.

2.2.6	We onderzoeken of het inzetten van Stadmakers de gemeente nog aantrekkelijker kan maken.	2025	Bij de herinrichting van de binnenstad en het groener maken van de omgeving hebben we gebruik gemaakt van de kennis en het enthousiasme van de mensen achter de Vlindertuin. Zij hebben onder andere meegedacht over het ontwerp en geholpen bij de aanleg van geveltuinen en plantvakken. De wijkregisseurs blijven kijken waar inwoners en organisaties kunnen meewerken om onze gemeente nog mooier en aantrekkelijker te maken. Dit is nu een doorlopend proces geworden. De oorspronkelijke actie is daarmee afgerond.
2.3.8	We richten binnen het Flipje- en Streekmuseum een Tweede Wereldoorlog bezoekerscentrum in en sluiten aan bij de internationale Liberation Route. We vieren en herdenken dit jaar 80 jaar vrijheid.	2024	Het Tweede Wereldoorlog Informatiecentrum in het Flipje- en Streekmuseum is geopend. We hebben ons aangesloten bij de internationale Liberation Route ter herdenking van de Tweede Wereldoorlog. Deze route is sinds 3 mei 2024 online beschikbaar met wandel- en fietsroutes langs plekken van herinnering in de gemeente Tiel en Rivierenland. Voor de herdenking van 80 jaar vrijheid zijn plannen opgesteld voor de viering hiervan op 5 mei 2025.
2.3.9	We maken een Meerjarenplan voor de toeristische promotie van onze stad. Wij zetten onze promotie in voor bezoekers, bewoners en bedrijven. Voor de toeristische promotie van onze stad maken we gebruik van citymarketing. Hiervoor gaan we met onze inwoners en ondernemers samenwerken in een platform. We maken hierin concrete plannen en leggen verbindingen om het merk 'Tiel' te versterken.	2024	Vanuit onze stadspromotie hebben we ingezet op de ontwikkeling van plannen voor het breder promoten van onze stad bij bezoekers, bewoners en bedrijven (3B's). Samen met Hart van Tiel, de Ondernemers Coöperatie Tiel en het Flipje- en Streekmuseum is een stichting in oprichting die al eerste stappen zet met de uitvoering van de promotie van Tiel.
2.4.10	Langs de A15 komt de 'De langste boomgaard' van Europa: 33 kilometer aan fruit-, laan- en sierbomen geplant in de groene strook tussen de A15 en het geluidsschermbaan van de Betuwelijn. We nemen dit mee in het OER-programma (Opwek Energie op Rijksgrond).	2024	Actie is opgenomen in 2.4.6

Programma: Mens en Samenleving			
	Actie	Jaar	Voortgang
3.1.1	We draaien de bezuiniging op de individuele inkomenstoeslag terug. De inkomenstoeslag bedroeg 35% van de bijstandsnorm en gaat terug naar 40%.	2023	De individuele inkomenstoeslag is vanaf 2023 structureel 40% van de bijstandsnorm. De toeslag wordt jaarlijks eenmalig uitgekeerd.
3.1.6	Het mantelzorgcompliment in de vorm van een Flippas verhogen we van € 75,00 euro naar structureel € 125,00 per jaar.	2024	Het mantelzorgcompliment in de vorm van een Flippas is verhoogd naar structureel € 125,00 per jaar. Er zijn meer complimenten uitgedeeld. We weten mantelzorgers steeds beter te bereiken.
3.3.9	We onderzoeken de mogelijkheden om de financiële lasten te verlagen voor maatschappelijke en non-profit organisaties die volledig op vrijwilligers draaien, zoals sportverenigingen en buurthuizen.	2024	In totaal hebben 18 verenigingen met eigen vastgoed subsidie ontvangen voor betaling van de onroerendezaakbelasting (OZB). Op deze manier ondersteunen we het lokale verenigingsleven.
3.3.12	Voor 2024 en 2025 is budget beschikbaar gesteld om het Volwassenenfonds Sport en Cultuur voort te zetten.	2024-2025	Er is binnen het budget voor armoedebestrijding ruimte gevonden voor een incidentele verhoging van het budget voor het Volwassenenfonds Sport- en Cultuur in 2024 en 2025. Het aantal inwoners dat gebruikmaakt van dit fonds is ook in de eerste periode van 2025 weer licht gestegen. Daarnaast hebben veel kinderen zwemles kunnen volgen.

Programma: Inwoners			
	Actie	Jaar	Voortgang
4.1.5	In 2022 besteden we de camera's voor toezicht op de openbare orde opnieuw aan en starten we de evaluatie van het huidige cameratoezicht. De camera's worden begin 2023 vervangen en de evaluatie loopt in 2023 door.	2023	Alle camera's zijn geëvalueerd, met als laatste die in het centrum. De aanbesteding en implementatie van nieuwe camera's heeft veel ambtelijke capaciteit gekost en de aanschaf heeft tot eenmalige overschrijding van het budget geleid.
4.1.7	We stellen een lokale uitvoeringsagenda op om huiselijk geweld en kindermishandeling tegen te gaan en voeren die vervolgens uit.	C	De lokale aanpak tegen huiselijk geweld en kindermishandeling is vastgesteld. De uitvoering ervan is belegd en de gemeenteraad is geïnformeerd met een informatienota.
4.1.9	We wijzigen de regionale structuur voor de aanpak van ondermijning naar een slagvaardig Interventieteam voor het opvolgen van signalen en uitvoeren van controles.	2025	Het regionale interventieteam De Waarden (IDW) is op 1 april 2025 van start gegaan en richt zich op het sneller opvolgen van misstanden en het intensiveren van controles. We hebben extra inzet geleverd met integrale controles op bedrijventerreinen, bij verkamering en in het buitengebied tijdens de zogenoemde Groene Nacht.

4.1.10	We onderzoeken een effectieve en efficiënte inrichting van de toezicht- en handhavingstaken in onze gemeente.	2025	De gemeenteraad heeft besloten de buitengewoon opsporingsambtenaren (boa's) onder te brengen binnen de gemeentelijke organisatie. De implementatie van dit besluit is inmiddels gestart.
4.1.11	We breiden structureel onze capaciteit met betrekking tot toezicht en handhaving uit om onze informatiepositie op het vlak van ondermijnende criminaliteit te versterken en daadkrachtig handhavend op kunnen treden met onder andere het opleggen van bestuurlijke maatregelen.	2025	De vacatures voor een bestuurlijk handhavingsjurist met BIBOB-taken en een extra toezichthouder voor controles 'achter de voordeur' zijn ingevuld. Voor de functie van handhavingsjurist gericht op bewoning loopt de wervingsprocedure nog. De inzet van middelen voor de groene boa en de handhavingstaken van de Omgevingsdienst Rivierenland (ODR) is geregeld via regionale afspraken. De benodigde capaciteit voor boa's in de openbare ruimte wordt meegenomen in de verdere uitwerking van de organisatie van de boa's in eigen beheer.
4.2.2	We willen de bestuurscultuur verbeteren en stellen daarvoor een plan op. Aansluitend stelt de gemeenteraad een nieuw integriteitsprotocol op.	2025	
4.2.3	We ontwikkelen wijkgericht werken verder door en versterken de inzet van onze wijkregisseurs als eerste aanspreekpunten voor onze wijken. Op bestuurlijk niveau heeft elke wijk en dorp in onze gemeente een bestuurlijk aanspreekpunt.	2025	

Programma: Bedrijfsvoering			
	Actie	Jaar	Voortgang
5.2.3	We vernieuwen ons beeldmerk en werken aan het imago van onze organisatie. We sluiten aan bij modern en aantrekkelijk werkgeverschap en investeren in flexibel en opgaven gestuurd werken.	2025	De huisstijl is aangepast. In onze arbeidsmarktcommunicatie treden collega's op als ambassadeurs. Zo benutten we ons gezamenlijk netwerk om nieuw talent aan te trekken. Samen met de opgavemanagers geven we het opgavegericht werken steeds verder vorm.

5. Lijst met afkortingen

AB	Algemeen Bestuur
APV	Algemene Plaatselijke Verordening
ASV	Algemene Subsidieverordening
AVE	Aanpak ter Voorkoming van Escalatie
AVG	Algemene verordening gegevensbescherming
AWBZ	Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten
AZWA	Aanvullen Zorg en Welzijnsakkoord
BAG	Basisregistraties Adressen en Gebouwen
BBV	Besluit Begroting en Verantwoording
Bbz	Besluit bijstandsverlening zelfstandigen
BDU	Brede Doeluitkering
Bgiw	Besluit gemeentelijke instrumenten warmtetransitie
BGT	Basisregistratie Grootchalige Topografie
BIBOB	Wet Beoordeling Integriteitsbeoordelingen door het Openbaar Bestuur
BIG	Baseline Informatiebeveiliging Nederlandse Gemeenten
BIO	Baseline Informatieveiligheid Overheid
BNG	Bank Nederlandse Gemeenten
BNP	Bruto Nationaal Product
boa	Buitengewoon opsporingsambtenaar
BRP	Basis Registratie Personen
BSR	Belasting Samenwerking Rivierenland
BUIG	Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorziening aan Gemeenten
BVH	Basisvoorziening Handhaving
BWB	Bedrijfsvoeringsorganisatie West Betuwe
BZK	Ministerie Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
CAO	Collectieve Arbeidsovereenkomst
CBS	Centraal Bureau voor Statistiek
CKV	Culturele en Kunstzinnige Vorming
CMK	Cultuureducatie met Kwaliteit
COELO	Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden
CPOB	Christelijk Primair Onderwijs Betuwe
CROW	Centrum voor Regelgeving en Onderzoek in de grond-, water en Wegbouw
DB	Dagelijks Bestuur
dBos	de bibliotheek op school
DLG	Dienst Landelijk Gebied
DOR	Digitaal Opkoop Register
DUO	Dienst Uitvoering Onderwijs
DVO	DienstverleningsOvereenkomst

ECB	Europese Centrale Bank
ECT	Eerstelijns Centrum Tiel
EFW	Expeditie Flexibel Werken
EMU	Economisch Monitaire Unie
ESF	Europees Sociaal Fonds
EZ	Ministerie van Economische Zaken
Fido	Wet Financiering Decentrale Overheden
FMI	Funcatiemengingsindex
GALA	Gezond en Actief Leven Akkoord
GBA	Gemeentelijke Basisadministratie Persoonsgegevens
GEA	Gelders Energie Akkoord
GIDS	Gezond in de Stad
GGD	Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst
GR	Gemeenschappelijke Regeling
GRIM	Gemeenschappelijke Regeling Industrieschap Medel
GRP	Gemeentelijk Riolerings Plan
HIC	High Impact Crimes
HLO	Hoofdlijnenakkoord Ouderenzorg
HRM	Human Resources Management
HvT	Hart van Tiel
IBOR	Integraal Beheer Openbare Ruimte
IBA	Individuele Behandeling van Afvalwater
ICT	Informatie- en Communicatietechnologie
IHP	Integraal Huisvestingsplan
IKC	Integraal Kindcentrum
IM	Informatiemanagement
IMBK	Integraal Maatschappelijk Beheerkader
IVP	Integraal Veiligheidsplan
IZA	Integraal Zorgakkoord
JOP	Jongeren Ontmoetingsplaats
JPN	Jeugd Preventie Netwerk
JVS	Jeugdvolgsysteem leerplicht
KvK	Kamer van Koophandel
MBO	Middelbaar Beroepsonderwijs
MIRT	Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport
MJP	Meerjarenprogramma
MJOR	Meerjarenprogramma Openbare Ruimte
MMP	Meerjarig Middelen Plan
MO	Maatschappelijke Opvang
MOP	Meerjaren Onderhoudsprogramma
MTO	Medewerkers Tevredenheids Onderzoek
NME	Natuur- en milieu-educatie

NNGB	Nederlands Norm Gezond Bewegen
NPAS	Nationaal programma Armoede en Schulden
NPO	Nationaal Programma Onderwijs
OCT	Ondernemerscorporatie Tiel
OCW	Ministerie Onderwijs Cultuur en Wetenschappen
ODR	Omgevingsdienst Rivierenland
OER	Opwek Energie Rijksvastgoedgronden
OGGZ/MO	Openbare Geestelijke Gezondheidszorg/Maatschappelijke Opvang
OGS	Opdrachtgestuurde Samenwerking
OKE	Wet Ontwikkelingskansen door Kwaliteit en Educatie
OPOR	Openbaar Primair Onderwijs Rivierenland
OZB	Onroerend Zaakbelasting
P&O	Personeel en Organisatie
PGB	Persoonsgebonden budget
PO	Primair Onderwijs
POA	Platform Onderwijs Arbeidsmarkt
Pro	Praktijkonderwijs
PSO	Prestatieladder Sociaal Ondernemen
PWE	Provinciale Werkgelegenheids Enquête
RAR	Regionaal Archief Rivierenland
RAV	Regionale Ambulance Voorziening
RBT	Regionaal Bureau Toerisme
RES	Regionale Energietransitie
RIE	RisicoInventarisatie en Evaluatie
RIF	Regionaal Investeringsfonds
RMC	Regionaal Meld- en Coördinatiepunt Voortijdig Schoolverlaters
ROC Rivor	Regionaal Opleidingscentrum Regio Rivierenland
ROCOV	Regionaal Overleg Consumentenorganisaties Openbaar Vervoer
Rw-Poa	Regionaal Werkbedrijf en Platform Onderwijs Arbeidsmarkt
SDG	Single Digital Gateway
SO	Speciaal Onderwijs
SPUK	Specifieke uitkering
STMR	Stichting Thuiszorg en Maatschappelijk Werk Rivierenland
SZW	Sociale Zaken en Werkgelegenheid
UWV	Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen
VIRR	Verwijs Index Risicojeugd Rivierenland
VGD	Vraaggerichte Dienstverlening
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
VNO/NCW	Verbond Nederlandse Ondernemingen/Nederlands Christelijke Werkgeversbond
VO	Voortgezet Onderwijs
VPB	Vennootschapsbelasting
VRGZ	Veiligheidsregio Gelderland-Zuid

VSO	Voortgezet Speciaal Onderwijs
VSV	Voortijdig School Verlaters
VTH	Vergunningverlening, toezicht en handhaving
VVE	Voor- en vroegschoolse-educatie
WAB	Wet Arbeidsmarkt in Balans
Wabo	Wet algemene bepalingen omgevingsrecht
WCAG	Web Content Accessibility Guidelines
Wdo	Wet digitale overheid
Wgiw	Wet en Besluit gemeentelijke instrumenten warmtetransitie
WKPB	Wet Kenbaarheid Publiekrechtelijke Beperkingen onroerende zaken
WLP	Westluidense Poort
Wmebv	Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer
Wmo	Wet maatschappelijke ondersteuning
Wnra	Wet normalisering rechtspositie ambtenaren
Wpg	Wet publieke gezondheid
Woo	Wet Open Overheid
WOZ	Waardering Onroerende Zaken
WSP	Werkgevers Servicepunt
WSW	Wet Sociale Werkvoorziening
WVO	Winkelvloer Oppervlakte
Wwb	Wet Werk en Bijstand
ZAT	Zorg- en Adviesteam

Notities

Notities

Gemeente Tiel
Achterweg 2
4001 MV Tiel

Postbus 6325
4000 HH Tiel

(0344) 637 111
gemeente@tiel.nl

www.tiel.nl

© Copyright 2025, Gemeente Tiel.
Alle rechten voorbehouden.

Oktober 2025